Digitized in 2006
by
Thrinaina Informatics Ltd, Secunderabad, A.P., India.
(http://www.thrinaina.com)

From the original owned by
Sundarayya Vignana Kendram
and its partner Institutions

as part of the
British Library Endangered Archives Programme
supported by the
Lisbet Rausing Charitable Fund

Except for individual research purpose
any reproduction should be made with
written permission from the

Sundarayya Vignana Kendram,
1-8-1/B/25/A, Bagh Lingampally, Hyderabad - 500 044
Andhra Pradesh, India

COPYRIGHT STATEMENT

The copyright laws of the United States (Title 17, United States Code) and of India (Copyright Act of 1957) govern the making of photocopies or other reproductions of copyrighted material including foreign works under certain conditions. In addition, the United States extends protection to foreign works by means of various international conventions, bilateral agreements, and proclamations.

Under certain conditions specified in the laws, libraries and archives are authorized to furnish a photocopy or other reproduction. One of these specified conditions is that photocopy or reproduction is not to be used for any purpose other than private study, scholarship, or research. If a user makes a request for, or later uses, a photocopy or reproduction for purposes in excess of "fair use," that user may be liable for copyright infringement.

These institutions reserve the right to refuse to accept a copy order if, in their judgment, fulfillment of the order would involve violation of the copyright laws of the United States or India.

పట్టాభిరామశాస్త్రి, వారణాసి

సంగమేశ్వరస్థలపురాణము

బెజవాడ, 1925

Record no. 339

Paṭṭābhirāmaśāstri, Vāraṇāsi

Saṅgamēśvarasthalapurāṇamu

Bejavāḍa, 1925

Record no. 339

SUNDARAYYA VIGNANA KENDRAM
1-8-1/B/25/A, Bagh Lingampalli
Hyderabad – 500 044, Andhra Pradesh, India

Bibliographic Record Target

పట్టాభిరామశాస్త్రి, వారణాసి.
సంగమేశ్వరస్థలపురాణము / గ్రంథకర్త వారణాసి పట్టాభిరామశాస్త్రి.- బెజవాడ : వాణీ ముద్రాక్షరశాల, 1925.
(2), 2, 2, 66, 68 p. ;21 cm.
Record no. 339

Paṭṭābhirāmaśāstri, Vāraṇāsi.
Saṅgamēśvarasthalapurāṇamu / granthakarta Vāraṇāsi Paṭṭābhirāmaśāstri.- Bejavāḍa : Vāṇī Mudrākṣaraśāla, 1925.
(2), 2, 2, 66, 68 p. ;21 cm.
Record no. 339

35 mm microfilm
Image placement: IA (IIA) IB IIB Date filming began:

ఓమ్ శ్రీరస్తు

శ్రీ కృష్ణ దేవరాయ ఆంధ్ర భాషా నిలయము
విభాగము ....
విభాగ సంఖ్య ....

శ్రీ సంగమేశ్వర స్థలపురాణము

(సంగంజాగర్లమూడి స్థిత శ్రీసంగమేశ్వరస్వామి మాహాత్మ్యము)
(సంస్కృతము-తెలుగు)

గ్రంథకర్త: గుంటూరు వాస్తవ్యులు
బ్ర॥శ్రీ వారణాసి పట్టాభిరామశాస్త్రిగారు.

బ్ర॥ శ్రీ అవ్వారి సుబ్రహ్మణ్య శాస్త్రులవారిచే పరిష్కృతము

ప్రకటనకర్తలు:
బ్ర॥ శ్రీ పురాణం వేంకటరామావధాని.
,, పురాణం లక్ష్మీనారాయణశాస్త్రి.
,, అవ్వారి శ్రీరామశర్మ.

1925. వెల రు 0—8—0.

బెజవాడ, వాణీ ముద్రాక్షరశాలయందు ముద్రింపబడినది.

శ్రీరస్తు.

పండితాభిప్రాయములు.

ఈకవి వైదికుఁడు. సంస్కృతాంధ్రములయం దసమాన సాహిత్యముగలవాఁడు. వీరిది పండితవంశము. వర్ణనాభాగములు పెద్దధోరణిలోనున్నవి. కథాభాగము స్వల్పశైలిలో నున్నది. కొన్నికొన్నివర్ణనలీకవి గ్రంథపఠనోత్సాహకాలములలో జెప్పికొని వానిని ప్రకటనచేయుటకీగ్రంథము వ్రాసినట్లుతోఁచెడిని. ఈస్థలపురాణము తెనాలితాలూకా సంగంజాగర్లమూడి దగ్గఱ కొన్ని యూళ్ళకూడలిలోనున్న సంగమేశ్వరునిది. ఈకథకును శ్రీపొన్నూరు భావనారాయణస్వామివారికథకును సంబంధమున్నది. దీనివ్రాతప్రతులలో జాలతప్పులుండుటంజేసి చాలసంస్కరణములతో నిది తయారు చేయఁబడినది. ఇంకనుగొన్ని సంస్కరణీయాంశములుగలవు. ఇందుఁ గొన్ని భాగములు ప్రతిపదార్థములు వ్రాయఁదగినవై యున్నవి. సంస్కృతాంధ్రమునందలి ప్రాచీనప్రౌఢవచనావిశేషములు ప్రేమించెడి చదువరులకీగ్రంథముయొక్క పఠన మాహ్లాదము గలిగించవచ్చునని తలంచుచున్నాను.

(Sd.) అవ్వారి సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి

తప్పొప్పులపట్టిక

తెలుగు పుట.	పంక్తి	తప్పు.	ఒప్పు.
6	18	దానందబునం	దానందంబునం
11	9	శ్రీమచ్చతర్ద	శ్రీమచ్చతుర్ద
12	17	సన్నుంతిచి	సన్నుతించి
	22	కొరగతి	కొరగితి
13	18	విస్వసించి	విశ్వసించి
18	12	కళవడువున	కళలవడువున
22	5	దేవాదీశ	దేవాధీశ
	25	వీరభద్రండు	వీరభద్రుండు
23	1	యింటకి	యింటికి
	12	జెచ్చెరం	జెచ్చెరఁ
28	1	డెవఁడు	డెవ్వఁడు
	17	ప్రతషోచిత	ప్రతిష్ఠోచిత
	22	దక్షిణామూర్తి	దక్షిణామూర్తి
29	4	దేశంబుస	దేశంబున
	5	బాలకృషా	బాలకృష్ణా
32	16	మహింబు	మహిమంబు
37	12	ఉతడు	ఉతండు
38	16	హేచ్చు	హెచ్చు
41	4	సంరంక్షించెన్	సంరక్షించెన్
42	8	మచ్చిత్తంబునం	మచ్చిత్తంబు సం
	10	లింగోధ్బ	లింగోద్భ
43	17	ప్రతబింబ	ప్రతిబింబ
45	3	నరుణోదదయము	నరుణోదయము

45	21	మంత్రపుష్పబు	మంత్రపుష్పంబు
48	9	ఆరంభములోనుండవలసినది	స్రగ్విణి॥
	12	,, ,,	పంచచామరము॥
49	9	పుష్కలకోమోప	పుష్కలకామోప
50	11	నుఃకాళీ	నుగాళీ
	12	వెంకటాచలకాళ	వెంకటాచలకాంచికాళ
	20	లైహికా	లైహిక
51	14	పక్షవదక్షిణ	పక్షవద్దక్షిణ
52	18	చలతమహా	చలమహా
	19	బరిగి	బరిగ
53	14	ద్దర్శస్పర్శనా	ద్దర్శనస్పర్శనా
55	6	తిసబులం	తనంబులం
56	4	సమయోచిత	సమరోచిత
	5	శిబ్బెంపు	సిబ్బెంపు
57	2	నుండ	నుండు
59	21	బుర్వాను	బూర్వాను
60	13	హీయదదయు	హీయడదయు
	21	బుజ్జిను	బుత్తెను
63	1	నలజనాళి	నిలజనాళి
	6	హాటకా	హాటకా
	21	జోచ్చి	జొచ్చి
	26	నెలువు	నెలవు
64	11	భావిర్భ	బావిర్భ
	14	పట్టణో	బట్టణో
67	3	భావిర్భ	బావిర్భ

ఇంకను గొన్ని స్ఖాలిత్యములుకలవు. పాఠకులు సవరించుకొనఁ బ్రార్థితులు.

—* విషయసూచిక *—

వరుససంఖ్య	విషయము	పుటసంఖ్య తెలుగు.	పుటసంఖ్య సంస్కృతము.
1	ఇష్టదేవతాస్తుతి	1	1
2	గ్రంథకర్తృవంశావళి	3	3
3	షష్ఠ్యంతములు	8	
4	కథాప్రారంభము	,,	5
5	షడ్వక్రునిపూర్వజన్మవృత్తాంతము	12	17
6	షడ్వక్రుని చరిత్రము	16	19
7	శివవర్ణనము	20	13
7	(అ) విశ్వేశ్వరుడు సంగమస్థలమున వసించుట	24	33
8	అనామకసాలము పటఫేనిలములపూర్వజన్మ వృత్తాంతము	29	35
9	విశ్వేశ్వరభావనారాయణులు వెలసినకారణము	30	38
10	దేవమీఢునిచరిత్ర	35	41
11	దేవస్వామిజనస్వాములను వారుముక్తులగుట	36	42
12	గదోపాఖ్యానము	37	44
13	రుద్రాసురునికథ (రంభా మానరక్షణము)	39	48
14	పంచకన్యలకథ	40	49
15	పిండదానమహిమ రామభట్టోపాఖ్యానము	41	60
16	శివపరాత్పరత్వము	42	54
17	శివరాత్రివ్రతము	45	57
18	కేకరాక్షోపాఖ్యానము	49	50

19	వసంతఋతువర్ణనము	51	
20	సూర్యాస్తమయవర్ణనము	”	
21	చంద్రోదయవర్ణనము	52	
22	వెన్నెలవర్ణనము	53	,,
23	మలయమారుత వర్ణనము	58	
24	మన్మథ దూషణము	59	
25	చంద్ర దూషణము	60	
26	మలయమారుత దూషణము	61	
27	కేకరాక్షుఁడు కైలాసమున కేగుట	64	54
28	మాఘనృపాలుండు శివరాత్రినాడుశుద్ధుండగుట	65	,,
29	సంగమేశ్వరాష్టకము		65
30	శ్రీలింగాష్టకము		66

ఓం

శ్రీరస్తు.

2.5.212
2.3.73

శ్రీ సంగమేశ్వర స్థల పురాణే

ప్రథమోధ్యాయః,

శ్లో॥ శ్రీరాజన్నిజవామభాగగిరిజా వామాంగసంగోల్లస
త్తుంగత్వంగదిభాస్యకుంభవలయం గోత్రాత్మజాతాకుచం
మత్వాచందన చర్చికాం విరచయన్ సోత్ప్రాసమాలింగితః
పార్వత్యాప్రహ సంస్తరంగయతుమే సన్మంగళం శంకరః॥ ౧

శ్లో॥ ప్రవ్యగ్రనేత్రానలదగ్ధమన్మథోనగ్నఃసదాఽభగ్నతపోగ్రహోపి
యస్సర్వదా దారిత సర్వమంగళః ససంగమేశః కుశలందదాతునః

శ్లో॥ శ్రీమద్దారువనాంగనా జనరతి వ్యాసంగచిహ్నాంకితం
నాళీకాక్షశరంవిలోక్యవిముఖే తేనానునీతాభృశం।
వక్షోజద్వితయ స్పృశాకరయుగే నాకృష్యదష్టాధరా।
గాఢాశ్లేష ముపేయుషీ శివకరీ సాపార్వతీ పాతునః॥

శ్లో॥ నాథోరస్థలహారమధ్యతరళేఽభివ్యక్తిముద్వీక్ష్యమే
భామాస్త్యేవ సమాఽపవారఘుపతే రిత్యాకులాయాం భృశం
సీతాయాం పిదధన్మణిం స్మితయుతో విశ్వాసయన్ జానకీం
శ్రీరామో రమతాం నమో మనసిమే సత్సర్వద స్సర్వదా॥

శ్లో॥ రామాంగచ్ఛనిజాతమేఘధిషణా ప్రోన్నామితాగ్రోచ్చల
ద్రాధాంగాత్మజయుగ్మ మిత్యదధియా బంధోల్లసచ్చోళస

త్సంవ్యానాంచల కైతవేన సహసాసంస్తంభమానాదృఢం
స్వాత్మీయం స్తనయుగ్మమర్ధతనుతాం శ్వశ్రేయసం జానకీ॥

శ్లో॥ రామావామకుచోపస్థకకుభం వీక్ష్యక్షణం సాదరం
కంజాక్షీ స్తన స విదాకరరుహ ప్రస్తారకృత్యుత్సుకః
లీలాయత్తతయా తయా విలువితాం వీణాం సమాలోకయన్
నిత్యంవంచిత ఆత్మభూస్సకరుణం భూయాత్సనః శ్రేయసే॥

శ్లో॥ ప్రాణేశారుణహస్త సంస్థితశుకే సద్బింబికాయా ఫలం
మత్వాగచ్ఛతిచాధరం నిజమురో హారేంద్ర నీలం స్వయం
దత్వాజంబుఫలాశయాఽదనపరే తస్మిన్ హసంతీహి మే
జిహ్వాయా వసతాత్సదా జితవతీరంభారతీ భారతీ

శ్లో॥ లంకాయా మరుణాక్షి శిక్షిత సహస్రాక్షాదిలేఖ క్షయం
వింశత్యక్షసుతం నిరీక్ష్యనిహతా త్రాఘుస్యమేయం కియాన్
ఇత్యక్షం దృఢముష్టిపిష్టితతనుం కుర్వన్ సుసంతుష్టయా
సాశీస్సంతతి సీతయానుతమతిః పాయాత్సనః పావనిః

శ్లో॥ వందే మహి సదానందం నందివాహన నందదం
యస్యప్రసాదభిమరా ర్భేదితా విఘ్నపర్వతాః

శ్లో॥ యత్కావ్యం కవిరాజరాజిమకుట భ్రాజిన్మణీయద్వచో
రామబ్రహ్మమయం మదీయహృదయం శ్రీరామ నిత్యాలయో
జిహ్వాయస్యచ రామనామరమితా శ్రీరామమంత్రాశ్రయం
వాల్మీకిం ప్రణమామితం హృదిసదా లోకత్రయాసంస్తుతం

శ్లో॥ రారాజచ్చతురాననత్వ శుభవా కాంతత్వ కీర్త్యబ్జజం
మాధుర్యాఢ్య పురాణకారణగుణ ప్రఖ్యాతిపీతాంబరం
సర్వజ్ఞత్వసహాగమత్రినయనత్వస్ఫూర్తదుర్గాధిపం
వ్యాసం మానిపరం త్రిమూర్తివిభవం విద్యావిలాసంభజే

శ్లో॥ యద్గ్రంథబంధగ్రథిత ప్రబంధః
సౌపమ్య రమ్య సరసైకరమ్యః
తం ఖండితానాం గణనా ప్రసంగే
హీనోపమం నౌమిచ కాళిదాసం

శ్లో॥ యతిగణ సత్కృతిప్రబలఘోరవిదూరతయాపరార్థసం
తతిసతతాహృతిత్వరతయా పరవేశ నివేశనేచ్ఛయా
జడచరచోరజారరతితా కలితా న్కలికల్మషాకృతీన్
కుకవిగణా నహంనకలయే భువి సత్కవిదూర దూరగాన్ ౧౩

శ్లో॥ ఏకదారాత్రిసమయే ధ్యాత్వా శ్రీరామ మన్వయం
వైదేహీసహితం సుప్త ముమేశ స్సంగమేశ్వరః
వామహస్తాబ్జనిక్షిప్త స్వహస్తప్రోల్లసద్ధ న
త్సర్వమంగళ ఆగత్య మామూచే సస్మితాననః
చాగర్లమూడి సవిధసంగమేస్థలవాస్యహం
సంగమేశ్వర నామాచ సర్వలోకైకపూజితః ౧౬
మదీయస్థలమహాత్మ్యం ఖిలీభూతం పురాకృతం
పట్టాభిరామసుకవే మద్భక్తాగ్రశిరోమణే
దేవేంద్రభాషా సాహిత్య వరలక్షణ కోవిదః
పురాణేబ్రహ్మకైవర్తే పురావిరచితం యదా
వ్యాసేన కవివర్యేణ తథైవ త్వం మహామతే
మదీయస్థల మాహాత్మ్యం మయాజ్ఞప్తోదృఢవ్రతః
మద్భక్తియుక్తోమచ్చిత్తః నవంకురు జగద్ధితం
శబ్దసౌష్టవసంపన్నం లలితార్థం గుణాశ్రయం
రసాలంకారమాధుర్య మహితం భావభూషితం
శ్రీరామో జగతాం నాథో యుష్మాకం కులదైవతం ౨౧

శ్లో॥ శ్రీరామోహమహం రామోనాస్తి నాస్తిభిదోభయోః
మత్కృతిత్వేన కథయ మత్కథాం సురసన్నుతాం.

శ్లో॥ ఇత్యాజ్ఞప్తస్సకరణం సంగమేశ్వర శంభునా
సంగమస్థలనాథస్య మహాత్మ్య కర్తుముద్యతః

శ్లో॥ మమ వంశస్య చరిత్ర మహం వక్ష్యామి సాంప్రతం
వారణాసీ మహావంశే విఖ్యాతే జగతీతలే
కౌండిన్యగోత్రవారాశి పూర్ణశీతాంశుసమ్మితే
విపశ్చిల్లోకవినుతే విద్యాదాతృత్వ భూషితే.

శ్లో॥ నిత్యాన్నదాననిరతో నృసింహాఖ్య సుధీమణిః
జాతస్తస్యాత్మజః శ్రీమాన్ సర్వవిద్యావిశారదః
శ్లో॥ సాత్వికశ్శాంతిపూతాత్మా రామతారకజాపకః
పట్టాభిరామస్సంభావ్యో యశస్వీబుధరంజకః
శ్లో॥ పాతివ్రత్యగుణాధిదైవతమభూన్నిత్యాన్నదానస్థితే
ర్యస్సైన్యపుణ్యపదాతటాకఖననే నాథస్య యాచాగ్రగా
యద్భాషావిహితీకృతారి నిచయా యత్కీర్తి రావర్జయ
ద్దీర్ఘోర్మమాః కిల జానకీతిగృహిణీ పట్టాభిరామస్యసా.
శ్లో॥ తస్యపట్టాభిరామస్య విదుషాం ప్రవరస్యచ
జానక్యాం చాభిధానాయాం త్రయఃపుత్రాఃప్రజజ్ఞిరే
శ్లో॥ తేషాం జ్యేష్ఠో మహాధీరో దేవతాచార్యసన్నిభః
సర్వాగమైః కవిత్వేన కాళిదాససమోఽభవత్
శ్లో॥ జయరామాభిజ్ఞవర్యాస్సార్థక కృతనామవాన్.
ద్వితీయస్త్వ ద్వితీయోఽభూ ద్భాతృత్వనిగమాగమైః
శ్లో॥ కోదండరామవిబుధ స్సర్వరాజేంద్రపూజితః
తేషాంతృతీయస్సుభగో లౌక్యవైదిక సమ్మతః
సీతారామమహావిద్వాన్ నిత్యాన్నస్పర్శనాదరః
హిమవత్సేతుపర్యంతం ప్రసిద్ధస్సరసాగ్రణీః
శ్లో॥ యాపత్యాసహవా చతుర్దశసమాన్ వన్యాసితౌదక్షిణా
పాతివ్రత్య విభూతిరాజ్యకలనే యాసార్వభౌమీస్థితా
యాఽనేద్దేవలసన్నుతి కుజన దానోల్లాసిసద్వల్లభా
సీతారామ కుటుంబినీ సమభవ జ్జన్యాఽదిలక్ష్మీతిసా
శ్లో॥ సీతారామాది లక్ష్మ్యాంబాభిధాన యుతయోస్తయోః
అతిథీనాం అవిరతసేవా కరణదక్షయోః
జాతోఽహం జ్యేష్టతనుజ స్సర్వసజ్జనసమ్మతః
జానకీ రామకరుణా సంప్రాప్తకవితాకళః
దేవాంధ్రభాషాసాహిత్య రాజ్యపట్టాభిషేకవాన్
సోఽహం సంగమ నాథేన దేవదేవేశశంభునా

ప్రాజ్ఞప్తసంగమేశస్య చరిత్రం కర్తుముద్యతః
శ్వసంగమేశమాహాత్మ్యం శ్వభాహం మూఢమానసః
సాగరంతర్తుకామోఽహం కరాభ్యామేనసంప్రతి
మందాత్మామందబుద్ధిశ్చ మందమంద తరోదయః
మంద విద్యైస్సహావాసః మందవిద్యశ్చమందగీః
తథాపి రామసంగేశ కరుణాజ్ఞా వశంవదః
కరిష్యే సంగమేశస్య స్థలమాహాత్మ్య ముత్తమం ౪౦

ఇతి శ్రీ బ్రహ్మకైవర్తే సంగమేశ్వరస్థలపురాణే
ప్రథమోఽధ్యాయః

ద్వితీయోఽధ్యాయః

మునయఊచుః ॥

శ్లో॥ సూతపుత్రమహాభాగ సర్వశాస్త్రవిశారద
సర్వవేదార్థతత్వజ్ఞ వ్యాసశిష్యమహామతే
భవతా భాషితాః పుణ్యాః కథాఃసంసారహానిదాః
శ్రావ్యామనోహరాశ్చైవ సర్వపుణ్యఫలప్రదాః
భుక్తిముక్తిప్రదాఃసత్యం నారాయణ శివాశ్రయాః
శ్రుత్వాత్వత్తోఽప్యలంబుద్ధి ర్నాస్తినస్సుమహామతే
హ్యష్టాదశపురాణాని శ్రుతానిచమహామునే
బ్రహ్మకైవర్తకమపిశ్రుతం మస్మాభిరుత్తమం
తత్ర సంగేశచరిత మత్యాశ్చర్యకరం శుభం
భుక్తిముక్తిప్రదంనృణాం సర్వేషాం సర్వకామదం
తద్వదస్వశుభాం దివ్యాం సంగమేశ్వరసత్కథాం
మునీనాంతు వచఃశ్రుత్వా హర్షపర్యాకులేక్షణః
నేత్రేనిమాల్య బహుశః బ్రహ్మాత్మధ్యానతత్పరః
మునీనువాచసతదా మనసాలోచ్య భక్తితః
చిరాన్మయాశ్రుతాధీరా స్సంగమేశ్వరసత్కథా

శుకాయకథితాపూర్వం వ్యాసేనచమహాత్మనా
యథాశ్రుతంతథావక్ష్యే శృణుధ్వంస్థిరమానసాః
శుకః॥ ఏకదాతుమునిశ్రేష్ఠం పితరం మునిసత్తమాః
శుకఃప్రోవాచవచనం పారాశర్యంమహామునిం
కథాచ నాగచ్ఛమహం భూలోకాలోకనేచ్ఛయా
నానాజనపదాన్ పశ్యన్ పట్టణాని బహూనిచ
పర్యటన్ స్వేచ్ఛయా గచ్ఛన్ గ్రామాద్గ్రామం వనాద్వనం
చాగర్లమూడినగర మాగతోస్మి యదృచ్ఛయా
గ్రామత్రయాంతసీమాంచ తత్సమీప స్థితాంవ్రజన్
తత్రాపశ్యం మహాదేవం సంగమేశ్వర సంజ్ఞితం
దేవదేవం జగన్నాథం మహాత్మానం నిరంజనం
సృష్టిస్థితిలయాధారం సర్వజ్ఞం సమదర్శినం
తద్దక్షిణే వీరభద్రం దక్షయజ్ఞ నిషూధనం
తత్సన్నిధావహంపాప వినాశేశ్వర విగ్రహం
తదుత్తరే శతానంద శచీవల్లభ సన్నుతాం
పార్వతీంరూప విదిత భారతీందుసతీరతిం
సంగమేశస్య ప్రాగ్భాగే ప్రవహంతీం మనోరమాం
సమస్తజనపాపౌఘ తమస్తోమస్య కౌముదీం
శైత్యనైర్మల్యవైశద్య సౌగభ్యయుత జీవనాం
హారిణీం జనసంతాపహారిణీం సంప్రసారిణీం
చలదుల్లోల కల్లోలలోల న్మకరసంకులాం
ఉత్ఫుల్లమల్లీ వలయ కమలోత్పలమాలికాం
మరందపాన మత్తాళి నాద వ్యాజేన దుర్భగాన్
విరహాంధాన్ పాంథగణాన్ స్తర్జయంతీ మివస్థితాం
కల్లోలినీనాం సమ్రాజ్ఞీం మునిమండలసేవితాం
చూతాంకురాస్వాద నాంధాకుంఠ కంఠస్వరోజ్వలైః
కలకంఠై ర్దియాకుంఠైః కలకంఠీభి రన్వితైః
భ్రష్టానయాయం భవతానైవాధోగతి మృచ్ఛత

ఇహాగత్యమయాస్నాత్వా దృష్ట్వాంసంగమవల్లభం
ప్రదక్షిణీకృత్యనత్వా కైలాసమభిగచ్ఛతి
చారైరీతీవాహ్యయంతీం బిసభక్షణతత్పరైః
కైలాసశిఖరాభాసైః ధవళాంగై ర్మనోహరైః
సంగమేశ్వరమాలోక్య నిర్ధూతాఖిల కల్మషః
భూత్వామద్గణసంకాశః వసాస్మాభిస్సహాత్రపై
యుష్మత్కృతమహాపాప మద్మిత్సహామహంత్వాహం
సత్యంసత్యంవాగృహీతి గ్రామాంతరగతోన్ముఖం
జనముద్దిశ్యోన్నదద్భిః హంసైశ్చాపి విభూషితాం
కారండవైః చక్రవాకైః బలాకాభి స్సమావృతాం
సహకారైశ్చ జంబూభిః నింబైర్నీపైర్మనోహరైః
అశోకార్జునజంబీరైః మద్మిమామాశ్రియాదరా
దిత్యయంప్రతిజానీతే భగవాన్ సంగమేశ్వరః
మాలతీలతికాకుందైః లవంగైశ్చాపి చంపకైః
నానావిధైః తరువరై రాజితాం సురసేవితాం
హంసావధూతవరమ హంసైర్యతివరైరపి
స్నానపానాదినిరతైః విభూషితతటాంతరాం
మునీనాంచయతీనాంచ మహర్షీణాంమహాత్మనాం
బ్రహ్మర్షీణాంబ్రహ్మవిదాం రాజర్షీణాంచసర్వదా
వల్కలాజినసంపన్నైః రుటజై రుపశోభితాం
దేవదానవగంధర్వై ర్యక్షరక్షోవిహంగమైః
సిద్ధసాధ్యోరగైర్నిత్యం గంధర్వగరుడానిలైః
నతాంస్నాతాంనుతాంపీతాం సేవ్యాందివ్యాపగాయుతాం
భూలోకవాసిభిస్సర్వైః పాతాళతలవాసిభిః
సత్కృతాంలోకజననీం ఆదిదారాన్మహేదధేః
ఏవంరూపాంబాలకృష్ణాం దృష్ట్వాతాంభక్తిసంయుతః
స్నాత్వాస్నాత్వాపునస్నాత్వా కృత్వాసంధ్యాభివందనం
తీరాదాగత్యచపునః సహాత్రత మహాజనైః

దేవదేవంమహాదేవం దృష్ట్వాదృష్ట్వా పునఃపునః
పులకాంకిత దేహాస్స న్నత్వాచతమనేకధా
స్తుత్వాప్రదక్షిణీకృత్య దత్వాశక్త్యాహిదక్షిణాం.
మత్వాచజన్మసాఫల్యం ధ్యాత్వాధ్యాత్మికచక్షుసా
హిత్వాతమఃసాంద్రతమం స్థాపయిత్వేశమాశయే
తత్రైవహిమతత్పుత్రీం పార్వతీంలోకవందితాం
నత్వాస్తుత్వాచబహుశః పరిక్రమ్యపునఃపునః
తత్రైవవీరభద్రంతం వరదంపాపనాశనం
ఏవంబహువిధానందా మందోదంచితమానసః
దృష్ట్వాతత్రత్యసుజనా నవదం శుద్ధమానసాన్
కేనచాయంపురా దేవః కదావా సుప్రతిష్ఠితః?
కాన్యక్షరాణిపుణ్యాని దేవదేవాహ్వయేభవన్
కియత్కాలాదయందేశః భూషితః కృత్తివాససా
కఃప్రతిష్ఠాపకోజన్మ సఫలం కృతవాన్నరః
ఏతత్సమస్తం వదత దయయాచ మహాజనాః
మయాపృష్టమిదంశ్రుత్వా ప్రోచుస్తే శుద్ధమానసాః

ఇతి బ్రహ్మకైవర్తే
శ్రీసంగమేశ్వరస్థలపురాణే
ద్వితీయోధ్యాయః,

తృతీయోధ్యాయః

—* పురజనాః *—

శ్లో॥ వారణాసీమహాక్షేత్రా దాగతోయం మహేశ్వరః
గూనిగోవిందమనుజ సాక్ష్యార్థ మితినశ్శ్రుతం
కేనప్రతిష్ఠాపితోసౌ కాశీక్షేత్రేమహేశ్వరః
స్వయమావిర్భవతివా తన్నవిద్మోవయం మునే
నాయమేవాగతో దేవః కాశీనగర మందిరాత్
కేవలందేవదేవోపి భావనారాయణేశ్వరః

నిర్గత్యకాశీనగరాత్ పొన్నూరుపురసంస్థితః
ఉభావపిహి దేవేశౌ సర్వదేవనమస్కృతౌ
గూనిగోవిందసాక్ష్యర్థ మాగతావితినశ్శ్రుతమ్.
న్యగ్రోధఫణిలౌవృక్షౌ నామహీనతరూత్తమః
ఏతేవృక్షామహాశాఖా శ్చాగతాశ్చసుధీమణే
మహామునేనవిద్మోన్య త్కారణంతు మహత్తరం
భాతిదేవాదిదేవోయం సంగమేశ్వరసంజ్ఞితః
తత్రత్యైస్సుజనైశ్చాహ మిత్యుక్తశ్చ పునఃపునః
శ్రుత్వానిర్గత్యతక్షేత్రా దాగమంమునిసత్తమ
త్వత్సన్నిధిబలాన్మేద్య స్మృతిపాత్రమభూదితత్ ।
తత్క్షేత్రసన్నిభం క్షేత్రం నాస్తినాస్తి భవత్సమః
లోకత్రయేపిమనుజః సర్వాగమవిశారదః
తస్మాత్తత్సంగమేశస్య భావనారాయణస్యచ
కాశీపురాభ్యాగమన చరితంవదమేప్రభో
గూనిగోవిందనామాసౌ కోవాకస్యాత్మజఃపురా
సామర్థ్యంకీదృశంతస్య కాదృశీకార్యవిశ్రుతిః
కీదృశంసాక్ష్యవచనం పితరౌకావపిస్మృతౌ
భావనారాయణస్యాపి సమీపేపాదపోత్తమః
కథమాస్తే నామహీనః పురతఃసంగమేశితుః
కిమర్థంవిపులాకారౌ స్థితౌన్యగ్రోధఫణిలౌ
కీదృగ్విధాఃపూర్వభవే వృక్షావాకించమానుషాః
ఇదానీం తనకాలేతు కథంవృక్షత్వమాగతాః
దేవద్వయసమీపేతు కిమర్థంతరవస్థితాః
సంగమేశ్వరవిఖ్యాతః కథందేవస్యవర్తతే
ఏతత్సంగమనాథస్య ప్రాగ్భాగే నిమ్నగేశ్వరీ
ప్రవహంతీనదీకాచి నరదేవాదిపూజితా
జాహ్నవీలోకజననీ కథమంతర్గతాస్థితా
సంగమస్థలనాథస్య భావనారాయణస్యచ

చరితంవిమలంభాతి పర్వాశ్చర్యతమంశుభం
తత్సంగమేశదేవస్య భావనారాయణస్యచ
గూనిగోవిందసుమతేః తరుణాంచవిశేషతః
కథాంసమస్తాంవిస్తార్య దయాబుధ్యావదప్రభో
కించానందవనక్షేత్రా దాగత్యసతుధూర్జటీ
చాగర్లమూడిసవిధ సంగమేశమహేశ్వరః
కిమర్థంచావసచ్ఛ్రీమాన్ కారణంకిదృశంభవేత్
చాగర్లమూడినగరం సంశ్రితైః సుజనైర్వరైః
సుకృతం కిం కిమతులం సుకృతం విమలంతతం
భావనారాయణాఖ్యోపి దేవదేవస్సనాతనః
పొన్నూరునామకపుర మలంకృత్యావసత్ప్రభుః
ఇత్యశ్రౌషమహం తేభ్యస్సుజనేభ్యోమహామునే
తస్మాత్ పొన్నూరునగర నివాసైస్సర్వమానుషైః
కతిభిర్జన్మభిశ్చైవ తపఆచరితంమునే
సర్వదేవాదిదేవోయం భావనారాయణేశ్వరః
కిమర్థంచావసచ్ఛ్రీమాన్ పురేపొన్నూరునామకే
చాగర్లమూడినగర పొన్నూరు నగరాలయాః
సుజనాశ్శుద్ధమతయో ధన్యాఃపుణ్యాఃకృతవ్రతాః
తత్రాపి చాగర్లమూడివాస్తవ్యాః సత్వబుద్ధయః
ముముక్షవో ధర్మనిష్ఠా శ్శాంతిదాంత్యాదిభూషితాః
తేత్యంతపుణ్యవంతశ్చ భక్తినీతిమతిస్తుతాః
శ్రద్ధాబద్ధా నిత్యశుద్ధాః పారమార్థికబుద్ధయః
భక్తియుక్తి సదాయత్త చిత్తాదానరతాశయాః
తద్బ్రూహిచాగర్లమూడి సంగమస్థల సత్కథాం ।
సంగమేశ్వర సంజ్ఞాభూత్ కుతస్తత్ర మహేశితుః ।
సంగమేశస్యపురతో యంత్రం కిం తత్సయంత్రితమ్
సమస్తమేతదిస్తృత్యా మహ్యం శుశ్రూషవేవద॥
ఇతి శ్రీ బ్రహ్మకైవర్తే సంగమేశ్వరస్థలపురాణే తృతీయోధ్యాయః

—* చతుర్థోధ్యాయః *—

తచ్ఛ్రుత్వాత్మజవర్యస్య వచనంచోత్తమోత్తమం
పారాశర్యఉవాచేదం జగత్కుశలకారణం
సంగమేశస్యచరితం భావనారాయణస్యచ
అత్యాశ్చర్యకరంపుత్ర సర్వసంపత్కరంశుభం
రహస్యానాంరహస్యంత ద్భుక్తిముక్తిప్రదంపరం
జ్ఞానవిజ్ఞానఫలదం స్వర్గభోగఫలప్రదం
గూనిగోవిం చరితం తరుణాం చరితంతథా
ఏతద్వక్ష్యామ్యహంపుత్ర సావధానమనాశ్శృణు

వ్యాససన్నిధౌశుకఃప్రశ్నః

పురాతుద్వాపరాంతేతు హిమాంశోరన్వయేవరే
జాతస్సర్వార్థకుశలో నీతిశాస్త్రవిశారదః
కౌశాంబ్యాంపురవర్యాయాం నివాసేవంశభూషణః
సౌందర్యనిర్జితానంగః క్షత్రియోధర్మవిత్తమః
వంశోచితాచారయుతః హరిస్వామీతివిశ్రుతః
శివపూజారతోనిత్యం సజ్జనావనతత్పరం
దైనందిన మహాదాన ధురీణః పరవంచకః
తస్యభార్యాద్వయంచాసే ద్దివ్యసౌందర్యమందిరం
న్యాయమార్గేణధరణీ పాలనే తత్పరఃపరః
తయోర్జ్యేష్ఠామహాభాగా పాతివ్రత్యాతిభూషితా
సుశీలాచంద్రవదనా నిర్మలామృదుభాషిణీ
బింబోష్ఠీమందగమనా ధియా నిర్జితభారతీ
హృద్యానవద్యలావణ్యా రతీరంభావినోదినీ
సదాచారరతానిత్యం పతిభక్తిపరాయణా
దేవద్విజాతిథీనాంచ పరివస్యావిచక్షణా
ఏవంవిధగుణైర్యుక్తా మపినేక్షితవాన్వధూం
నభాషతే బాధతే వా నిత్యం రాజర్షిసత్తమః
ఏవం న తస్యాం లేశేన ప్రీతిర్నాస్తి జగత్ప్రభోః

ద్వితీయజాయకౌటిల్య ప్రోక్తానృతవచోబలాత్
దేశాంతరాదాగతాంస్తాన్ పండితాన్వేదవిత్తమాన్
వంచయిత్వాపరం రాజా విత్తం తేజో దదాతి హి
తథాపీశ్వరపూజాయాం తత్పరస్సనరాధిపః
అత్యంతభక్తియుక్తశ్చ నిత్యదానవిచక్షణః
స్వార్ణరాజితకాంస్యాని నానామణియుతానిచ
గృహాణిచిత్రవర్ణాని వరాణి శివశార్ఙ్గిణోః
తత్కృతైః శిల్పివర్యైశ్చ రచయిత్వాతిదంభవాన్
తద్దేవతాని కేతేషు ప్రతిష్ఠాప్యైశకేశవా
ఉత్సవానకరోద్రాజా స్వామినోశ్శివశార్ఙ్గిణోః
దినపక్షాబ్దమాసేషు చకారోత్సవమంగళం
ఏవం దేవద్విజాతీనాం పూజాంచక్రేనరాధిపః
సయద్యత్కర్మకురుతే తత్సర్వంచ మహామతే
దంభార్థం జనతుష్ట్యర్థం చాభూన్నపరమార్థతః
కరోతి న కేనాపి భావేనాతిథిపూజనం
శివకేశవసేవాంచ శివవిష్ణోత్సవాన్ సదా
స్వరాజ్యం సతుభూపాలః పాలయిత్వాతిధర్మతః
నయజ్ఞానయుతో ధీరశ్చాలం బుద్ధియుతో నృపః
ధనమిత్రసుతప్రాజ్య రాజ్యజాయా సుఖాదిషు
విరక్తచిత్తో విమలో వశీభూత్వాఽపి దంభవాన్
హృదబ్జకోశే సంస్థాప్య శివమేవ సదాశివం
శివ ఏవ పరంతత్వం శివఏవ పరాత్పరః
శివ ఏవ పరబ్రహ్మ శివ ఆశు ఫలప్రద
శ్చేతి నిశ్చిత్య మనసా సర్వంత్యక్త్వా జనాధిపః
వనాంతరముపాగమ్య నిశ్చలశ్శుభభూషణః
పంచాక్షరీమంత్రరాజ జపాసక్తమనాస్తదా
భస్మోద్ధూళిత సర్వాంగః వ్యాఘ్రాజిన జటాధరః
రుద్రాక్షమాలికోష్ణీష సువిభూషిత మస్తకః

తపశ్చచార కేనాపి దుశ్చరం మునిచర్యయా
అన్నపానాదిరహితః వాయుభక్షో జితేంద్రియః
నేత్రేనిమాల్యబహుళ స్తపో నిష్ఠాపరాయణః
తపస్యేవంస్థితేతస్మిన్ నృపే నిశ్చలమానసే
తదాతు దేవదేవేశో జగతాం నాథ ఈశ్వరః
ప్రాదురాసీత్కృపాయుక్తః వరదానకృతత్వరః
ఏవమావిర్భవంతం తం వరదం సర్వమంగళా
కరాలంబితహస్తాబ్జం భూతిభూషిత విగ్రహం
రుద్రాక్షమాలా లలితం నాగాభరణరాజితం
ద్వీపిచర్మావృతందివ్యం మధుసూదనమార్గణం
దేహద్యుతిచ్ఛాదితాశాకందంబక మనామయం
టంకాయుధం రూపహస్తం త్రిశూలాయుధధారిణం
ప్రసాదోన్ముఖమవ్యగ్రం సుస్మితాలంకృతాధరం
తం దేవదేవంభూతేశం శరణాగతపాలకం
రోమాంచకంచుకప్రాంచ చ్చితాభస్మాంచితాంగకః
దృష్ట్వోత్థాయ హరిస్వామీ కృత్వానతిగణాన్ బహూన్
మోదాబ్ధిమగ్నహృదయః ప్రస్తోతు ముపచక్రమే॥
ఇతి బ్రహ్మకైవర్తే సంగమేశ్వరస్థలపురాణే చతుర్థోధ్యాయః

—* పంచమోధ్యాయః *—

—* చూర్ణికా *—

శ్రీమదరవిందసంభవ ముచుకుంద ముకుంద పురందరాది బృందారక వందారుజనసందోహ మందోత్తమాంగ సందీపిత మకుటతట ఘటిత నానావిధాగణిత మణిగణ నిర్యత్నినిర్యద్ఘృణిగణ నీరాజితచరణార వింద రదనపరాభూత కుందబృంద! సకలభువన జనవృజిన భంజన నిపుణాభంగ రంగదుత్తుంగ జటాజూట ఝూట కోటీరకుటీర గేహినీ కృతామర తరంగిణీ తరంగపుంగవ సూచితైతాదృశామల వివిక్తాముక్త భక్తిసంయుక్త ప్రాక్తనాధునాతన భక్తసముదయ సంరక్షణ! హృద్ధ్యాన వద్య నిఖిలవిద్యావిచక్షణా! నవరతవినమ దమర నరవర మునినికర

దురితభర తిమిరవిసర నిరసనకరణీయాఖిల సురవరోత్తమ వచస్వా
విశేయతారూప భాగధేయతా శాలితాబ్జాకరితాఖర్వ నిర్వాణా
విరత శిరస్థలాకరీకృత ప్రాలేయకరంశరాసనీకృత మేరుభూధరం సత
తకృత నతి నుతి యతివితతి వితతభరిత దురితసంసరణ లతికాలవిత్రాయ
మాణాఖండ చండిమోద్దండ వేదండ దనుజ దండధరహృదయ శిలో
చ్చయమండల ఖండలాఖండిత మండిత మండలాగ్రాయమాణాభంగ
శుభాంగ శుభాంగీజనభంగ ప్రదాన చంగత్వంగత్ప్రతాప కుతో భంగా
నంగాంతరంగా భంగీకృత క్షేత్రధరా భంగీకరణ నిపుణ లాంగలాగ్రాయ
మాణాగ్ర త్రితయ భాభాసమానా సమాన త్రిశూలం శ్రీకార స్వకా
రకరణ చణకర్ణశష్కులీవిలంబిత రుద్రాక్షమాలం నిఖిలజగదానంద
కందామంద కుందబృందేందు కరసుందర ప్రణయకలహ కుపితజటా
జూటవన దుర్గాంతర్లీన సుధాకర సంప్రార్థనాగత తారాగణ శేముషీ
సమున్మేషకరసురుచిరకరనఖరం శరణాగత వరకరుణాకరం కమలనిలయ
ప్రళయసమయ సురాలయ నరాలయ రసాతలాలయ నిఖిలజనవలయ
లయకలిత వలితానలనియుత జ్వాలామాలికోద్వేల్లిత హాలాహల స్వా
దనోత్తంభిత సంతాప సంస్తంభనార్థ మివాస్తోక నిస్తుల మస్తకస్థల సతత
సంస్థాపిత సారసాహితానంత తరంగిణీ రంగ దుత్తుంగాంగ వీకృత
భుజంగం సకలకకుబంతాచక్రవాళ వలయాంతరాళ కల్పాగమ కామధేను
మణీహార నీహార నగనీహార నికర శారద నీరద పారద నారద శా
రదాధీశ ప్రేశ్వరా శాంకరీశాన శారద భూధర శారదాభంగ తుంగా
మర తరంగిణీతరంగ పుంగవ భుజంగపుంగవ కుందబృందాది నిందా
కరాత్యచ్ఛ దేహ భవిచ్ఛన్న నిజాత్మతాభిన్న రూపావచ్ఛిన్న చండీశ్వర
భృంగీశ్వర ప్రముఖ ప్రమథప్రకరేశ్వర ప్రవేదిత త్రివిధభక్తచక్రసందత్త
సామీప్య సాలోక్య సారూప్య సన్నిధానం సంతతసజ్జనసన్మంగళ సవి
ధానం సనకసనందన సనత్కుమార సనత్సుజాత నారద పరాశరా
ద్యమర నర మునివరాజేయ మోహిత లోకత్రయాకుల్యారోధ క్రమా
మేయ మాయాచల మూలకలితామితభయ నిజచరణ భజన ధురీణ
శరణాగతజవంబు వేలాభవయభంజనార్థ మివధారిత రుచిరకర నీరజా

ట్టంకిత టంకాయుధం విలాస విటంకిత విటంకాయుధం విశ్వవిశ్వోత్పత్తి
స్థితి విలయనిమిత్తోత్తరీకృత విశ్వంభర విరించి విరూపాక్ష నిక్షిప్తం
సత్వరజస్తమః కదంబక మితిజనతానుగతాజ్ఞతా విఘాతాయతా
దృగ్గుణత్రితయాదిష్టాతా కర్తా భర్తా హర్తా చాయమేకృతే త్రిలోక
ప్రవివేకాయచానన్య సామాన్య సత్యాదిగుణ శివర్ణాస్తోక మస్తక
స్థలావక్ర వక్రాగ్రకుంఠ కంఠోద్దీపితాపగా తనూన పాదపార హాలాహలం
అనారతారహిత హేల నిగమాగమగణాయమానా గణితాఖండ మా
ర్తాండ మండలఖండన ప్రచండ చండిమోద్దండ దోర్దండ ఖండన ఖండి
తాఖండలఖర శరవర సికర నికర్తిత సరసురోరగ వరవారపుర త్రిపు
రాసుర ప్రవిదారణ ప్రదారణ ప్రభవప్రదర ప్రధానాయమాన కురంగ
ధ్వగ భుజంగ పుంగవ చక్రాంగాభ్ర మాతంగ విశదాంగ తురంగమీకృత
పుంగవాయమానా నివార్య శౌర్య ధుర్యాహార్య ధైర్యానవద్య హృ
ద్యతమ పరతత్వ విద్యావైశద్య నిజాంతరంగ భక్తాగ్రేసర వరాయమా
ణాసహ్య దుర్మదాంధకా సురాంభోజ గంధిబంధిత పాతివ్రత్య గంధశ
రధి మథనమంథదండాయమానాఖిల భువనసంరక్షణ దక్షిణాధోక్షజాక్షీ
ణా క్షుద్రావక్ర సేవిత సచ్చక్రచక్రదానాది నిజాపదాన ప్రస్తావ రేశ్వర
వందీశ్వరాయమాణామంద మహత్తుందిల నందీశ్వరానంద బృందాలయ
మహానుభావం అశ్రాంత విశ్రాంత సంతతదయాభావం గోవిందమివకు
మారా రంజితం క్షీరపారావార శాటీన మివ ఫణీశ్వర ఫణామణి విభావి
భాసితం అంభోనిధిమివ తరంగిణీభుజంగం మదనజనకతిగమివ వామన
యన కమలోన్మీలితానేక ప్రద్యుమ్న పరంపరం కల్పాగమ మివ నందనా
శ్రితం హిమాలయ మివ సంతతసంతానిత సర్వమంగళం చతుర్ముఖ
మివ చతురాననం విషమదర్శనమపి సమదర్శనం దిగంబరమపి శరీరవిరా
జమానాంశుకం శ్రీమచ్చతుర్దశభువనావనాయత్త చిత్తం నిజచరణసర
సీరుహ శరణాగతాభయ దానకరణాప్రమత్తం కోటిమదనప్రకాశం శత
కోటిశిశిరకర నికర నీకాశ శరీర ప్రభాచంద్రికాపూర మగ్నాబ్జజాండభాం
డం భగవంతం మహాదేవం దృష్ట్వా సహస్రకృత్వః ప్రాణంసీత్ ॥

ఇతి బ్రహ్మకైవర్తే శ్రీ సంగమేశ్వరస్థలపురాణే పంచమోధ్యాయః.

షష్ఠోధ్యాయః

శ్లో॥ ఏవం నత్వా పునస్తుత్వా హరిస్వామీ జనాధిపః
దేవదేవం విరూపాక్షమువాచ వచనం తథా
దేవదేవ జగన్నాథ పాహిమాం శరణాగతం
మహిమానం వర్ణయితుం కస్సమర్థ స్తవామితం
భక్తానాం వశగత్వస్య దృష్టాంతస్తు స ఏవ హి
యద్ద్వారస్థో భవాన్ పాతి బాణాసుర వరోత్తమం
మోక్షాయ త్వమతీనాంచ తథా యోగకృతామపి
జీవేశ్వరా భేదవతా మైక్యదాన నిదర్శనం
త్వమేవ యస్య వామాంగీ కృతా హైమవతీ ప్రభో
సామీప్యాత్మక ముక్తేశ్చ దానస్య జగతీవిభో
నందీశ చండి భృంగీశాః ప్రతిబింబ విలోకితాః
అభయత్వ ప్రదానస్య సిద్ధాంతస్తు స ఏవ హి
యన్నేత్ర కమలామోద మోదితః ప్రభవిష్ణవే
విష్ణవే జిష్ణవేరీణాం చక్రదానం కృతంత్వయా
అద్యమే సఫలం జన్మ జీవితంచ సుజీవితం
పురాభవ కృతం పుణ్యం తపశ్చ సఫలంధ్రువం
చతురానన దేవేంద్ర సురాచార్య పరాశరైః
ధ్రువ నారద వాసిష్ఠ సనకాది మహాత్మభిః
అప్రాప్య దర్శనోపాయం మమ దృశ్యోఽభవః ప్రభో
అహో మే భాగ్యమతులం సర్వం సుపూర్ణమద్య మే
ఇతి స్తువంతం దీనంతం నమంతంచ పదే పదే
తృప్యంతం జగతామీశో నృపంతం వాచమూచివాన్
స్వస్త్యస్తు భవతే రాజన్ తపసా తోషితో స్మ్యహం
వరం వరయ దాస్యామి మాభూత్కాల విపర్యయః
శ్రుత్వాతు దేవదేవస్య వచః పీయూషసన్నిభం
బభాషే వదతాం శ్రేష్ఠ స్సురశ్రేష్ఠం మహేశ్వరం
దేవదేవమయా భుక్తా స్సర్వాశ్చైవాపి సంపదః
పాలితం సుచిరం రాజ్యం ప్రాజ్యంచేతర దుర్లభం

పుత్రాశ్చ పుత్రికా జాతాః పౌత్రా మునిగణార్చిత
అష్టైశ్వర్యమపిప్రాప్తం త్వత్కృపావశతః ప్రభో
నాస్తికించిన్మమన్యూనం సర్వం సఫలితం మమ
తతస్త్వం దేహి మే ముక్తిం జన్మరాహిత్యకారిణీం
దత్వా మయి దయాం కృత్వా సఫలంకురు మే తపః॥

ఇతి శ్రీసంగమేశ్వర స్థలపురాణే
షష్ఠోధ్యాయః

సప్తమోధ్యాయః

శ్లో॥ తస్య తద్వచనం శృత్వా ప్రహస్యాత్రేయశేఖరః
పునర్వక్తుం సమారేభే భావికర్మానుగం వచః
రాజన్ మోక్షం నదాస్యామి తవేదానీం నరోత్తమ
నార్హస్త్వం మోక్షదానాయ జన్మన్యస్మిన్నరాధిప॥
జన్మన్యనంతరే దాస్యే ముక్తిముత్పత్తి వర్జితాం
కిమర్థమద్య మే ముక్తిర్న దేయేతి బ్రవీషి చేత్
వక్ష్యామి తత్వచ్చరితం కౌటిల్యమలినీకృతం
యద్యద్దానం ద్విజాతిభ్యో దత్తం దత్తం నరాధిప
తత్సర్వం మలినీభూతం దంభస్తోత్రాది కారణం
వాపీకూపతటాకానాం ఖననంచాపి కృత్రిమం
శివకేశవయోశ్చైవ గృహస్థాపనముత్తమం
ఉత్సవాదీని బహుశః కృతాని వితథాని హి
లావణ్యరూపయుక్తాం తాం జ్యేష్ఠాం భార్యాః పతివ్రతాం
త్వమవామన్యథా యత్తత్ దైవైశ్చాపి వినిందితం
ఇదానీం తవకాలే తు యత్తపశ్చ త్వయాకృతం
తచ్చాపి కౌటిల్యయుతం సర్వదంభకృతం నను
పండితాన్ వంచయిత్వా వై త్వయా దత్తం ధనాదికం
త్వయా దత్తాని దానాని జనానాం స్తుతిహేతుతః
యద్యత్కృతం త్వయా పూర్వం తత్సర్వం వితథీకృతం
తత్తత్త్వయా కృతం రాజన్ ఆత్మోత్కర్షార్థమేవ చ

పరేషాం వంచనార్థంచ దంభస్తుత్యర్థమేవచ
త్వత్కృతస్యచ వైయర్థ్యా న్నార్హ స్త్వంముక్తియోషితః
ఏతత్ షడ్విధకౌటిల్యాత్ షడ్వక్రత్వంభవిష్యతి
ఉత్తరేజన్మనితథా షడ్వక్రఇతిశ్రుతః
ఏవం వదంతంవరదం మహేశ్వర ముమాపతిం
భయకంపితసర్వాంగః పునఃప్రోవాచభూమిపః
దేవదేవనమస్తేస్తు పాహిమాం శరణాగతం
నాస్మిన్ జన్మనిమేముక్తి రిత్యుక్తం చత్వయావిభో
జన్మాంతరేపివక్రత్వం భవితేతి త్వయోదితం
యదాకదాపికౌటిల్యం నకృతంచ మయావిభో
జన్మాంతరే కథంజ్ఞానం కథం భక్తిః కథంమతిః
తపఃకథంచ ముక్తిశ్చ భవిష్యతి మహేశ్వరః
కీదృగ్వంశే మమజనుః వక్రితాసాచకీదృశీ
తద్వదస్వాంధకహార హరస్మరహరేశ్వర
బ్రువంత మితి భూపంతం దీనదీనవిలోచనం
ప్రోవాచమధురాంవాణీ భవితవ్యక్రియానుగాం
ఇదానీం తవకాలాచ్ఛదశాబ్దేతః పరంనృప
మృతిర్భవతితేరాజన్ తత్కర్తవ్య మిదంశృణు
త్వంచతత్ కాలపర్యంతం ధీరోభూత్వామమాజ్ఞయా
దేవద్విజాతి ధీనాంచ వంచనారహితంకురు
సేవాం సదాన్నదానంచ స్తుతి దంభవివర్జితః
వినయావనతోనిత్యం సజ్జనాచారమార్గగః
దానానిస్వర్ణ రజత ముక్తాదీనాం దినేదినే
శివకేశవయోర్నిత్య ముత్సవాదిక మాచర
మదుక్తమేవ మాలంబ్య నిష్కాపట్య మనీషయా
దశవత్సరపర్యంతం కురురాజ్యమకంటకం
తతో మృతస్త్వం నృపతే భవితా బ్రాహ్మణోత్తమః
గూనిగోవిందనామాచ షడ్వక్ర ఇతి విశ్రుతః

దేవ భట్టాఖ్య విప్రస్య పుత్రవర్యో భవిష్యసి
వేదవేదాంగరహితః మూఢబుద్ధిః విరూపకః
తథాపిత్వం పూర్వజన్మకృతపుణ్య బలాత్కిల
మత్ప్రసాదాచ్చాన్నదాన ఫలాన్మద్భక్తియుక్తితః
తదానీమపిమద్భక్తి స్థిరో భువి భవిష్యసి
మద్భక్తియుక్తో మామేవ సేవమానశ్చ మన్మతః
కించిత్కాలం గృహే స్థిత్వా మత్వాసర్వం వినశ్వరం
తతస్సర్వ విరక్తస్సన్ కాశీంయాశ్యతి వైభవాన్
తత్ర విశ్వేశరూపేణ తిష్ఠంతం మాముపేత్యచ
భజతః కుర్వతః పూజాం ముక్తిం దాస్యామి తే ధ్రువం
ఇత్యేవ ముక్త్వా దేవేశ స్తదాచాంతర్దధేహరః
రాజాపి దీనచిత్తస్సన్ ప్రవివేశ నిజం గృహం
తదాప్రభృతి భూనాథో కళత్రద్వయ సమ్మతః
పునారాజ్యం పాలయిత్వా భుక్త్వాభోగా ననేకశః
వంచనాదంభరహితః క్రోధలోభ వివర్జితః
కృత్వామితం చాన్నదానం దేవతాతిథిపూజనం
బ్రాహ్మణాన్వేదవిదుషః దక్షిణాః భూరిదక్షిణాన్
అనేకయజ్ఞాన్ భూపాల శ్శాస్త్రోక్త విధినాతతః
కారయిత్వాచ కృత్వాచ పాలయిత్వాచ మేదినీం
శివకేశవయోశ్చాపి చోత్సవాన్ పరదుష్కరాన్
కృత్వా సద్బుద్ధి సంయుక్తో యాపయిత్వాసమాః దశ
సోంతకాలే మహేశాంఘ్రింధ్యాత్వాధ్యాత్వామమారచ

ఇతి శ్రీ బ్రహ్మకైవర్తే సంగమేశ్వర స్థలపురాణే సప్తమోధ్యాయః

హరిస్వామిచరితము.

అష్టమోధ్యాయః

శ్లో॥ తతః పాపానుభూతేశ్చ శేషాత్స్వర్ణపట్టణే
దేవభట్టాఖ్య విప్రస్య పుత్రో భూన్నృపసత్తమః
జాతస్య తస్య పాకస్య షడ్వక్రత్వం తథాస్థితన్

ముఖేచ వక్రితా పృష్ఠే వక్రితాచ తథాంసయోః
వక్రతా పాదయోశ్చైవ కరయోశ్చైవ వక్రతా
మస్తకే వక్రతాచాపి సంస్థితైవం సుతోత్తమ
నామకర్మణి విధ్యుక్తే మాతాపిత్రేనుకూలతః
గోవింద ఇతి తస్యాఖ్యా ప్రోచ్యతే బుధోత్తమైః
షట్సుస్థానేషు వక్రత్వాత్ షడ్వక్రఇతి నామవాన్
కూనిగోవింద ఇతిచ ప్రోచ్యతే స్మమైర్ఘృభిః
ఆరభ్యోత్పత్తి మస్యైవ పూర్వపుణ్యవశాత్కిల
హరేభక్తిహరాభక్తిః సుస్థిరాసీచ్చివేఽధికా
మూఢోవ్యక్తకృత విద్యోపి యేన కేనాప్యశిక్షితః
శివపూజానురక్తస్సన్ శివభక్తియుతో వశీ
ఏవంభూత్వా సగోవింద స్త్యక్త్వా గేహం ధనాదికం
ద్వాదశాబ్దవయస్కస్సన్ వారణాసీపురంయయా
తత్రస్థితం తవిశ్వేశం వేదవేద్య ముమాపతిం
అన్నపూర్ణా మహాదేవీం కృతమానుషమంగళా
మంగీకృత మహాదేవ వామాంగాం సర్వమంగళాం
దుండింవినాయకం దేవం భైరవం కాలభైరవం
రమాధవం లోకధవం బిందుమాధవ నామకం
కాళీంకరాళీం దుర్గాం తాం భద్రకాళీం మనోహరాం
కుమారంతం శౌర్యవంతం కేళీవిజితతారకం
లోలార్కం జితచంద్రార్కం సేవమానో దినేదినే
అరుణోదయవేళాయా ముద్ధాయా మలమావసః
రంగత్త్వం గద్ధ్వనత్తుంగ భంగాయాశ్చాత్మ వైభవాత్
క్షాళితాఘజనాంగాయా గంగాయామణికర్ణికా
తీరేముక్తివరారోహా కర్ణస్థమణికర్ణికా
కారేస్నాత్వా చాచమనం కృత్వా సంధ్యాభివందనం
భస్మోద్ధూళితసర్వాంగో ధృత్వా రుద్రాక్షమండలం
కరయో ర్వరరుద్రాక్ష మాలికాం కర్ణయోరపి

రుద్రాక్షాభరణంకంఠే రుద్రాక్షాణాం సహస్రకం
రుద్రాక్షైశ్చ కృతోన్మేషః రుద్రాక్ష నికరాకృతిః
రుద్రం దేవం జగద్భద్ర రక్షాముద్రం భజన్ స్తువన్
పంచాక్షరీమంత్రరాజం జపన్నిత్యం మతంద్రితః
దినేదినే చైవమేవ నిత్యయాత్రాంచకారసః
ఏవంస్థితేతు షడ్వక్రే శివసేవా ధురంధరే.
విరక్తనిష్కాకారేచ మాతులోఽస్య మహామతిః
మేధాతిధిరితిఖ్యాతో పురే సౌవర్ణనామకే
స్థితోభిక్షా కృషిభ్యాంచ కృత స్వజనజీవనః
నష్టసంతానదీనోఽసౌ భార్యయా సహదీనయా
సర్వంగృహాదికంత్యక్త్వా కాశీక్షేత్ర ముపాగతః
మేధాతిథించాగంతంతం మాతులం వీక్ష్యసస్మితః
వవందేచరణౌతస్య కూనిగోవింద నామకః
స్వస్రీయంకూనిగోవింద మేధాతిథిరసౌ ద్విజః
ప్రేమ్ణాభృశంచాలిలింగ చిరాద్విరహదుఃఖితః
అన్యోన్యభాషణేజాతే మాతులస్త మువాచహ
నష్టసంతానతాయాత తతదుఃఖ సమన్వితః
గ్రామగేహావిరక్తస్స న్నిహాగచ్ఛం మహామతే
సప్తపుత్రాః పుత్రికాశ్చ పంచనష్టా స్తథైవచ
నైకశ్చాప్య వశిష్టోస్మి తతఃకష్టతరంనుకిం
స్వదేశేవాపి స్వగ్రామే ధర్మవేశోనరర్షభ
సుతరాం నాస్తినాస్తీతి హ్యతో దుఃఖతరంనుకిం
వృత్త్యంతరానభిజ్ఞస్య భిక్షాకర్షణజీవినః
క్షేత్రాణిఫలహీనాని హ్యతోదుఃఖతరంనుకిం
తస్మాత్సర్వవిరక్తస్స న్నాగచ్ఛమి విముక్తకం
ఇతీవ దుఃఖసంతప్తం విలపం తమనాధవత్
మేధాతిధిమాతులంత మువాచమధురం వచః
మాతులార్యమహాబుద్ధే దుఃఖేనాలం ద్విజోత్తమ

సంసారందుఃఖబహుళం విద్ధినశ్వర మంజసా
తత్పుత్రపుత్రికా గేహ ధనక్షేత్ర కళత్రగం
శోకంత్యజ జ్ఞాన బుద్ధ్యానిత్య మజ్ఞానకారణం
ఇత్యేవం కథయంతంతం మేధాతిథి రుదారధీః
సౌహార్దా ద్వచనం చోచే వద్యక్రం నీతిశాలినం
సత్యం త్వద్వచనం ధీమన్ గేహాదిషు విరక్తతా
జాతాతథాపిమే పుత్రి పుత్రికాదాతురక్తతా
తస్మాన్మేపుత్రికావాపి పుత్రోవా సంభవేద్యది
అతీవమనసోమోదో భవిష్యతినచేన్మృతిః
పున్నామనరకాద్యస్మాత్త్రాయతేపుత్ర ఉచ్యతే
ఇతిసంతోవదంతి స్మతత్త్వ యానశ్రుతంచకిం
మానుషాణామనేకానాం మానందానాం మహామతే
అనర్ఘానందమిత్యాహు స్సంతః పుత్రవినోదనం
తత్పుత్ర పుత్రికోత్పత్తౌ బుద్ధిర్మేఽతీవవర్తతే
కింకరోమీతి దుఃఖార్తో విలలాప తదాభృశః
ఇతి బ్రహ్మకైవర్తే శ్రీ సంగమేశ్వరస్థలపురాణే
అష్టమోధ్యాయః

నవమోధ్యాయః

శ్లో॥ ఇత్యేవంతప్తచిత్తంతం మేధాతిథిముదారధీః
గోవిందస్స్మితవక్త్రస్స న్నువాచవచనంశుభం
తథాచేత్పుత్రికామస్త్వం శంకరం లోకశంకరం
సర్వకామప్రదంనిత్యం విశ్వేశం భజసర్వదా
ఏవంచేత్క్రియతే పుత్ర సంభవస్తే భవిష్యతి
జాతశ్చేద్వర పుత్రస్తే నూనం వంశకరోభవేత్
యదితే పుత్రికాజాతం జీవిష్యతిదామమ
దాతవ్యాసాయదీష్టంస్యా దిదంతేఽ పత్యలబ్ధయే
భజేహమపి దేవేశం విశ్వేశం కరుణాలయం
ఏవం వదంతం గోవిందం మాతులః ప్రహసంస్తదా.

గోవింద మానుషశ్రేష్ఠ సంజాతా దుహితామమ
యదిజీవేత్తహి తాంతే కన్యాందాస్యేన సంశయః
షడ్వర్షస్త్వద్వచశ్శ్రుత్వా మాతులాంగీకరోషిచేత్
అద్యవిశ్వేశభావేశ సన్నిధౌ శపథంకురు
వదతీ తితదాతస్మిన్ తథైవేతిచ సద్విజః
విశ్వేశభావేశ్వరయోః సమీపేఽధికయాముదా
హస్తేహస్తం నిధాయాస్య తవదాస్యే సుతామితి
శపథంచాకరోచ్చీఘ్రం సత్యం సత్యమితిబ్రువన్
ప్రమాణమేవం కృత్వాతు శివసేవా సముత్సుకః
భాగినేయేన సహితః నిత్యయాత్రా పరోఽవసత్
అన్నపూర్ణా మహాసత్రే కృత్వా భోజనముత్తమం
భోజనేతరకాలేతు శివసేవాసముత్సుకౌ
శివపూజాసమాసక్తౌ శివాలోకనతత్పరౌ
శివభక్తావభూతాంతౌ శివాశ్రితకథోత్సుకౌ
మాతులోభాగినేయశ్చ పరస్పరసహానుగౌ
ఏవం బహుతిథేకాలే గతేదైవ కృపావశాత్
మేధాతిథిస్యజాయాయాం పుత్రంప్రాసూతపుత్రికాం
మేధాతిథిశ్చగోవిందో మోదప్రోల్లసదాశయౌ
బభూవతునిత్యచారౌ శివభక్తిసమన్వితౌ
మేధాతిథిస్త్వేకదాతు వత్సరత్రయసంయుతాం
సర్వాంగసుందరీంవీక్ష్య పుత్రీంయామాయువాచహ
దివ్యాం దుహితరంచేమాం గోవిందాయచధీమతే
దాస్యామి తత్ర నోవాచ్యం త్వయాప్రత్యుత్తరం వచః
శ్రుత్వేతి వచనంజాయా క్రోధారుణితలోచనా
సోఽచేతికఠినాంవాచం మేధాతిథి మనుత్తమం
నగోవిందాయ దాతవ్యా కన్యాపరమసుందరీ
యేనకేనాప్యనుచితం నకార్యంకర్మజాత్వపి
కేయం త్రివర్షణీకన్యా దివ్యా సర్వాంగసుందరీ

క్ష్వావక్రిత్వసహితః పంచాశద్వత్సరోవరః
క్వాభయో శాచితీనాథ మమాంగీకరణంకథం
మమవాక్యం అశ్రుత్వాత్వం యదిదాస్యసి వల్లభ
పశ్యతస్తే విషేణైవ గంగాయాం పతనేనవా
త్యజామిజీవితంనాథ సత్యంసత్యంవదామ్యహం
శ్రుత్వామేధాతిథిర్విప్రః భార్యాయాఃకఠినంవచః
స్త్రియోహిహీనమతయః సర్వదాశఠబుద్ధయః
ఇహాముత్రఫలేపేక్షా గహితామూఢమానసాః
పరందుర్మరణాయత్తాః సదాదుర్జనమార్గగాః
తస్మాద్దుశ్చరితంకర్మ నకర్తవ్య మిదంమయా
కాశ్యామిహానవస్తవ్య మిత్యాలోచ్య దృఢంహృది
మేధాతిథిస్సభార్యోఽథ ప్రియాణేకృతనిశ్చయః
సోహంస్వదేశంగచ్ఛామి భాగినేయేత్యువాచితం
తచ్ఛ్రుత్వావచనంతస్య గూనిగోవిందనామకః
తదాప్రోవాచవచనం ధర్మమార్గగతంవరం
మమకన్యాంప్రియచ్ఛామి తవేత్యుక్తం త్వయాపురా
పుత్రీవివాహంకృత్వావై తతోగచ్ఛకృతవ్రతః
తచ్ఛ్రుత్వాభాగినేయిస్య వచఃకౌటిల్యసంయుతః
మేధాతిథి స్తతోవాక్యం సస్మితః పునరబ్రవీత్
వర్షత్రయవయోరూఢా గతాగతసరస్వతీ
దుహితేయం వివాహాయ నార్హత్యద్యమహామతే
అతస్స్వదేశంగత్వాహం గోవిందదుహితుర్మమ
వత్సరేచాష్టమేప్రాప్తే పుత్రికాంప్రేషయామితే
తాందృష్ట్వాయాహిమేగ్రామం పుత్రాదాస్యేతదామమ
తమత్యుక్త్వా సమాధాయ మేధాతిథి రుదాశయః
స్వకుటుంబేనసహితః స్వగ్రామంప్రయయౌద్రుతం
మాతులస్యతు తద్వాక్యం విశ్వాసాకుటిలాశయః
కాశ్యామేవతదోవాస గణయన్కన్యకాసమాః

ఇతి బ్రహ్మకైవర్తే శ్రీసంగమేశ్వరస్థలపురాణే నవమోధ్యాయః

—* దశమోధ్యాయః *—

శ్లో॥ ఏకదాగణయన్నబ్దాన్ కన్యాయాశ్చాగతేష్టమే
నాగతాయాం పత్రికాయా మపి గోవిందనామకః
కాశీపురాత్సనిర్గత్య యయౌ మాతులపట్టణం
గత్వాచ మాతులాగారే నివాస మకరోద్ద్విజః
మాతులంచైకదాదృష్ట్వా పద్వ్రక్రస్తువచోబ్రవీత్
కదా మాతులకన్యాయాః వివాహంత్వం కరిష్యసి
మాతుల స్తద్వచశ్రుత్వా మేధాతిథి రువాచతం
పద్వ్రకాయాతివర్షాయ నదాస్యేతే సుతాంమమ
తస్యేతివచనంశ్రుత్వా గూనిగోవిందనామకః
గ్రామణీన్నామవృద్ధాంశ్చ సంఘీకృత్వాతిరోషతః
మాతులస్యచదార్జన్యం ప్రోక్తవాక్పటువాగ్యుతః
మేధాతిథిర్మాతులోయం కాశీమాగత్యగ్రామపాః
నిరపత్యశ్చమాందృష్ట్వా మమకన్యోద్భవోయది
తాం కన్యాం తవదాస్యామీ త్యుక్త్వాసహామయాతదా
స్వర్ణాశికతిచిత్ప్రసత్వా శివసేవాంచకారసః
అతిక్రాంతేదినగణే తస్య కన్యోద్భవోఽభవత్
స్వగ్రామం ప్రతియానార్థ ముద్యతం మాతులంమమ
త్వయాకన్యా ద్యదాతవ్యే త్యవదంసోవదచ్ఛమాం
గతాగతగిరంకన్యాం అనర్హోదాతుమాత్మజాం
సోహం స్వనగరం గత్వా వివాహార్హాయదాభవేత్
అహంతే ప్రతికాంనూనం ప్రేషాయామితదాఽనఘ
తాందృష్ట్వాఽగచ్ఛశీఘ్రం త్వం పుత్రీం దాస్యామి మానృతం
హస్తేహస్తే మవస్థాప్య మాతుల శపథంతదా
విశ్వేశభావేశ్వరయో సన్నిధౌ సోకరోదరం
కృత్వైవం శపథం సమ్యగ్గత స్స్వగ్రామ ముత్తమం
సచేదానీన్నదాస్యామి కన్యకా మితిచోక్తవాన్
తస్మాత్ భవంత శ్శ్రీమంతః బుద్ధిమంత శ్శుభావహాం

ఆహూయమాతులంమేద్య పృచ్ఛత్తాశు కృపాళవః
గోవిందస్య వచశ్శృత్వా గ్రామణ్యో గ్రామనాయకాః
ఆహూయవిప్రంవిద్వాంసో మేధాతిధీ ముదార్ధయం
తేఽపృచ్ఛంస్తం యధావృత్తం సోపితా నబ్రవీద్వచః
కన్యాం దదామీతి మయానోక్త మేవ కదాచన
వదత్యసత్యమేవాయం నిత్యమున్మత్తమానసః
ఇతీ తస్య వచశ్శృత్వా విద్వాంసో గ్రామనాయకాః
గోవిందం వచనంప్రాహు క్రోధసంరక్తలోచనం
తవకన్యాందదామీతి తద్వచ స్సాక్ష్యతాస్తివా
తేషాంతు వచనంశ్రుత్వా గోవిందః పునరబ్రవీత్
సాక్షిణో బహవస్సంతి తాన్వక్ష్యే శ్రుణుతాద్యమత్
విశ్వేశ్వరో దేవదేవః సాక్షీ గౌరీశ్వరః ప్రభుః
సాక్షీ నందీశ్వరస్సాక్షీ సాక్షీ ఢుండివినాయకః
సాన్నపూర్ణా మహాదేవీ సాక్షిణీ బిందుమాధవః
సాక్షీచ సాక్షిణీగంగా శాసాసాక్షిస్థలప్రభుః
కర్మసాక్షీ మహాసాక్షీ సాక్షిణస్సంతిచాపరే
ఏవం తద్వచనం శ్రుత్వా గోవిందాస్తానువాచహ
త్తైరేవసాక్షివాదంతు వాచయిష్యామి మాచిరం
తస్యతద్వచనం శ్రుత్వా ప్రహస్య పురమానవాః
దేవాః కథం సాక్షిణస్తే కథం వక్ష్యంతి మానవాః
తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా పునరూచు ర్జనాస్తదా
తైరేవ సాక్షివాదంచ వాచయిష్యసి చేదలం
దాపయామో మాతులస్య కన్యాంత వరాననాం
తేషాం తద్వచనం శ్రుత్వా తధవేతి బ్రువన్వచః
గోవింద శ్శీఘ్రముత్థాయ వారణాసీపురం యయౌ
గత్వా విశ్వేశభావేశాఉద్దిశ్య పరమంతపః
చక్రేవిమల చిత్తేనసామాన్య జనదుర్లభం
తత్కృతే నాల్పతపసా కృపాళూ తోషితౌవరౌ

ప్రాదుర్బభూవతుర్దేవౌ భావనారాయణేశ్వరౌ
దేవౌ పురస్థితౌ దృష్ట్వా గోవిందశ్చావదద్వచః
నమస్త్రైలోకనాధేచ మహేశ్వరసదాశివ
రమాపతే దేవదేవ శంఖచక్రగదాధర
భవతో స్సవిధేయేన మాతులేన జగత్ప్రభూ
శపధం యత్కృతంతేన తదద్యవితధీకృతం
తస్మాన్మయిదయాంకృత్వా మయాంగత్యద్రుతంవిభూ
మన్మాతుల పురంచాద్య కురుతం సాక్షివాదనం
యువాంకరిష్యధశ్చేన్న యువయోః పశ్యతోస్సతోః
శిరోభిత్వామరిష్యామి గ్రావాణసత్యంవదామ్యహం
అధ భావేశ విశ్వేశౌ భవిష్యత్కార్యకోవిదౌ
తధాఽవామాగమిష్యావ ఇత్యుక్త్వా త్వరయాన్వితౌ
వారణాసీపురవరా న్నిర్గతౌ సహతేనతౌ
తదాత్రత్రస్థితరవః తాభ్యాం సహవినిర్గతాః
అనామక తరుశ్చైవ న్యగ్రోధః ఫేనిలస్తరూ
తధాభావేశ విశ్వేశౌ మార్గమధ్యే తమూచతుః
పశ్చాదదృష్ట్వా గోవింద పురోగచ్ఛ యధాసుఖం
తవ పశ్చాద్యత్రదృష్టిః తత్రైవా వాంవసేవహే
ఇత్యుక్తస్య తధేత్యేవం వదతో గచ్ఛతస్తతః
చాగర్లమూడి పొన్నూరు సుజనౌఘ పురాకృతాం
స్మృత్వాతౌ ప్రార్థనాం దేవౌ తస్య భీతిం ప్రచక్రతుః
తతో గోవిందమనుజః సోత్యంత భయపీడితః
కిమేత దితి దైన్యేన పశ్చాద్దృష్టికరోహ్యభూత్
తత్కాలేతు జగన్నాధః భావనారాయణేశ్వరః
పొన్నూరుసవిధప్రాప్త స్తధా విశ్వేశ్వరోపిచ
చాగర్లమూడిసవిధ సంగమస్థల మావిశత్
పొన్నూరునగరే శ్రీమాన్ భావనారాయణేశ్వరః
నివాసమకరోత్తత్ర తత్రత్యాన్పాలయన్సదా

తత్సమీపే తిష్ఠతిస్మ నామహీన తరూత్తమః
ఇతి బ్రహ్మకైవర్తే శ్రీ సంగమేశ్వరస్థలపురాణే
దశమోఽధ్యాయః

ఏకాదశోఽధ్యాయః

శ్లో॥ పౌన్నూరునగరస్థంతు దృష్ట్వాభావేశ్వరంహరిః
దీనధీఃప్రవితప్తస్సన్ గూనిగోవింద సద్ద్విజః
చాగర్లమూడిసవిధ సంగమస్థల వాసినం
విశ్వేశం దేవమచల మీశ్వరం పునరబ్రవీత్
శీఘ్రమాయాహి మద్గ్రామం దేవదేవ నమోస్తు తే
గోవిందస్య వచశ్శ్రుత్వా శంకరః ప్రత్యువాచతం
నాయాస్యత్రైనతిష్ఠామి మమోక్త్వా ఫలానహి
మమోదిత మనాదృత్య పశ్చాద్దృష్టిస్త్వయాకృతా
త్వమేవ గత్వా శ్వశురగృహం శ్వశురమేవచ
తద్గ్రామవృద్ధాన్విదుషః సంగృహ్య గచ్ఛసత్వరం
శంకరేణైవ ముక్తస్సన్ గత్వా మాతులమందిరం
తద్గ్రామవృద్ధాన్ శ్వశుర మాదాయాగతవాంస్తదా
మేధాతిథిర్గ్రామమధ్యే విజనే సోవదత్సుతాం
సర్వాంగసౌందర్యవతీం దివ్యాంభువన మోహినీం
అరుంధతీసామ్యవతీం విజితేందు మతీరతీ
భారతీ దమయంతీంతాం మదయంతీ ముదావహాం
సౌభాగ్యలక్ష్మీ ప్రథితాం రూపసౌభాగ్యశాలినీం
పతివ్రతాం సార్వభౌమీం రంభాది వినుతాం సతీం
దేవద్వయసమీపేహో మేవం వక్ష్యామి పుత్రికే
దాస్యామ్యహమిమాంకన్యాంయద్యేషాతం వరిష్యతి
గోవిందంతం నవరయేత్యేవం వదనయోతిగం
ప్రోక్తం తద్వచనం శ్రుత్వా కుటిలం వచనంపితుః
సౌభాగ్యలక్ష్మీ ప్రోవాచ వచనం ధర్మసంహితం

సమీచీనాం మహాబుద్ధే యస్యకస్యాపి నానృతం
సత్యంవ దేతినిగమః ప్రాహత్వాం వదసూనృతం
నాంగీకరోమ తేద్వాక్యం వదామ్యేవ మదీప్సితం
కోటిమన్మథరూపోఽయం గోవిందోభాతిమేదృశోః
గోవిందమేవ వరయే న దేవం నాన్యమానుషం
దాస్యామీతిపురావాదీః నదదామీతి సంప్రతి
నవక్తవ్యం దేవతాంశో గోవిందో నతుమానుషః
నోచేద్దేవే కథంప్రాప్తో దేవానామప్యగోచరౌ
ఇతి పుత్రీ వచశ్శ్రుత్వా కోపఘూర్ణితలోచనః
మేధాతిథిస్తదాగత్య దేవస్య సవిధేస్థితః
తదాతౌ దేవదేవేశౌ భావనారాయణేశ్వరౌ
గోవిందాయచ మత్పుత్రీం దాస్యామిత్యానయోః పురః
ప్రమాణమకరోన్మేధాతిథిరిత్యూచతుః ప్రభూ
శ్రుత్వేతి తత్సాక్షివాద మన్యోన్యం నగరీజనాః
మంత్రయిత్వా వివాహంతే కన్యకేచ్ఛానుసారతః
సౌభాగ్యలక్ష్మీ గోవింద వరయోః ప్రేమపూర్వకం
కారయామాసురత్యంతం సోత్సవంచ యథావిధి
తతో విశ్వేశ్వరో దేవో గోవిందం వీక్ష్యసస్మితః
సఫలస్తవ సంకల్ప స్సర్వం సఫలితం ఖలు
కల్పాంతపర్యంత మద్గోమద్భక్తిజ్ఞానసంయుతః
భావేశ్వర సమీపేతు సుఖం తిష్ఠ మదాజ్ఞయా
దాస్యామ్యంతే కలేర్మోక్షం ముక్తమోద్భవకారణం
దేవదేవస్య తద్వాక్యం శ్రుత్వాగోవిందనామకః
తదాజ్ఞావశగః పుత్ర భావనారాయణేశితుః
సమీపేన్యవసచ్ఛ్రీమాన్ జాయాయాసహధీరయా
పాతివ్రత్యమహారాజ్య సార్వభౌమ్యా మహామతే
సౌభాగ్యలక్ష్మీ సహితః ముక్తియుక్తికృతాదరః
గోవిందస్యచ విప్రస్య చరితం పరమాద్భుతం

లోకత్రితయవిఖ్యాతం మయో క్తంతవసువ్రత
గోవిందచరితం యేతు భువిశృణ్వంతి మానవాః
సర్వపాపవినిర్ముక్తాః గచ్ఛంతి శివమందిరం
షడ్వక్రచరితమ్
ఇతి బ్రహ్మకైవర్తే శ్రీ సంగమేశ్వరస్థలపురాణే ఏకాదశోధ్యాయః

ద్వా ద శో ధ్యా యః

శ్లో॥ ఇతి రీతో భగవతా దేవేశేన మహాత్మనా
భావనారాయణేశస్య గూనిగోవింద సద్ద్విజః
పశ్చాద్భాగేవ సత్యాద్య మోఘంగమమనుస్మరన్
విశ్వేశ్వరోపి దేవస్య ప్రవిచార్య పునఃపునః
చాగర్లమూడినగరసమీపే సంగమస్థలం
ప్రవిశ్య తత్పురోదేశే ప్రవహంతీం సుఖాస్పదాం
బాలకృష్ణాం తుంగభద్రా మవిచ్ఛిన్నపమయశ్శివాం
గ్రామత్రయాంతసీమానం దృష్ట్వాస్మృత్వాచప్రార్థనాం
చాగర్లమూడి సుజన సందోహ రచితాంపురా
మమత్వయం నివాసార్హా ఇతి దేవో మహేశ్వరః
యదాతు మనుతే దేవ స్తదానందీవచోబ్రవీత్
ఏతత్పురవరం దేవ సర్వ పుర్యుత్తమంకిల
త్వఏతన్మహాదేవ దేవేంద్ర పుటభేదనం
హసతీవ పురోభాతి సుధాలేపన కైతవాత్
దృష్ట్వా పురవరస్యాస్య లావణ్యం పరదుర్లభం
మహాత్సురాణాం నగరమూర్ధ్వభాగగతం ప్రభో
ఏతత్ పురవరస్థానాం జనానాం గిరిజాపతే
మానసంసద్భక్తిరసం దానేషుచ మహారసం
వరౌషధీ ఫలానాంచ నికరేషు ప్రసవద్రసం
సద్గుణేషు రసంచైవ రసంమానుషపాలనే
వధూవరాణాం సర్వేషాం రసం శృంగార మేవచ

దృష్ట్వారసాతలంచైవ సార్థకత్వ ముపాగతం
లోకద్వయాదర్శనతాం గత్వాధః స్థితిమాపతత్
స్థితాశ్చాత్ర మహాత్మానః ప్రసిద్ధా బ్రాహ్మణోత్తమాః
చతురాస్యా వాక్పతయః శ్రీధరాః పురుషోత్తమాః
సర్వజ్ఞాః పుణ్యకలితో గురవో గురునామకాః
రాజానశ్చ మహావీర్యాః ధైర్యగాంభీర్యసంయుతాః
సర్వేఽనేకహీనరాజానః సదాసకలవైభవాః
సర్వేతే మనవశ్చైవ స్థితాశ్చా కల్పజీవినః
కిరాటా అపితే సఖ్యుః ధనదస్య నిధీశితుః
ఉత్తమర్ణాభవంత్యత్ర త్రిలోకాతిగ సంపదః
పాదజాస్త్వత్ పాదపద్మ భృంగాయిత వరాశయాః
భూధేనుస్వర్ణరజిత వాసోదాన సుదక్షిణాః
అమేయ ధనభోగాశ్చ పురాణశ్రుత తత్పరాః
వర్ణత్రయీ పోషణాఢ్యాః వరసద్గుణ సంయుతాః
పురీవరస్థనారీణాం లావణ్యమమితంబహుః
దృష్ట్వాచా నిమిషాస్సర్వేభూ వేన్ననిమిషాధ్రువం
పురభామాస్య తులనాం కళంకీగంతుమాగతః
తత్రాకళంకతాంవీక్ష్య ఖంగతః కృశతాయుతః
సర్వదాయుగ్మతాభిన్న తాఽమితాచ్ఛరసాయది
కోకకుంభాః ప్రాప్నువంతి పురనారీకుచోపమాం
పురనారీకటాక్షాన్వై విశిఖీకృత్యదర్పకః
త్రిలోకవిజయంకృత్వా కృతకృత్యో భవిష్యతి
పురస్థితవరారోహా సందోహాంగ సరూపతాం
గాంగేయ పుష్పచపలా దాహతామ్లానతాక్షణ
ప్రభాతారహితాగంతు మర్హాన్తియత్నతఃతథా
భామానితంబబింబంచ వక్తుమాసాం నశక్యతే
పులినం సమమేతస్య యదినో జడభిన్నతా
వామా బింబాధరోష్ఠైశ్చ విద్రుమస్య తులాభవేత్

రసహైన్యం హస్తబంధో సూచీభేదశ్చ నాస్తిచేత్
ఏతత్పురస్థామల హేమగాత్రీ ముఖాంబుజాద్రిగ్రసనాయసంభ్రమా
న్నిర్గత్యనాభీవివరాద్భుజంగో రోమావళిస్తత్కుచరోధసంస్థిత
కంఠలక్ష్మ్యావరస్త్రీణాం నిర్జితః కంబుసత్తమః
కృత్వాప్రదక్షిణంభేజే దక్షిణావర్తనామతాం
చతుర్థవర్ణేవర్ణస్తు చతుర్థః స్త్రీశ్రీవస్తులాం
అప్రాప్తోహీనవర్ణో భూచ్చతుర్థోహీనవర్ణకః
భామారదనసౌభాగ్యం కుందబృందమవేక్ష్యహి
భీత్యాగత్వాభువంశుష్కం భూత్వామలినతాంగతం
సాగరోన్మథనోద్భూత కలశాధికతత్సుధా
నిక్షేపవాపికాభ్రాంతి నాభయోవరయోషితాం
పురస్త్రీమధ్యముద్వీక్ష్య హారయోధయవిహ్వలాః
విపినాన్నచలంతిస్మ నూనమద్యాపిధూర్జటే॥
యథాతథైతత్పురభామసీనాం స్మృత్వాభ్రువౌచాత్మధనుర్బిడౌజసా।
పరాస్తమద్యాపిచ సర్వమానుషైః దృష్టంహియాదృష్టచరత్వభూత్క్షణాత్
కదలీకదలీనోచే ద్వాయునాభేదితాంగకా
పురభామోరుతులనా యోగ్యేతిచ మమాశయః
ద్వితీయా తత్పురుషగానైక్యాత్ పరభృతోయది
కంబుకంఠీ మణీకంఠా కుంఠోదిత వచస్తుతాః
సీమంతినీకుంతలాళి తులాం సంప్రాప్తుమాగతా
లోలంబాస్స్వల్పమతయ నృకేషు హారితంతదా
దృష్ట్వాసమా ఇతి జ్ఞాత్వా స్వర్ణాభాం వీక్ష్యనాసికాం
చాంపేయ సుమనోచాంత్యాపలాయంత ఇతేశ్వర
ఘుస ఘూలయిస్తుతుమే తన్నారీశిరోరుహైః
రక్తాస్సురథచైకస్మి న్నీలతాపిస్థిరాయది
తేఖర్వగర్వసంవీతాః తులామాగంతు ముద్యతాః
పురవామాపాదగతైః దిక్కృతాశ్చప్రహాసితాః
హంసకాహంసకాభూత్వా కృతతత్పాదసేవనాః

పురసీమంతినీకాంత సునీమంతోంతకాంతక
సంతప్తభువనోభాతి కంతుకుంతాగ్రగజః ప్రభో
ఏవంవదతినందీశే మహేశ్వరమనామయం
విశ్వేశమాగతంజ్ఞాత్వా సర్వేనగరవాసినః
శీఘ్రమాగత్యవిశ్వేశం వీరభద్రంచజాహ్నవీం
నందీశంపాదపౌదృష్ట్వా పరాశ్చర్యయుతాశయాః
నత్వాధ్యాత్వాస్తుతీఃకృత్వానమస్కృత్యపునఃపునః
విశ్వేశ్వరమహాదేవదేవ దేవనమోస్తుతే
సంగమస్థలసంస్థానే నివాసంకురు ధూర్జటే
ఇత్యస్తువన్ మహాదేవ స్సర్వైర్నగరవాసిభిః
నతోపసామ్యహంధీరా వరంసుమగృహాదికం
కారయిత్వా మంటపాదీన్ ప్రతిష్ఠా కురుతాశుమే
ఇత్యబ్రవీత్తద్వచనాత్ కౌతూహలసమన్వితాః
సర్వేపురజనాశ్చైవ బభూవుస్తత్పరాయణాః
ఇతి బ్రహ్మకైవర్తే శ్రీ సంగమేశ్వర స్థలపురాణే ద్వాదశోధ్యాయః

త్రయోదశోధ్యాయః

శ్లో॥ శివప్రతిష్ఠాకరణె శివమంటపసత్కృతౌ
శివాగారవినిర్మాణే తత్పరాశ్చాభవన్ జనాః
తదానీమేవ సంప్రాప్త స్సోత్రిర్నామ మహామునిః
చాగర్లమూడినగరీ సమీపే సంగమస్థలం
తమాపాదశిరోలిప్త భసితవ్యాప్తవిగ్రహం
రుద్రాక్షమాలారచిత సర్వాభరణభూషితం
పంచాక్షరీమంత్రరాజ జపపారాయణంసదా
వ్యాఘ్రాజినక్షతిచ్ఛన్న పశ్చాద్భాగవిరాజితం
స్వతేజసాపరాభూత భాస్కరజ్వలనాయుతం
సదాశివమివవర్తంత మాగతం వీక్ష్యతేజనాః

గత్వాభిముఖమేతస్య పాదౌసంజగృహుస్తదా
నత్వానత్వాపునర్నత్వా ప్రోచుస్తేతు జనాశ్శుకః
కిమస్మాభిః పురాతప్త తపఃపరమదుష్కరం
వ్రతానిచ వితీర్ణాని దానాని వివిధానిచ
పరేషాం దుర్లభంపుణ్యం భవచ్చరణనీరజం
దృష్టమస్మాభి రత్యంతం పూర్వపుణ్యవశాత్కిల
స్తుత్వైవ మూచురత్రీంద్రం సర్వమానీశసన్నుతం
విశ్వేశ్వరో దేవదేవో హ్యస్మా సుకృతసౌహృదః
వీరభద్రాదిసంయుక్త స్స్వాగతస్సంగమస్థలం
తస్య ప్రతిష్ఠాం కురుతాభవంత శ్శుద్ధమానసాః
తేషాం తద్వచనం శృత్వా సఫలశ్చమదాగమాః
సంపాదయతసంభారా నుచితాంశ్చ శుభంకరాన్
ఇత్యుక్త్వాత్రిశ్చ విశ్వేశం సేవమానోవసన్ముదా
తతస్తే పట్టణజనా స్సిద్ధస్వీయ మనోరథాః
హేమప్రాకారసంయుక్తం స్ఫటికోపల గుంభితం
వజ్రైర్నీలై ర్మహానీలైః స్తంభైరారాజితంవరం
నానామణిగణవ్యాప్త సువర్ణకలశాంచితైః
సుధావిలేపితైశ్చిత్రైః గోపురైరభిరంజితం
వజ్రాబ్జరాగమణిభిః ఖచితై శ్చిత్రచిత్రితైః
గర్భాగారైర్భాసమానం శివాలయమనుత్తమం
తక్షకైశ్శిల్పనిపుణైః కారయిత్వా ప్రయత్నతః
శివప్రతిష్ఠాసంభారా త్సంపాద్యేశ్వరభక్తితః
స్థాపయామాసురత్యంత మత్రేతస్స్వయమహామునేః
పురఃపుష్కలదీనార కలశీవసనాదికాన్
సోత్రిర్వ్యత్యాధ సంభారాన్ శాస్త్రోక్తవిధినాతథా
విశ్వేశస్యప్రతిష్ఠాం సకర్తు మారభతాత్మజ
శివాగమోక్తవిధినా శివరూపో మహాముని:
ద్రష్టౄణాం సర్వలోకానాం సర్వకామఫలప్రదం

హృద్యానవద్యవిద్యాసు వైశద్యఫలదాయకం
నస్తుస్తపాప లతికాలవిత్రం మంగళప్రదం
బీజసంపుటితందివ్యం సర్వదుఃఖవినశ్వరం
దక్షిణామూర్తియంత్రంచ జ్ఞానముద్రాప్రదాయకం
తత్రావిద్యాతమస్సూర్యం తత్పురోఽస్థాపయన్మునిః
తత్సంగమే ప్రతిష్ఠాంచ విశ్వేశస్యాకరోన్మునిః
సంగమేశ్వరసంజ్ఞాంచ హృష్టస్సర్వవిదుత్తమః
సోప్యుత్సవాదీకంకృత్వా స్థిత్వాకాని దినానిచిత్
నత్వేశమత్రిర్నిర్గత్య ప్రియయాచ యథామతి
తథాత్రభృతివిశ్వేశో దేవసంగేశనామవాన్
సంగమస్థలపవాసా నివాసమకరోద్విభుః
పూర్వంవిశ్వేశ్వరో దేవః కాశీనిర్గమనక్షణే
కావ్యాం నిక్షివ్యస్వస్యాంచం నిజరూపేణచాగతః
సంగమస్థలవాసంతు చక్రేతస్త్విన్నోదయన్
నందీశ్వరాదిసహిత శ్చన్నపూర్ణా మ్బయా స్సహా
యేబాలకృష్ణవేణ్యాంచ స్నాత్వా దృష్ట్వామహేశ్వరం
నత్వాతు తజ్జలైనైవ కరోత్యస్యాభిషేచనం
సంగమేశస్య మనుజో నూనం కైలాసమశ్నుతే
తస్యాగ్రే వసతశ్చేమా తరూన్య గ్రోధఫేనిలా

—* విశ్వేశ్వరస్య సంగమస్థలనివాసమ్ *—

ఇతి బ్రహ్మకైవర్తే శ్రీ సంగమేశ్వరస్థలపురాణే త్రయోదశోధ్యాయః

చతుర్దశోధ్యాయః

—* శ్రీ శుకః *—

శ్లో॥ వ్యాసస్యవచనం శ్రుత్వా ప్రోల్లసన్ముఖపంకజః

కౌతూహలసమాయుక్త శ్శుకోవాచ మువాచసః
విశ్వేశ్వరోంబికానాథః కిమర్థంచాకరోత్స్థితిం
చాగర్లమూడినగరీ సమీపే సంగమస్థలే
పురస్తస్య కిమర్థంతౌ న్యగ్రోధః పేనిలస్తరూ
స్థితౌ తస్యపురోభాగే బాలకృష్ణామహానదీ
స్థితా కిమర్థం గంగాచ సర్వేషామపిదుర్లభా
భాగీరథీ కిమర్థంవా కస్మాదాయాతి దేశతః॥ కించ॥
భావనారాయణో దేవః పొన్నూరుపుటభేదనే
హ్యాకరోచ్చకథంవాసం అనామకతరుస్తథా
తత్సన్నిధౌ కిమర్థంవా ప్రతిష్ఠత్కవిశేఖర!
తదేతద్బహుళీకృత్య వదమే మునిపుంగవ
శ్రోతుం కుతూహలం మేద్యమహదస్తి మహామతే
పుత్రస్యవచనంచైవ దాకర్ణ్య మృదులాక్షరం
బహుళానందభరితః ప్రోవాచ శుకమాత్మజం
చిరకాలగతంస్యైత చ్చరితం విస్మృతంమయా
స్మృతిం గతం శుకమునే త్వయేదానింతు పృచ్ఛత
తత్ క్షేత్రస్యతు మాహాత్మ్యం సర్వలోకైకపావనం
వక్ష్యామి శృణుసుప్రీత్యా పుత్రవర్యాత్మజేశ్వయి
పూర్వకాలే మహారాజః కకుత్థ్సాన్వయసంభవః
తాలధ్వజోఽస్థితజాతాః తనయాశ్చా భవన్త్రయః
తాలజంఘాభిధస్త్వేకః ద్వితీయో మకరధ్వజః
సింహధ్వజస్తృతీయోపి లోకేప్రథితనామకాః
సర్వేఽనధీతవేదాశ్చ లోకేన విదితాగమాః
నాభ్యస్త సజ్జనాచారాః నోరీకృత శుభవ్రతాః
సదా దుర్జనసంపీతాః వంచితాఖిల సజ్జనాః
తథాపిచావివేకేన చకృద్దానాన్యనేకశః
మహాన్నదాన కనక గోభూదాన ముఖాన్యపి
కృత్వైవం త్వేకదాకాలే మూఢభక్తిసమన్వితాః

తపఃకృత్వా సాధయామో ముక్తిం పరమదుర్లభాం
ఏవం విచార్యరాజానః త్రయస్తేచ దృఢవ్రతాః
గృహం క్షేత్రం ధనం ధాన్యం దారపుత్రాదికం తదా
విసృజ్యచానందవనం ముక్తిక్షేత్ర ముపాగమన్
తేషామేకోథ భావేశ ముద్దిశ్యాకృతవాంస్తపః
పరాతౌద్వావవిశ్వేశ ముద్దిశ్యాకురుతాంతపః
తాలజంఘే తపశ్చర్యాం కుర్వతీతరదుష్కరే
ప్రత్యక్షతా ముపగతో భావేశ్వర ఉవాచతం
యద్యత్త్వయాకృతంపూర్వం దానంమౌఢ్యేన సంయుతం
సర్వం నిష్ఫలితంతేన త్వంముక్తే ర్నార్హసిధ్రువం
తదితానీంతన తపశ్చర్య యాపురుషర్షభ
నామహీన తరుర్భూత్వావ సమత్సన్నిధౌనృప
ఏతత్ కలియుగాంతేశే ముక్తిందాస్యామిదుర్లభాం
ఇత్యుక్త్వాం తర్దధేదేవో భావనారాయణస్తదా
తాలజంఘస్తుతత్కాలే దీనదీనమనాస్తదా
భూత్వాఖేదసమాయుక్తో నామహీనతరూత్తమః
యత్రభావేశ్వరశ్చాస్థి తత్రైవనివసత్యయం
పరౌద్వౌకౌచ రాజానౌ హరిసక్ర ధ్వజాభిధే
తపశ్చరంతౌతౌదృష్ట్వా ప్రాదురాసవృషధ్వజః
ప్రత్యక్షతాంగతం దేవం దృష్ట్వాతౌరాజసత్తమౌ
పునఃపునర్నమఃకృత్వారో మాంచాంచితవిగ్రహౌ
స్తుత్వాప్రదక్షిణంకృత్వా స్వకంకామితమూచతుః
తయోశ్చవచనం శృత్వా లోకనాథస్సదాశివః
ప్రహస్యవాక్యమూచేఽథ భావ్యర్థానుగుణంవరం
యద్యత్కృతంయువాభ్యాంతు తత్సర్వంవితథీకృతం
మూఢభావేనయుక్తత్వా త్పాత్రాపాత్రావివేచనాత్
ఇదానీంముక్తికాంతా కటాక్షా నర్హౌనృపోత్తమౌ
తస్మాత్సంప్రాప్యపృక్షత్వం వసతంమమసన్నిధౌ

ఏతత్త్రయ్యయుగాం తేషాం తద్యాంముక్తింసుదుర్లభాం
ఇత్యుక్త్వాంతర్దధే దేవో విశ్వేశోఖిలలోకరాట్
తదానీమేవరాజానౌ దీనౌతౌ తరుతాంగతౌ
తత్సన్నిధావావసతాంతరూన్యగ్రోధఫేనిలౌ
యదాగోవిందసాక్ష్యర్థ మాగతౌ దేవవందితౌ
భావనారాయణేశానౌ తదాతాభ్యాం సహాగతౌ
భావేశోయత్రివసతి తత్సమీపేతు పుత్రిక
వసన్ననామకతరుః మోక్షకాలం ప్రతీక్షతే
విశ్వేశోయత్రివసతి తత్సమీపే బుధోత్తమ
న్యగ్రోధఫేనిలౌవృక్షౌ వసతో మోక్షకామినౌ
తరూణాంచరితందివ్య మీదృశం పరమాద్భుతం
దేవదేవేశ విశ్వేశ భావనారాయణేశయోః
చాగర్లమూడి పొన్నూరు వసతిం చ వదామి తే
అనామకతరోః న్యగ్రోధఫే నిలవృక్షయోశ్చరితం
ఇతి బ్రహ్మకైవర్తే శ్రీసంగమేశ్వరస్థలపురాణే చతుర్దశోధ్యాయః

—✽✽—

—* పంచదశోధ్యాయః *—

శ్లో॥ పూర్వకాలేతు చాగర్లమూడి పట్టణసజ్జనాః
శివభక్తాశ్చ విమలా భూతిభూషిత విగ్రహాః
రుద్రాక్షమాలాభరణాః భక్తదాన రతాస్సదా
పంచాక్షరీమంత్రరాజ జపాసక్త హృదంబుజాః
సత్పాత్రదాన నిరతాః సత్సంగ విమతీకృతాః
ఏవం స్థితాః క్వచిత్కాలే సర్వే పట్టణ సజ్జనాః
కాశీవిశ్వేశ్వరాలోక సక్తచిత్తా ముదాన్వితాః
స్వకుటుంబైశ్చ సహితాః నిర్జరశ్చవిముక్తికం
తద్వైవ పొన్నూరు పురస్థిత సజ్జనమండలాః
విష్ణుభక్తాః శుద్ధచిత్తాః తులసీదామభూషణాః

సదాన్నదాననిరతాః సజ్జనావనతత్పరాః
సత్పాత్రదత్తవిత్తాశ్చ పురాణశ్రవణాదరాః
తేచాపిప్రయయుశ్శీఘ్రం గంగాస్నానకృతోద్యమాః
తే తేఽపిమార్గమధ్యేచ సంగతాశ్శుద్ధబుద్ధయః
వారణస్యాం శుభదినే వివిశుస్తుష్టమానసాః
దినేదినే త్రికాలేచ చక్రుర్విశ్వేశ దర్శనం
గంగాస్నానం సదాదానం సత్కథాశ్రవణం వరం
నిత్యయాత్రాపరాశ్చైవ పుణ్యార్జనపరాయణాః
విశ్వేశం మాధవం ధుండిం దండపాణించ భైరవం
వందే కాశీం గుహాం గంగాం భవానీం మణికర్ణికాం
ఏవం పఠం తశ్చక్రుస్తే నిత్యయాత్రా సముత్సుకాః
తేషాంమధ్యే చ పొన్నూరునగరస్థిత సజ్జనాః
భావనారాయణం దేవం ప్రణేముస్తేదివానిశం
నిత్యమేవం ధ్యానవతాం ఏకదాస్వవతాం నృణాం
ఊచేధస్వప్నరూపేణ భావేశో జగతాంపతిః
జానామచిత్తం యుష్మాకం సదా మద్దర్శనాదరం
తద్వత్సర్వేషు కతిషు గతేషు మనుజర్షభాః
గూనిగోవింద సాక్ష్యర్థం నిర్గత్యా స్మత్పురీవరాత్
భగవన్నగరమాగత్య భవతాం దర్శనం దదత్
భవతోనందయన్నిత్యం వక్ష్యామి భవతాం పురే
ప్రోచ్యేత్యన్తర్గితోదేవః భావనారాయణేశ్వరః
తేప్రాతరుద్ధాయాస్మాకం పొన్నూరునగరాలయః
దదాతి దర్శనం యావత్ భావనారాయణేశ్వరః
ఇతి నిర్గత్య తేకాశీం త్యక్త్వా స్వపురమాయయుః
తత్కారణాశ్చ భావేశో పొన్నూరు నగరేవసత్
సత్యం కర్తుం తదీయం తద్వచనం మునిసత్తమాః
చాగర్లమూడి సుజనా విశ్వేశం దేవవందితం
తేఽరాధయంత స్సతతం సేవమానా దినేదినే

స్వామిన్ దేవేశ వరద దేవానా ముత్తమోత్తమ
మహాప్రభో! జగన్నాథ! పాహి న శ్శరణాగతాన్
శ్రీ భవద్దర్శనం దేహి సర్వదాస్మాక మంబయా
ఇతీత్థం స్తువతాం నిత్యం దేవదేవ ఉమాపతిః
స్వప్నే ప్రత్యక్షతాం గత్వా ప్రోవాచ వచనం హరః
యుష్మదిచ్ఛానుసారేణ గంగయా జగదంబయా
వసామ్యహం పురాగత్య యుష్మాకం నగరే సదా
సంవత్సరేషు కతిషు గతేషు మనుజర్షభాః
గోవిందసాక్షివాదార్థం నిర్గత్య తత్పురోత్తమాత్
యుష్మానాం నందయన్నిత్యం యుష్మాకం దర్శనం దదత్
యుష్మత్పురసమాపేతు వత్స్యామి చిరమాదరాత్
సంభాష్యైవం మహాదేవోఽప్యం నంతర్ధాగతః ప్రభుః
తత స్తేతూర్ణ ముద్ధాయ విశ్వేశం మనసాస్తువన్
వారణాసీపురక్షేత్రా న్నిర్గత్యాత్మపురం యయుః
గోవిందేన యదా దేవః సాక్ష్యార్థం ప్రార్థితః ప్రభుః
తదాఽహూయాపగాం దివ్యా మువాచ వచనం హితం
గంగే భంగతరం గాంగే త్వమాయాహి మయాసహ
ప్రోక్త్వేతి సతయాసాకం వీరభద్రేణ సంయుతః
నందీశభృంగిసహితః సహాజాయాన్నపూర్ణయా
చాగర్లమూడినగర సమీపంచాయయా ధృతం
కాశ్యా యదా సమాయాతో విశ్వేశ స్సాపి జాహ్నవీ
నందీశ వీరభద్రాద్యా స్సమావిశ్యా విముక్తకే
స్వస్వాంశాత్స్వేన రూపేణ గత్వా శీఘ్రం సుభాస్వరే
చాగర్లమూడినగర సమీపేవా సమాచరన్
నగిరీసంగమం గత్వా కృత్వా దివ్యతరంగిణీం
బాలకృష్ణాం తుంగభద్రాం తత్ర వాసం చకారసః
మహాదేవీం విశాలాక్షీం స్థితా మాత్మని చాకరోత్
భక్తియుక్త ప్రదర్శ్యాం చ భక్తియుక్తావలోకితాం

ఏవం విశ్వేశ్వరో దేవః నివాసం కృతవాం స్తదా
చాగర్లమూడినగరసమీపే సంగమస్థలే
విశ్వేశ్వరస్య దేవస్య తదా ప్రభృతి పుత్రక
సంగమస్థలవాసత్వం సంగమేశ్వరనామచ
లోకే ప్రసిద్ధ మభవ త్సర్వ సన్మునివర్ణితం
తద్దక్షిణే వీరభద్రో నందీశ పురతఃస్థితః
న్యగ్రోధఫేనిలా వృక్షా స్థితా తత్పురతోఽవరా
విశ్వేశ్వరస్యాగమనం సంగమస్థల సంస్థితం
సంగమేశాభిధానం చ సత్యముక్తం మయా శుక

—* శ్రీభావనారాయణస్య సంగమేశ్వరస్యచ పొన్నూరుపట్టణే
చాగర్లమూడి పట్టణె నివాసే హేతుః. *—

—ఇతి బ్రహ్మకైవర్తే సంగమేశ్వరస్థలపురాణే పంచదశోధ్యాయః—

—* షోడశోధ్యాయః *—

శ్లో॥ సంగమేశస్యమాహాత్మ్యం తత్క్షేత్రచరితంచయ
ద్వక్ష్యామ్యహం త్వయిప్రేమ్ణా సావధాన మనాశ్శృణు
సంగమస్థలమాగత్య కృష్ణాయా మవగాహ్యాచ
త్రిరాత్రముషితోదృష్ట్వా సంగమేశం జగత్ప్రభుం
పంచాక్షరీ మంత్రరాజం జపన్యస్తువశీభవేత్
జపతోనరశార్దూల స్సత్యం కైలాసమశ్నుతే
అత్రైవోదాహరంతీమ మితిహాసం పురాతనం
దేవమీఢాఖ్యనృపతి రాత్రేయాన్వయసంభవః
సరాజామోక్షకాంక్షీసన్ ధనధాన్య సుఖానిచ
కళత్రపుత్రగేహాదీం స్త్యక్త్వారాజ్యం తనూభవే
నిధాయగేహాన్నిర్గత్య క్షేత్రాణి సకలానిచ
ముక్తిప్రదానిపుణ్యాని పర్యటన్ సంగమేశ్వరం
తూర్ణం ముక్తిప్రదాతారం సిశ్చిత్య నృపశేఖరః
సంగమస్థలమాగత్య దృష్ట్వా నత్వాభినంద్యచ

సంగమేశ్వర ముద్దిశ్య తపస్తేపేసు దారుణం
దినేదినే మహాబాహు స్నాత్వాకాలత్రయేనృపః
సోంతస్తి తామరధునీ కృష్ణవేణ్యాం సదాశుచిః
నిద్రాహారవిహీనశ్చ చచార సుదృఢంతపః
దినత్రయే తథాజాతే భగవాన్ భూతభావనః
కోటీరశిఖరస్థాబ్జ రాగమండిత దిక్తటః
నంగమేశో దేవమీఢ మువాచ కరుణాన్వితం
తూర్ణముత్తిష్ఠ దాస్యామి వరంవరయకాంక్షితం
ప్రమోదాబ్ధి నిమగ్నాత్మా సర్వాంగ పులకోజ్వలః
సోద్ధాయగిరిశంద్రృష్ట్వా త్రిలోక జనపూజితం
నత్వాప్రదక్షిణీకృత్య శతశోథ సహస్రశః
యస్మిన్ కస్మిన్మనోనాస్తి దేహికైలాస మద్యమే
దేవస్తద్వచనంశ్రుత్వా ప్రహస్యా వ్యబ్జశేఖరః
దేవమీఢం మహాబాహుం ప్రమథామైకమాతనోత్
తత్సంగమేశమాహాత్మ్యం క్షేత్రమాహాత్మ్య ముత్తమం
మమాప్యశక్యం తద్వక్తు మితరేషాంతు కింపునః
శ్రీరంగాఖ్య మహాక్షేత్రా త్సహస్ర మహిమాద్భుతం
సంగమస్థలమాహాత్మ్యం కోణవక్తుం భవేత్ప్రభుః
తత్సంగమేశదేవేశా న్నాస్తినాస్తిహి దైవతం
సంగమేశ్వరసుక్షేత్రా త్క్షేత్రం నాస్తిహి భూతలే॥
సంగమేశ్వరకథాబ్జినీలసత్సచ్చరిత్రకమలస్రవద్రసం
యఃపిబేత్సతతమశ్నుతే నరః శైవగేహ మమరేశదుర్లభం॥

—* దేవమీఢ చరిత్రమ్ *—

—* ఇతి శ్రీ సంగమేశ్వర స్థలపురాణే షోడశోధ్యాయః *—

—* సప్తదశోధ్యాయః *—

శ్లో॥ కించాప్యన్యత్ప్రవక్ష్యామి శృణుత్వం నిశ్చలాత్మనా
బంగాళదేశ హ్యాభవజ్జ జనస్వామీతి పండితః

హృద్యాయనవద్యవిద్యాతి వైశద్యాది విదగ్రణీః
సమస్తవిద్యాసంపన్నః విద్వన్మండలశేఖరః?
స్థితాబ్జరాగమణిరు జ్నీరాజిత పదాంబుజః
తద్దేశేవసతఃపుత్ర! దేవస్వామీ మహాప్రభో
వసతిస్మమహాధీరః మహావైభవసంయుతః
చతురంబుధివేలాంత భూప్రజా పాలనేశితుః
రాజరాజనిభాత్యంత సంపదస్సన్నిధౌ సదా
పండితాశ్చావసన్నస్యై ప్రభుసన్నిభవైభవాః
రాజ్ఞాతేన నమస్తాశ్చ భుక్తాభోగా యథేప్సితమ్
కృతంచాన్నప్రదానాది దానంసత్కీర్తిరాజతా
శివకేశవయోశ్చాపి నిర్మితాని గృహాణిచ
మంటపాని విచిత్రాణి శోభనాని వనానిచ
విప్రభోజనరమ్యాణి సత్రాణి వివిధానిచ
కృతమిష్టం ఖాతమలం శివవిష్ణోత్సవాః కృతాః
బ్రాహ్మణాపోషితాస్సర్వే సన్మాన్యాశ్చ బహుకృతాః
విప్రాణాం గృహనిర్మాణం కారితంచ విశేషితః
కృతాశ్చ బహుశోయజ్ఞాః కారితాశ్చైవ సర్వశః
దుష్టానాం నిగ్రహశ్చైవ శిష్టానాం పోషణంసదా
దత్తంచ దాపితంచైవ కారితంచ కృతంతదా
న్యూనంతయోస్తు యత్కించి నాస్తినాస్తియదాకదా
తయోరేవం మునీశాన స్థితయోః భుక్తభోగయోః
దశాగతాదుస్సహాసా పక్ష్మమూల నకారిణీ
శరీరకంపనిగమ మహోపాధ్యాయరూపిణీ
వాగ్బృందజలదాటోప శరదాగమ సన్నిభా
ప్రాగల్భ్యవహ్నిశమన ధారాసంపాత సమ్మితా
పదసంచారవైచిత్ర్య కౌముదీ వాసరాయితా
తతస్తౌ విదుషాంశ్రేష్ఠౌ మత్వా సర్వంచనశ్వరం
సురస్వామినరస్వామి క్షమావల్లభపండితౌ

విచార్యాసన్నమరణా వాత్మానౌ భావికోవిదౌ
ధరాస్థితానాం క్షేత్రాణాం కింకిమాశు ఫలప్రదం
ఏవమాలోచ్యనిశ్చిత్య శీఘ్రమోక్షఫలప్రదం
కృపాకరం సంగమేశ క్షేత్రం సంగమసంజ్ఞితం
విరాగిణౌ ముక్తిసక్తౌ యయతు స్సంగమస్థలం
తత్రగత్వా మహాధీరౌ ప్రాతస్స్నాత్వా సుధీవరౌ
తుంగాయాం బాలకృష్ణాయాం సంగమస్థలనాయకం
దృష్ట్వా ప్రదక్షిణీకృత్య నమః కృత్వా పునఃపునః
తత్సన్నిధానేవ తపశ్చక్రతుర్ముక్తికాంక్షిణౌ
ఏవందినత్రయేజాతే సర్వలోకైకశంకరః
తత్సమీప ముపాగమ్య ప్రోవాచ మృదులంవచః
మదీయభక్తప్రవరౌ మద్ధ్యానప్రవణౌ సదా
మదీయసేవానిపుణౌ నిత్యం జానామ్యహం యుతౌం
తస్మాత్ కైలాసవాసం వాం దాస్యామి నృపపండితౌ
ఇత్యుక్త్వాం తర్ధదేదేవః పశ్యతోస్తత్రివైతయోః
ఆయాతాందోళికాసద్యః వాహితా ప్రమదాధిపైః
అప్సరోభిః పరివృతా మణిమండల కుండితా
స్వదీప్తిభాభాసితాశా సర్వలోక నమస్కృతా
తాం దృష్ట్వా సర్వసుజనాః నత్వా ప్రాంజలయోభవన్
దేవస్వామీ జనస్వామీ తామారుహ్య తతఃక్షణాత్
కైలాసమావిశ్యతదా ప్రమథౌతౌ బభూవతుః

—* దేవస్వామి జనస్వామినో స్సామీప్య ముక్తిః *—

—ఇతి బ్రహ్మకైవర్తే శ్రీ సంగమేశ్వరస్థలపురాణే సప్తదశోధ్యాయః—

—* అష్టాదశోధ్యాయః *—

శ్లో॥ కిం చాన్యదస్తి వక్తవ్యం శృణుమ త్పుత్రసత్తమ
దివ్య మత్యాశ్చర్యతమం చరితం సర్వసన్నుతం
గదోనామ మహారాజః సర్వభూమీశ్వరాగ్రణీః

రఘువంశే సముత్పన్నః శాంతిదాంతి గుణాకరః
సాకేతనగరావాస స్సర్వధర్మవిచక్షణః
దైనందినీ స్స్వర్ణరూప్య గోభూమితిలభారతీ
భక్తదానాది దానైశ్చ తోషయం త్సర్వభూసురాన్
భూగతాంత్సర్వవిషయా న్భుక్త్వా రాజాజరాతురః
ధర్మేణ నీతిమార్గేణ కృత్వా రాజ్యమకంటకం
సోభిషిచ్యాత్మతుల్యం తంపుత్రం రాజ్యే మఖాభిదం
విరక్తచిత్తో విమలో దేవమాశు ఫలప్రదం
సర్వలోకేషు విఖ్యాతం సర్వదేవాది దైవతం
సంగమేశం వినిశ్చిత్య సోయోధ్యా నగరాత్తతః
నిర్గత్యసంగమస్థానం వివేశ ధరణీపతిః
సంగమేశం బాలకృష్ణా మంతరస్థితజాహ్నవీం
సంగమస్థల మాలోక్య తతాన పరమంతపః
తథాకాంతవసంతోథ కంతుకుంతౌఘకాంతిదః
సంతతానంతరత్యంత శాంతదాంత గుణాంతకః
కాంతాసంతతిసాంతత్య యోగాత్యంత దురంతయా
చింతయాక్లాంతచిత్తానాం నిరంతరవికారకృత్
అమందమందపవనా కంపితామల చంపకైః
ప్రాంచత్సౌరభ్య సంపద్భి రనుకంపిత దిక్తటః
విరహానలసందోహ దాహ్యమానాంతరాత్మనాం
మోహాంధపాంథబృందానాం ప్రాణసందేహదాయకః
అరవిందమరందాచ్ఛ బిందుబృందానుభూతిభిః
నందదిందిరసంగీత ప్రారబ్ధ మిథునోత్సవః
కలకంఠీమణీకంఠా కుంఠభాస్వర సుస్వరైః
పికస్వరై ర్నాదితాంచ్ఛ ద్రోదసీకుహరాంతరః
అశోకచంపకామ్రాత మాతులుంగలవంగకైః
వందామందారమాలూర మల్లీతల్లజవల్లికా
వేల్లితాని వితన్వ స్త ద్వనాని ప్రభభౌతదా

సుకాంతి యుగ్వసంతర్తు సంతానితవిభాంశుభాం
దృష్ట్వాదృష్ట్వాగదేరాజ్ఞః చిత్రయంత్రితమానసే
చకోరోత్పలినీనాంచ స్వకృతం వ్యసనంతదా
భాస్కరో లోకబంధుత్వా త్స్వయం ద్రష్టుమివాక్షమః
లోకాదర్శనతామాప మహాపాప ఇవక్షణాత్
నిశావధ్వాఽగతంజ్ఞాత్వా ప్రాణేశం సకలంవిధుం
ప్రదోషదూతికాస్యేన కుతుకాయ త్తచిత్తయా
సమీకర్తుం ప్రసాధిన్యా నిజనాయక సన్మదే
ప్రసారితేవ కేశానాం సంహతి స్తిమిరంబభౌ
నీలాంజనౌఘ సంకాశం సర్వదిక్షువిసృత్వరం
త్రిలోకవిజయార్ధంపై యా నోద్యుక్తే మనోభవే
రతిముక్త సుమానీవ భాంతి తారాగణా స్తదా
సత్కళాశాలి సాంకంచ మృగనాభికయాముఖం
తమీవధ్వా స్తదాసాంకం సత్కళాశాలి సంబభౌ
దిశఃప్రకాశయన్ బింబో శతపత్రవిరోధినః
సంధ్యాతాండవప్రారంభ సమయే శూలినాకృతః
సోష్ఠిభాస ఇవా భాతి దిశా స్వత్సచ చంద్రికా
తదారాజాఽమితోత్సాహ నంవత్సంయు క్తమానసః
సంగమస్యచ సౌభాగ్యం తాళతళ్యం పురస్యచ
చంద్రికాచాకచక్యంచ ధాళధళ్యం కళానిధేః
కృష్ణవేణ్యా నైగనైగ్యం నందికేశ్వర సౌహృదం
త్రిలోకనాథం విశ్వేశం సంగయస్థలవాసినం
దృష్ట్వాహ్యేతత్పురవరం సర్వసంపత్సుఖాలయం
సర్వసౌందర్యసదనం సర్వకాలే ష్వనశ్వరం
మత్వేత్యేవంతుస్తువతః రాజ్ఞ స్తస్య ముఖేందునా
పరిభూతఇవాపాప దైన్యంరాజాసుధాకరః
కళానిధివరాయోగా త్తప్తాయా మదనాగ్నినా
నిశారమణ్యావిభ్రష్టాః తారహారో త్తమాధివ

తారాస్తారాః పతంతిస్మ దీనదీనవిభా ఇవ
విరరాజసహస్రాంశుః పద్మరాగసమప్రభః
కుంకుమాంకంవర్తులంత వత్రాప్రాచీసీమంతి నీముఖం
ప్రభాతాయాంతుశర్వర్యాం గదోనృపతిస త్తమః
కృష్ణాయాంతీసగంగా యామువగాహ్య పునఃపునః
దృష్ట్వా సంగమభూనాధం ప్రదక్షిణ నతిస్తుతీః
కృత్వా తతశ్చ చారాశు పరదుశ్చరితం తపః
ఏవ స్థితే మహారాజే తపసీతరదుష్కరే
యద్వాసరప్రభాతేతు తేనారబ్ధం తపః పరం॥
తత్సాయంతనకాలేతు దేవః ప్రత్యక్షతాంగతః
దృష్ట్వాగదోమహాదేవం నంగమేశం జగత్పతిం
ప్రోద్ధాయప్రాంజలిర్భూత్వా నమః కృత్వా పదేవదే
స్తోతుం ప్రచక్రమేసద్యః రాజా సర్వనృపాగ్రణీః
దేవదేవాయశాంతాయ భూతభవ్యభవత్కృతే
శిపివిష్టాయదేవాయ దేవానాంపతయేన్నమః
మృడాయగౌరీనాధాయ భక్తానుగ్రహదాయినే
కళానిధికిరీటాయ జ్యోతిషాంపతయేనమః
గిరిశాయగుణాఢ్యాయ పద్మాక్షశరధారిణే
రుద్రాక్షమాలాభూషాయ లోకానాంపతయేనమః
అనిర్వాచ్యస్వరూపాయ సర్వరాట్ కుండలాయచ
బ్రహ్మేంద్రా దిమసేవ్యాయ సదసద్రూపధారిణే
సర్వాఘౌఘవినాశాయ సర్వదాయనమోనమః
సురేశాయమహేశాయ సమ స్తరిపుహారిణే
మహాదేవాయతే సర్వ మంగళాపతయేనమః
ఏవంస్తువంతంధీమంతం గదంసంతంమహేశ్వరః
ఉవాచజగతాంనాధో భక్తానుగ్రహదాయకః
త్వయాకృతాష్టకమిదం యఃపఠేద్భువిమానవః
సర్వసంపత్సుసంపన్నో మత్సాయుజ్య మవాప్నుయాత్

ఇత్యుక్త్వాతంపరామృశ్య తంగదం ముక్తి భాజనం
తదాకరోన్మహాదేవః సర్వభూతేశ్వరః శివః
తత్సంగమేశమాహాత్మ్యం క్షేత్రమాహాత్మ్యముత్తమం
కస్తోతుం భువిశక్నోతి నాలం శేషో గురుర్విధిః

—* గదోపాఖ్యానమ్ *—

—* ఇతి బ్రహ్మకైవర్తే శ్రీ సంగమేశ్వర స్థలపురాణే
అష్టాదశోధ్యాయః. *—

—* ఏకోనవింశోధ్యాయః *—

శ్లో॥ ఇత్యేవం మునిసేవ్యేన పారాశర్యేణ ధీమతా
ప్రోక్తం సంగేశ మాహాత్మ్యం శ్రుత్వాప్రాహావచశ్శుకః
అంతర్నిలీన గంగాయాః కృష్ణయావదమే ప్రభో
చరితం తద్గాహనేన యత్ఫలం లభ్యతే బుధైః
ఇతిరీతం పుత్రవచ శ్రుత్వా వ్యాసమునీశ్వరః
సంగమక్షేత్రతః ప్రాచ్యాం ప్రవహన్త్యాదిశీశితుః
కృష్ణవేణ్యాశ్చమాహాత్మ్యం జగాదబుధవందితః
రంభానామాప్సరాః కాచి దేవౌదాశ్యాం కదాచన
సంగమస్థల మాగత్య కృష్ణవేణ్యాం విగాహ్యాచ
సంగమేశ్వర మాలోక్య సార్ద్రవస్త్రావరాననా
పునశ్చత్రిదివంయాతా శివధ్యానపరాయణా
యాంతీం తన్మార్గ మధ్యేతు పిశాచో రుద్రనామకః
తాందృష్ట్వాం సుందరీంరమ్యాం జగన్మోహనరూపిణీం
మోహావిష్టమనాస్సోధ రురోధ త్రిదశాంగనాం
సాభీతభీతాసుశ్రోణీ వస్త్రమాభాద్యమార్గతః
అపయాతో త్తరీయస్య తస్యానిష్ఫ్వేషబిందవః
సదాగతివశాత్తస్మి న్మహాపాతకవిగ్రహే
రుద్రాసురేపతంతిస్మసోభూ దమరసన్నిభః
దివ్యమాల్యాంబరధరో భూత్వావాచమువాచహ

రంభే తవప్రసాదాద్వై నవిముక్తోహం కురూపతః
మమగంగానదీతీరే గృహ్ణతో జలదక్షిణాం
ఏతత్కురూపం సంప్రాప్తం తన్ముక్తం తవ దర్శనాత్
రంభే కళ్యాణిభద్రం తే కృపా మయి విధీయతాం
ఇత్యుక్త్వా సంగమేశం తం దృష్ట్వా నత్వా పునఃపునః
స్నాత్వాచ బాలకృష్ణాయాం బ్రాహ్మణ స్త్రిదివం యయౌ
పారాశర్యస్త్వేవ ముక్త్వా పునర్వాక్య మథాబ్రవీత్

—* రం భా మా న ర క్ష ణ మ్ *—

ఏకదాపంచకన్యాస్తా దేవానాం మునిసత్తమ
స్నానార్థం తుంగభద్రాం తాం సమాగ్రాయాతామనోరమాః
స్నాత్వా తీరేచ తిష్ఠంతి పంచకన్యా మనోభువః
పంచాశుగా ఇవాత్యంతం జనమోహనకారిణః
వయోరూఢాః మహాధీరాః దృష్ట్వా కశ్చిన్మహాసురః
దక్షిణాశాగతశ్శీఘ్రం ముమోదచ ననాదచ
తాసాం సన్నిధి మాగత్య జగాద వచనం శుభం
మమ భార్యాస్థయా యంతు కన్యా నూతన యౌవనాః
ఏతస్మి న్నంతరే కోపి పశ్చిమాశాగతోఽసురః
మమ భార్యాస్థ యూయంభోః కన్యా ఇతి వచోఽబ్రవీత్
కన్యాస్తా వేపమానాం గ్వ్యాజగ్ము శ్శరణమవ్యయం
సంగమేశం త్రిలోకేశం శరణాగతవత్సలం
హత్వైనం చాహరిష్యామి కన్యా ఇతిరయాన్వితం
హత్వా చైనం హరామీతి వదతోస్తి ప్రకోపయోః
తయోరాయో ధనం చాసీత్తుములం రోమహర్షణం
పరస్పరప్రహారాత్తౌ మ్రమతుర్యయతుర్దివం
ఏవ మన్యే చ బహవో మృతాస్త్రిదివమన్వయుః
సంగమేశ్వర సుక్షేత్రే మహాపాతకినోపిచ

—* పంచకన్యామానరక్షణమ్ *—

—*ఇతి బ్రహ్మకైవర్తే శ్రీసంగమేశ్వరస్థలపురాణే ఏకోనవింశోధ్యాయః*—

—✽ వింశోధ్యాయః ✽—

శ్లో॥ సంగమేశస్య మాహాత్మ్యం క్షేత్రస్యాస్య మహామునే
సర్వాశ్చర్యతమం పుత్రపావనానాం చ పావన
చిత్రమన్యత్ప్రవక్ష్యామి యేన కేనాపి దుర్వచం
భుక్తిముక్తిప్రదం నిత్యమితిహాసం పురాతనం
అంగదేశనివాసీతు భద్రాహ్వో వైశ్యసత్తమః
ధనధాన్యాది సంపన్నో దేవతాతిథిపూజకః
నిత్యాన్నదాననిరతః శివవిష్ణోత్సవాదరః
గోదానస్వర్ణరజత ముక్తాధాన్యతిలాజిన?
ప్రభూతధారుణీదాన కన్యాదానాదికారకః
వారణాస్యాం మహాసత్రం సత్రం శ్రీరంగపట్టణే
జగన్నాథే పరం సత్రం సత్రం కాంచీపురోత్తమే
పుణ్యక్షేత్రేషు సర్వేషు ఏవం సత్రాణ్యకారయత్
నిగమాగమ సంపన్నాన్ బ్రాహ్మణాం శ్చపుపోషసః
ఏవమాజీవపర్యంతం సద్ధర్మనిరతో భవత్
తదా భద్రస్సధర్మాత్మా భుక్త్వా భోగాననేకశః
వివిధానిచదానాని కృత్వాసంతుష్టమానసః
జీవితాంతేధనంసర్వం గృహాదీనిచసర్వశః
పుత్రాధీనంతతఃకృత్వా భద్రోభద్రమనాస్తదా
శివంచకేశవంధ్యాత్వా మృతస్సర్గపురంయయౌ
దురాత్మాతస్యపుత్రస్తు కేకిరాక్షఇతిశ్రుతః
వేశ్యాసునిరతోనిత్యం ద్యూతక్రీడావిచక్షణః
సర్వంగృహస్థితంద్రవ్యం వేశ్యాద్యూతపరంక్రమాత్
కృత్వాసడూరుజ్యోత్స్యం తంద్రవ్యహీనోఽతిదైర్యవాన్
వాపీకూపతటాకాది విక్రీయవికృతాశయః
విటచేటసమాయుక్తః ధనమాదాయపుష్కలం
తేనద్రవ్యేణసతతం ద్యూతం వేశ్యారతింతదా
సోకరోచ్చసురాపాన మాంసభక్షణతత్పరః

25212
25.3.73

కృత్వైవంపాపసంయుక్తో ద్రవ్యహీనఃపురేవసః
చోరత్వేన ధనంగృహ్ణన్ వేశ్యాద్యాధీనమాతనోత్
తతోరాజభటైశ్చైవ శిక్షితస్తాడితః స్తదా
గృహాదికంచతత్సర్వం విక్రీయచనరాధమః
తద్ధనేనాపితద్వేశ్యా ద్యూతపానాదిచాకరోత్
తతస్సర్వవిహీనశ్చ సర్వరోగప్రపీడితః
వస్త్రాన్నాదికహీనశ్చ వైశ్యశ్చాకించనస్తదా
దేశేరాజభటైశ్చైవ గ్రామబంధుజనైస్తథా
గృహేజాయాదిభిశ్చైవ చోత్తమర్ణైశ్చబాధితః
పునఃపునఃశిక్షితశ్చ మోచితశ్చపునఃపునః
బహుధైవంబాధితస్సన్ నార్హస్థాతుంస్వమందిరే
సోఽర్ధరాత్రేత్వవిదితః సహసోద్ధాయదీనధీః
దేశాంతరగతశ్శీఘ్రం సర్వైర్వేశ్చాపితిరస్కృతః
వికారదేహమలినః దేహవ్యాప్తదుర్వ్రణః
వస్త్రహీనః కృశోదీనః సర్వైర్వేశ్చాపి బహిష్కృతః
ఏవంసర్వవిహీనస్సన్ స్వకృతంపరితప్యచ
భృశంవిలప్యబహుశః యేనకేనాప్యవీక్షితః
శిరస్యాహత్యహస్తాభ్యాం లుంఠిత్వాచైవభూతలే
కృశన్ రుదన్ భృశం ప్తః దూషయన్ స్వకృతంతథా
నిందత్స్వాత్మానమత్యంతం భిందన్వక్షశ్చ ముష్టినా
వికారమేవంసంతన్వన్ దేశాద్దేశాంతరంభ్రమన్
ఏకదాపూర్వజనుషి కృతపుణ్యవశాత్కిల
చాగల్లమాడినగరం గతశ్శ్వోరుభవాధమః
తత్రభిక్షాశనేనాసౌ కృతవాన్దేహపోషణం
తత్రస్థాస్తేజనాదృష్ట్వా తం కౌపీనావశేషితం
శ్విత్రకీలితసర్వాంగం ప్రఘునేనవికుంఠితం
పదేపదేక్షవధునా ప్రోస్మలిత నిఃసనం
కచ్ఛూచ్ఛవర్త్మ్రణసంఛిన్న శరీరంసిధ్మసంకులం

శ్రీ కృష్ణదేవరాయ ఆంధ్ర భాషానిలయము,
విభాగము ....
విభాగ సంఖ్య ....

నానావిధవికారంత మూచుస్తే సుజనాస్తదా
కస్త్వం కస్మాదాగతస్త్వం కింవాముతరపట్టణం
ఏవంవిధవికారోఽయం దేహస్తవ కథం హ్యభూత్
అనేక ఛిద్రసంయుక్త కౌపీనవ్యక్త బీజవాన్
కథమేతాదృశస్త్వంవాన దాస్మాకంతు విస్తరాత్
తజ్జనానాం వచశ్శ్రుత్వా వైశ్యో బహువిలప్య చ
కథయామాస చరితం కేకరాక్ష వచస్తదా
శ్రుత్వా చ విస్మయం గత్వా కృపాం చక్రుస్తదా రుజే
పురస్థవిమలస్వాంత జనదత్తాశనచ్ఛదే
ఏవం స్థితే కేకరాక్షే శివరాత్రే సమాగతా
బ్రహ్మహత్యాదిలతికా దాత్రీ పంచాక్షరీజపా
సక్తభక్తౌఘముక్త్యబ్జ నేత్రీ సంశ్లేషకౌతుకా
ప్రదాత్రీ సర్వసుజన జనయిత్రీ శనిందక
ప్రభూతకాళరాత్రీశ చరణాంభోరుహానమ
జ్జనాపవర్గసంధాత్రీ శివరాత్ర్యుత్సవోల్లసత్
జనకృత్యాకృత్యభృతీ భూతధాత్రీ శివంకర
వ్రతనేత్రీ శివశివా కృపాపాత్ర తదాసుత
తస్యాం మిత్రోదయాత్పూర్వ ముద్ధారయోరుజనోత్తమః
తత్రస్థైస్సుజనైస్తైస్తై స్సహ కృష్ణాతటం గతః
కృష్ణవేణ్యాం తతస్స్నాత్వా సంగమేశం నిరీక్ష్య సః
నత్వా ప్రదక్షిణీకృత్య ధ్యాత్వా ప్రస్తుత్య భూరిశః
పునర్నత్వా పునర్ధ్యాత్వా సోత్సవాలోకనోత్సుకః
తదేకధ్యానమనసా యాపయామాస వాసరం
రాత్రావపి తథైవాసా ఉత్సవాలోకనాదరః
సంగమేశ్వరనాథస్య మంటపే వసదూరుజః
తతో లింగోద్భవః కాలశ్చాగతో మోక్షదాయకః
తస్మిన్ లింగోద్భవే కాలే జాతే సంగోత్సవే తదా

పూర్వపుణ్యవశాద్వైశ్యః కేకరాక్షోఽమమార చ
తతో యమభటాజగ్ము స్తం నేతుం చ భయంకరాః
కరాళా విప్రలంబాస్యాః గదాముసలధారిణః
నీలాంబుదనిభాశ్చైవ ప్రాసనిస్త్రింశధారిణః
ప్రవిలంబితకేశాంతాః నీలనీలాంశుకావృతాః
తదానీమేవ ప్రమథాః భూతిరుద్రాక్షధారిణః
వ్యాఘ్రాజినధరాశ్చైవ త్రిశూలాయుధయంత్రితాః
శిరఃకళానిధికళా విభాసిత దిశాంగణాః
విశాలవక్షసో వీరాః మహాబలపరాక్రమాః
ఆపాదమస్తకాలంబి వరరుద్రాక్షభూషితాః
భూతిచర్చిత సర్వాంగ గమ్యసాత్త్వికవిగ్రహాః
అప్రమేయా అసంఖ్యాశ్చ లోకపూజ్యామహత్తరాః
దేవదేవాదిపూజ్యాశ్చ సర్వలోక నమస్కృతాః
స్వర్ణవర్ణాంశుకధరాః సర్వాభరణమండితాః
ఫాలస్థవీతిహోత్రాక్షి జ్వాలాజ్వలితభూతలాః
ఆందోళికాం మహాదివ్యాం సర్వలోకనమస్కృతాం
తప్తజాంబూనదమయీం కింకిణీజాలభూషితాం
సర్వాభరణసంపూర్ణాం సంగృహ్యాయయురుత్తమాః
మృతస్య చాస్య సవిధం కేకరాక్షాభిధస్య చ
ప్రమథానాగతాన్ దృష్ట్వా ధర్మరాజస్య తే భటాః
ప్రోచుః ప్రాంజలయస్సర్వే వినయావనతాననాః
మహాపాపీ కుత్సితోఽయం క్రూరకర్మా దురాగ్రహః
పరదారాపహర్తా చ వేశ్యాలోలశ్చ నిందకః
క్రూరో దుర్జనసంగశ్చ మద్యమాంసరతస్సదా
నరకానుభవశ్చాయ ముచితః ప్రమథాధిపాః
తేషాం వచనమాకర్ణ్య ప్రమథాశ్చేదమబ్రువన్।
యాదృశో వా స్త్వయం వైశ్యో శివరాత్ర్యాం మృతః ఖలు
లింగోద్భవాఖ్యకాలే తు సంగమేశ్వరమంటపే

తస్మాదయం కేకరాక్షో మహాపుణ్యోమహామతిః
మహామునీనామప్రాప్యే కైలాసే వస్తుమర్హతి
యూయమస్మద్వచశ్శ్రుత్వా యాంతిశీఘ్రంయథాగతం
వచఃపారిషదానాం తే శ్రుత్వా పితృపతేర్భటాః
భీతభీతాదీనదీనాః యయుస్తే నిజమందిరం
ప్రమథాస్తుతతో వైశ్యం పూతాత్మానం మహామతిః
ప్రవేశ్యాందోళికామధ్యే కైలాసహ్యాయ యుర్భటాః
తందృష్ట్వాథమహాదేవ స్సర్వలోకేశ్వరేశ్వరః
ప్రమథానామేకతమ మకరోద్వైశ్యసత్తమం
తత్సంగమేశమాహాత్మ్యం విదుషామపిదుర్వచం
కించాన్యే బహవస్సంతి మృతాః కైలాసమాగతాః

కేకరాక్షోపాఖ్యానమ్

ఇతి శ్రీసంగమేశ్వరస్థలపురాణే వింశోధ్యాయః

—* ఏకవింశోధ్యాయః *—

॥శ్రీ శుకః॥

శ్లో॥ కేచి ద్విష్ణుం శివం కేచి దుర్గాం కేచి ద్గణాధిపం
కేచి ద్రవించబ్రహ్మాణం వదంతిహి పరాత్పరం
కించపౌరాణగాథాభిః సంశయావిష్టమానసః
తద్బ్రహ్మసచ్చిదానందం నిర్మలంచ పర్వాత్పరం
నిష్కళంకం నిర్వికారం కీదృక్కిం నామకథ్యతే? ॥కించ॥
శివరాత్రిర్మహాపుణ్యా సర్వాభీష్టౌఘదాయినీ
భక్తానాం శీఘ్రఫలదా శివప్రీతికరీశుభా
వందారుపాపశమనీ వ్రతానాముత్తమోత్తమా
తత్ర లింగోద్భవఃకాలః పుణ్యస్సర్వఫలాలయః
వాఙ్మనోగోచరోనంత గుణసంధానపక్షిణః
ఇతిసర్వే వదంతి స్మపండితాస్తత్వదర్శనాః
తత్పరబ్రహ్మతత్వంచ శివరాత్ర్యుద్భవంచమే

శివరాత్రివ్రతేకృత్యం అహర్నిశమతంద్రితః
దయయాచసమాచక్ష్వ సృష్టిస్థితిలయక్రమం
ఇతిరీతంపుత్రవచ శ్శ్రుత్వా సత్యవతీసుతః
పునర్వ్యాక్తుం సమారేభే తద్రహస్య మనుత్తమం
మూర్ఖాశ్చమూఢచిత్తాశ్చ జ్ఞానహీనాస్తుమానవాః
వదంత్యనేకతఃపుత్ర దైవమేకంపరంశివం
పరబ్రహ్మపరంతత్వం శివతత్వమితీర్యతే
తత్సచ్చిదానందరూప మవాఙ్మానసగోచరం
విలక్షణంసదసతోః త్రిసత్యం నిర్గుణంపరం
నిరంజనం నిష్కళంకం నిర్మమంచవినిర్మలా
నామరూపవిహీనంచ జ్ఞానజ్ఞేయ స్వరూపకం
స్వప్రకాశం స్వసంవేద్యం ప్రజ్ఞానఘనముత్తమం
అనాదినిధనంశాంతం మాయాతీతం మహత్తరం
సజాతీయవిజాతీయ స్వభేదరహితంపరం
పరంధామపరాకాశం జ్యోతిర్విగ్రహమక్షరం
తచ్చినశ్శివరూపశ్చ శివాభేద శ్శివంకరః
సన్నిధిధ్యాసితవ్యశ్చ మంతవ్యశ్చ మనీషిభిః
శ్రోతవ్యశ్చాపిద్రష్టవ్యోఽపరిచ్ఛిన్నః పరాత్పరః
సత్యోనిత్యశ్శుద్ధబుద్ధః కూటస్థోజ్ఞానలక్షణః
దేశకాలానవచ్ఛిన్నో భక్తకల్పతరుస్తదా
భేదవైశేషికమతామృతాంభోధి విలోడనే
మంథనాగాయితాద్వైత సిద్ధాంతాబద్ధమానసః
వందనీయాధ్యాత్మవిద్యా విలాససజ్ఞవేదితః
సర్వసాక్షీసర్వగశ్చ మహాకారణకారణః
సర్వాతీతఃసర్వనామా గూఢస్సర్వ విలక్షణః
సర్వాగమ్యస్సర్వరూపః సర్వధర్మవివర్జితః
సర్వధర్మప్రణేతాచ సర్వేశ స్సర్వకారణం
భ్రూక్షేపమాత్రాకలితాఖిలబ్రహ్మాండభాండకో?

దయావనవినాశశ్చ పరబ్రహ్మసదాశివః
ఏవంభూతశ్శివోఽపశ్యత్ కదాచిత్సన్నిధిస్థితాం
అనాదిప్రకృతిం తస్మాత్సాద్విధాసమభూత్కిల
విద్యాఽవిద్యావామథరా హ్యభిముఖ్యేనసంస్థితా
స్వసన్నిధిస్థితాదర్శ గతమానుషబింబవత్
విద్యావిద్యాఖ్య ప్రకృతౌ శివబింబౌ బభూవతుః
విద్యావచ్ఛిన్న చైతన్య మీశ్వరో జగతాంప్రభుః
అవిద్యావచ్ఛిన్న మభూచ్చైతన్యం జీవసంజ్ఞితం
తయోరీశ్వరతత్వంతు పరంసత్వరజస్తమో
గుణయుక్తం విష్ణుధాతృ రుద్రరూపాభిధానవత్
జననావనసంస్థాన కారిసర్వస్వతంత్రకం
స్వవశీకృతమాయం తత్సర్వలోక విమోహకం
సర్వజ్ఞసత్య సంకల్పత్వాది సద్గుణసంయుతం
మాయాదశంజీవతత్వం కించిదజ్ఞత్వాది. సంయుతం
అహంతామమతాయుక్తం సుఖదుఃఖాదిపీడితం
ప్రధానాత్తుమహత్తత్వం ఉద్భూతం మహతస్తతః
అహంకారస్తతశ్శబ్దః తస్మాదాకాశ ఆబభౌ
తదాకాశాత్స్పర్శగుణః తస్మాద్వాయుస్తతోఽభ్యభూత్
రూపం తదగ్నిరభవద్రసస్తదుదకం తతః
గంధస్తస్మాద్ధారుణీచ తత్సర్వాషధీగణాః
తతోఽన్నంచతతశ్శుక్లం శోణితంచ తతస్తతః
జరాయుజాండజోద్భిజ్జాః స్వేదజాశ్చ చతుర్విధాః
చరాచరప్రభేదాశ్చ సంభూతాస్సర్వవిత్తమ
ఈదృక్సృష్టిక్రమస్తామ సాహంకారోదితస్సుతః
త్వక్చక్షుశ్శ్రోత్రజింహాఖ్య ఘ్రాణపంచకముచ్యతే
జ్ఞానేంద్రియాభిధానంతు మహద్భిర్మునిశేఖర
వాక్పాణిపాదపాయూప స్థాఖ్యపంచకముచ్యతే
కర్మేంద్రియాభిధానంతు మనశ్చేంద్రియరాడితి

మహత్ప్రకృతితన్మాత్రాః అహంకారస్తపోధన
ప్రోదితాశ్శుద్ధ మతిభి రష్టౌ ప్రకృతయస్తదా
రజస్సత్వతమాంసీతి గుణామాయాగుణాస్త్రధా
త్వక్చక్షుశ్శ్రోత్రజింహాఖ్య ఘ్రాణానిమునిపుంగవ!
జ్ఞానేంద్రియాణివాక్పాణి పాయూపస్థాఖ్యపంచకం
కర్మేంద్రియాభిధానంతు మన్యతే కపిలాదిభిః
మనశ్చేంద్రియరాజంచ భూమివారిధనంజయాన్
వాయ్వాకాశౌ యోగిగణాః భూతానీతివదంతితాన్
పంచవింశకతత్వాత్మా జీవోమాయావశంగతః
చతుర్వింశంతితత్వాత్మా ఘటోపాధిస్సమీరితః
ప్రారబ్ధకర్మబంధేన సుఖదుఃఖయుతోఽక్షమః
సృష్టిస్థితిలయాజాతా స్సత్వాదిభ్యశ్చ తేగుణాః
మాయాగుణాస్తతోమాయా కృతానబ్రహ్మకర్తృకా
బాహ్యాచిత్రైర్బ్రహ్మకృతా విశ్వసృష్టిఃప్రతీయతే
అధ్యారోపాపవాదాభ్యాంవదంతిచ మనీషిణః
తన్మనోవాగవిషయం పరతత్వమనామయం
కేవలానుభవానంద గమ్యంజ్ఞానఘనంపరం
ఏతాదృక్పరతత్వంతు శివాభేదం వినిశ్చితం
కపిలాదిభిరాచార్యై ర్యోగిభి స్సత్వశాలిభిః
ఇదం తత్వ స్వరూపంతు విజ్ఞేయంచ గురూత్తమాత్

—* శివపరాత్పరత్వనిర్ణయమ్—సృష్టిః *—
—* ఇతి బ్రహ్మకైవర్తే
శ్రీసంగమేశ్వరస్థలపురాణే *—
ఏకవింశోధ్యాయః

—* ద్వాద్వింశోధ్యాయః *—

శ్లో॥ తత్వస్వరూపం సృష్ట్యాది క్రమంచా పగమద్యతే
శివరాత్రిమహత్వంచ శివరాత్రికృతంపరం

పూజావిధింప్రవక్ష్యామి సావధానమనాశ్శృణు
శివరాత్రిదినేశుద్ధః ప్రాతరుద్ధాయమానవః
ముఖప్రక్షాళనంకృత్వా స్నాత్వాదివ్యనదీజలే
సంధ్యాంజపిత్వాతదను శివపంచాక్షరీజపాత్
వినిర్మలాంతరంగస్సన్ ప్రతిమాలింగపూజకః
అభ్యర్చ్య కల్పగదిత నానమక్యా్రింతమానసః
శతరుద్రామహారుద్రా శ్రీసూక్తనమకాదికై
మంత్రైఃకృత్వాచాభిషేకః శివసాహస్రనామభిః
మందారకుందతులసీ బిల్వచాంపేయజాతిభిః
వకుళాదిసుపుష్పైమైః పూజాంకృత్వాయథావిధి
ధూపందీపంచారచయ్య కదళ్యగురుగోస్తనీ
ఖర్జూరాదిఫలైశ్చైవ నైవేద్యంచ నివేదయేత్
సువర్ణమంత్రపుష్పంచ దత్వాత్వేవం సమాచరేత్ ?
తదనంతర మధ్యాహ్న కాలేకల్పోక్త రీతితః
యథావిధి సపర్యాంవై కృత్వా రాత్రావపివ్రతీ
పునఃపూజాధురీణ స్స్యాన్స్నానవ శ్శుద్ధమానసః
లింగోద్భవాఖ్యసమయే కృత్వారుద్రాభిషేచనం
భూసురేంద్రైర్యథాశక్తి కారయేచ్చాతి భక్తితః
కృత్వానైవేద్యమమలం పంచభక్ష్య సమన్వితం
సదక్షిణం సతాంబూలం మంత్రపుష్పం సమాచరేత్
నివేదితఫలంయత్తత్తుర్యాంశం భక్షయేత్సుధీః
రాత్రౌజాగరణంచైవ పురాణశ్రవణాదిభిః
సంగీతనృత్తతాళైశ్చ కృత్వాప్రాతః ప్రసన్నధీః
కృతతత్కాలకర్తవ్య స్నాన సంధ్యాధికశ్శుచిః
పూర్వాప్రసానుగుణ్యేన శివపూజాదికం తదా
కృత్వామధ్యాహ్నసమయే నమకేనాభిషేచనం
నైవేద్యంమంత్రపుష్పంచ కల్పోక్త విధినాచరేత్
విరచయ్యథ రాదేవైః సహాశ్నీయా త్ప్రమోదతః

తదాతదాత్రియామాంతం నిద్రాహీనోభవేన్నరః
శివరాత్రివ్రతం హ్యేత ద్యథావిధి సమాచరేత్
సవై కైలాసమాప్నోతి సత్యంసత్యం వదామ్యహం
కించైత ద్వ్యాసరస్యాహం శంకరప్రియతాంసదా
శివరాత్రివరాభిఖ్యా శ్రియత్వంచ వదామితే
పూర్వంశ్వేతవరాహాఖ్య కల్పే పీతాంబరాబ్జయోః
సర్వలోకౌఘస్రష్టాహం సర్వలోకావనోప్యహం
అధికాహంచాధికోహ మితివాదోహ్యభూత్తయోః
సృష్టిసంరక్షణేచైవ నాభూతాం వాదనేతయోః
తదానారదమౌనీశో గత్వా కైలాస మాదరాత్
వృత్తాంతమేతమవద దీశ్వరాయ మహాత్మనే
తచ్ఛ్రుత్వావచనంశంభు సహాస్యోద్ధాయలోకరాట్
మాఘమాసేకృష్ణపక్షే చతుర్దశ్యాముమాధవః
రాత్రౌద్వాదశనాడ్యంతే మధ్యేబ్జజ రమేశయోః
ఆవిర్బభూవజగతాం నాథస్సచ మహేశ్వరః
తస్యపాదాతస్యశిరో నదృష్టం యేనకేనచిత్
తదావచనమక్లీబం ప్రాహశంభు స్సనాతనః
మన్మస్తకాఙ్ఘ్రియువయోర్యే యేనదృష్టంనచాధికః
సదాశివవచశ్శ్రుత్వా గత్వావేగేన లోకరాట్
దృష్ట్వాచచరణాంభోజే తత్క్షణాదాగతోహరిః
పరమేష్టీహరశ్శిర స్సంద్రష్టుం స్వయ ముద్ధితః
బహూదూరంగతఃక్షిప్రం పతమానంచకైతకం
దృష్ట్వాహరశిరోమహ్యాం కియద్దూరేస్థితంవద
ఇత్యుక్తవంతంబ్రహ్మాణం కైతకంప్రాహసత్వరం
బ్రహ్మన్భవోత్తమాంగాన్మే పతతోఽతిజవాదపి
కాలోభవాదృగ్ధాత్యాణాం దశకల్పమితోహ్యభూత్
సతద్వచనమాకర్ణ్యత దాఽశ్చర్యయుతోవిధిః
విషాదయుక్తఃప్రోవాచ వచనంబుధనిందితం

సాక్షీభవాద్యమేపుష్ప హారమస్తకదర్శనే
ఇతిసాంత్వనవాగ్భిస్త సాక్షిణమంజసా
సోప్యాగత్యాహవచనం దృష్టంతవశిరోమయా
తదాచక్షాణమనృతం పంచమం వదనం విధేః
చిచ్ఛేదాంగుళికాండేన హరః పరపురంజయః
తత్కూటసాక్ష్యమాపన్నం కైతకంచాత్మనస్సదా
సపర్యానర్హమత్యంతం మకరోద్ద్వ్యసదాంప్రభుః
విష్ణోస్సత్యవచస్తుత్వా ప్రాహగంభీరయాగిరా
నవిష్ణోర్మమభేదోస్తి శృణుతై తదహంవ్రజాః
శివరాత్రివరాభిఖ్యం మత్ప్రియంచ భవేత్సదా
శివరాత్రివ్రతాత్పుణ్యం శివరాత్రివ్రతాభిధం
శివరాత్రివ్రతాదన్యన్నాస్తి నాస్తివ్రతంభువిః
శివరాత్రివ్రతేయస్తు సక్తచిత్తశ్చమానవః
సకైలాసమవాప్నోతి సత్యంసత్యం వదామ్యహం
ఇత్యుక్త్వాసర్వదేవానాం మధ్యేప్రమథనాయకః
పాణినావిష్ణుమాలభ్య స్వయంచాంతరధాచ్చిరః
శివరాత్ర్యుపవాసస్తు సహస్రైకాదశీఫలాత్
అధికోనంతఫలదో వదంతీతిమనీషిణః
తస్మాచ్ఛివసపర్యాత్ర కర్తవ్యాచబుధోత్తమైః
శివోహిసంగమేశోభూన్నామభేదోనరూపతః
తత్సంగమేశమాహాత్మ్యం నవక్తుంకోపిశక్నుయాత్

—* శివరాత్రిమహిమ *—

—*ఇతి బ్రహ్మకైవర్తే శ్రీసంగమేశ్వర స్థలపురాణే ద్వావింశోధ్యాయః*—

—* త్రయోవింశతితమోధ్యాయః *—

శ్లో॥ పూర్వకాలే మునిశ్రేష్ఠ కర్బురో నామరాక్షసః
కురూపీకుత్సితమనాః బహుపాపో దిగంబరః

నానావిధాన్ జంతుగణాన్ భక్షయన్ బహుధాజనాన్
పీడయన్మారయన్నిత్యం బాధయన్ ఘట్టయంస్తదా
దేశద్దేశాంతరంగచ్ఛన్ గ్రామాద్గ్రామం వనాద్వనం
బహుకాలంయాపయిత్వా హ్యేకదాకులపాశనః
సంగమస్థలమాగత్య తత్ప్రదేశేచచారసః
ఏకదాపర్వకాలేతు రామభట్టాభిధోద్విజః
సంగమేశ్వర దేవస్య పురోదేశేచతిష్టతః
వటస్యాధఃప్రదేశేతు పితౄనుద్దిశ్యభక్తితః
మంత్రోక్త విధినాతేన పిండదానం చకారసః
ఏతస్మిన్నంతరేచైవ కర్బురాభిధరాక్షసః
దృష్ట్వా పిండప్రదాతుశ్చ హస్తాత్పిండం ప్రగృహ్యసః
బుభుక్షాఽతోఽభక్షితవాన్ తత్రత్పిండం పృథక్ పృథక్
తస్మిన్ క్షణే కర్బురోసౌ దివ్యరూపవిభాసితః
దివ్యగంధానులేపశ్చ దివ్యమాల్యవిభూషితః
భూత్వా సద్యో మహాబాహుర్బభౌ మదనసుందరః
రామభట్టాదయో విప్రాస్తమూచుశ్శుద్ధమానసాః
పూర్వం తథా కుత్సితాంగో హ్యధునాం దివ్యవిగ్రహః
కథం హ్యభూః కిమర్థం తే కురూపం చాగతం వద
తేషాం వచన మాకర్ణ్య సోపి వాక్యమథాబ్రవీత్
శృణుతాస్మత్పూర్వకథాం పూజ్యా బ్రాహ్మణసత్తమాః
పురానేపాళనగరే రాజాసీత్ భరతాధిపః
కృతతత్పురవాసోఽహం గోపానో నామ బ్రాహ్మణః
తద్రాజనికటీసోహం వేదశాస్త్రపరీక్షకః
స్థాపితస్సర్వవిదుషాం వంచనాతత్పరస్సదా
రాజ్ఞాదత్తధనాదీనా మర్థం సంగృహ్య పండితాన్
వంచయిత్వా పరంచార్థ మదదాం సద్భ్య ఉల్లసన్
రాద్ధత్తే పూర్ణవిత్తోపి సోహం తద్ద్రవ్యకాంక్షయా
దినేదినే వంచయిత్వా పరవిత్తాపహారకః

తేనపాపవిపాకేన రాక్షసోహం కురూపభృత్
యుష్మాకంకృపయాసోహ మేత త్పిండాన్నభక్షణాత్
రాక్షసత్వాద్విముక్తశ్చ జాతోహం దివ్యదేహభాక్
స్వర్లోకంప్రతిగచ్ఛామి కృపామయివిధీయతాం
ఇత్యుక్త్వాసధరాదేవో దేవతాధిపసన్నిభః
ఆందోళికాసమారూఢః సుఖే స్వర్గపురంయయౌ
ఏతాదృశస్తుబహవో మృతాయాంతాఃపరాంగతిం
అస్యక్షేత్రస్యమాహాత్మ్యాత్సంగమేశ్వరదర్శనాత్
బాలకృష్ణా తుంగభద్రా స్నానాత్ కేచిద్దివంగతాః
క్షేత్రస్యదర్శనఫలా జ్జ్ఞానమాప్నోతి మానవః

సంగమస్థలనాథస్య సేవాదర్శనజాత్ఫలాత్
సద్యోముక్తిమవాప్నోతి సత్యంసత్యం వదామితే
గంగాత్రివేణీ సవిధే విహితంస్నానపంచకం
యావత్ఫలంతు కురుతే సంగమేశ్వరసన్నిధౌ
అంతర్నిలీనగంగాయాం కృష్ణయాం స్నానమేకకం
తావద్దశావృత్తిఫలం దదాత్యేవనసంశయః
గంగాయాంపిండదానేన యత్ఫలం సంభవిష్యతి
తుంగభద్రానదీనీరే స్నాత్వా నియమసంయుతం
దృష్ట్వాసంగమభూనాథం వటమూలే మనోహరే
సద్భక్త్యాపిండదాతుశ్చ తద్దశాంశఫలంభవేత్
శమీపత్రప్రమాణం యఃపిండం దద్యాత్సమానవః
భుక్త్వేహచాఖిలాన్ భోగాన్ ప్రేతస్స్వర్గేమహీయతే
సంగమేశస్యపురతః పిండదాతాచయోభవేత్
న్యగ్రోధాధఃప్రదేశేతు పుష్కరే జనదుష్కరే
త్రిదివేతస్యపితరః తిష్ఠంత్యాచంద్రతారకం
శ్లో॥ యస్సంగమేశాగ్రవటప్రదేశే మంత్రప్రబద్ధం వితనోతిశ్రాద్ధం
సర్వాణిపాపానివిహాయసద్యః ప్రయాతి ముక్తిం మునిదేవదుర్లభాః
నిజాంతరీనగంగాంచ కృష్ణాంసంగమవల్లభం

యదాపశ్యేత్తదైవాశుతీర్థశ్రాద్ధకరోభవేత్
మతివైశద్యయుక్తష్షణ్ణవతిశ్రాద్ధముత్తమం
సంగమేశస్యపురతో వటమూలేకరోతియః
దుర్లభామోక్షపదవీ సులభాభవతిధ్రువం
తదేతత్సంగమేశస్య స్థలమాహాత్మ్యముత్తమం
విధివైకుంఠవినుతంకో వావక్తుంక్షమోభువి
ఏతత్సంగమ మాహాత్మ్యం శృణుయాచ్ఛ్రావయేదపి
సపుత్రపౌత్రస్సగణో నూనంకైలాసమశ్నుతే
హృదయాబ్జేసంగమేశం స్థాపయిత్వానిరంతరం
సంగమస్థలనాథస్య దివ్యాంపౌరాణికీంకథాం
శ్రుణుయాచ్ఛ్రావయేద్వాపి పఠేద్వాయోపికోపివా
సోపిగత్వాతుకైలాసం మహేశోభవతి ధ్రువం
నిత్యంస్నాత్వాతుకృష్ణాయాం దృష్ట్వాతత్సంగమేశ్వరం
ఏతత్ స్థలపురాణం యస్సభక్తిశ్శృణుయాత్పఠేత్॥
ససప్తపూరుషైస్సాకం మాప్నోతి శివమందిరం.॥
రామభట్టోపాఖ్యానః పిండదాన మహిమాదిః.

ఇతి బ్రహ్మకైవర్తే పారాశర్యోక్తే
శ్రీ సంగమేశ్వరస్థలపురాణే
త్రయోవింశతితమోధ్యాయః

గద్య

ఇతి శ్రీమదాపస్తంబసూత్రపవిత్ర విచిత్రచరిత్రచరితస్య పట్టాభిరామా
ర్యస్య పౌత్రేణ శ్రీమ దాసేతుహిమవదచలపర్యంతసంస్థిత సకలసజ్జన
సంతతిసంతతసంస్తూయమాన సంతతాన్నదానసంతోషిత సం
క్రందనాదిసురసముదయస్య సీతారామాభిధానాభిజ్ఞశిరో
మణేః పుత్రేణ జానకీరామకరుణాతరంగితాపాంగ
సమాసాదిత సంస్కృతాంధ్రభాషాసాహిత్య సా

ప్రాజ్య సార్వభౌమేన రసనాగ్రినృత్యన్నాటకా
లంకారాద్యఖర్వ సర్వప్రబంధప్రభేదప్ర
వీణ ప్రోల్లసత్ప్రతిభాప్రకర్షేణ
నవరసభావానుబంధబంధురేణ
పట్టాభిరామసూరిణావిరచితం
సంగమేశ్వరస్థలపురాణం
సమాప్తమభూత్

—* శ్రీ సంగమేశ్వరాష్టకమ్ *—

శ్రీమత్తుంగతరంగసంగతమహాచ్ఛ్రీతుంగభద్రాతటీ
క్రీడంతం సకలామరైః పరివృతం దైవజ్ఞతాం దాయినం
బ్రహ్మేంద్రాది సుపూజితాంఘ్రియుగళం చామర్లపూడిస్థితం
శ్రీమత్కూడలి సంగమేశ్వరమహం గౌరీసమేతం భజే॥ ౧

శంకరం శశాంకమౌళి మంకుశాయుధం హరిం
పంకజోదరాదిదివిజ సంకులం శశాంకగం
కుంకుమాంకితోరు కుచయుగాంకితం వృషాంకితం
సర్వమంగళాసమేత సంగమేశ్వరం భజే॥ ౨

నాగచర్మధారిణం నగాత్మజా మనోహరం
నాగరాజభూషితాంగ మాగమాంతగోచరం
రాగనిద్రిగం వినీతసాగరాత్మజాధవం
సర్వమంగళాసమేత సంగమేశ్వరం భజే॥ ౩

దక్షశిక్షకం కృపాకటాక్షవీక్షితామరం
అక్షరం మహావిపక్ష రాక్షసాంతక ప్రభుం
భక్తరక్షకం శివం మహాహిరాజశోభితం
సర్వమంగళాసమేత సంగమేశ్వరం భజే॥ ౪

శ్యామలా విరాజితార్ధ వామభాగ మీశ్వరం
కామభంజనం సమస్తకామదం నిరామయం
మామకేప్సితార్థదం మతంగకన్యకాహితం
సర్వమంగళాసమేత సంగమేశ్వరం భజే॥ ౫

(మిగిలినవి లేవు.)

—* శ్రీ లింగాష్టకమ్. *—

(శ్రీమ చ్ఛంకరాచార్యస్వాముల విరచితం.)

బ్రహ్మమురారిసురార్చితలింగం - నిర్మలభాసుర సేవితలింగం
జన్మజదుఃఖ వినాశనలింగం - త్వాం ప్రణతోస్మి సదాశివలింగం॥ ౧
కనకమహామణిభూషితలింగం - దినకరకోటిసమప్రభలింగం
సనకసనందనవందితలింగం - త్వాంప్రణతోస్మి సదాశివలింగం॥ ౨
సిద్ధసురాసుర పూజితలింగం - బుద్ధిపరా పరమాత్మకలింగం
సిద్ధ సుపుష్ప సువేష్టితలింగం - త్వాం ప్రణతోస్మిసదాశివలింగం॥ ౩
సురగురుసేవ్య సుపూజితలింగం - సరసిజనయన సురార్చితలింగం
మరణవ్యాధి నివారణలింగం - త్వాం ప్రణతోస్మిసదాశివలింగం॥ ౪
యక్షసుకిన్నరపూజితలింగం - కుక్షిజగత్త్రయకారణలింగం
దక్షసుయజ్ఞవినాశన లింగం - త్వాం ప్రణతోస్మి సదాశివలింగం॥ ౫
కుంకుమచందన లేపితలింగం - పంకజపుష్ప సువేష్టిత లింగం
సంచితపాపవినాశనలింగం - త్వాం ప్రణతోస్మి సదాశివలింగం॥ ౬
దేవగణార్చిత దివ్యసులింగం - భావజజనక సదార్చిత లింగం
రావణగర్వవినాశనలింగం - త్వాం ప్రణతోస్మి సదాశివలింగం॥ ౭
అష్టతనూపరివేష్టిత లింగం - సృష్టిలయస్థితి కారణలింగం
కష్టదరిద్ర వినాశన లింగం - త్వాం ప్రణతోస్మి సదాశివలింగం॥ ౮

సంపూర్ణమ్.

శ్రీరస్తు

సంగమేశ్వరక్షేత్రస్థలపురాణము

ప్రథమాశ్వాసము

శా॥ శ్రీ దాక్షాయణి వామపార్శ్వమున వా • సింబోల్పు నాగాస్యత
త్తాదృక్కుంభము ప్రేయసీకుచముగా • దర్కించి కస్తూరికన్
స్వేదంబేర్పడ వ్రాయుచున్ స్మితలస • న్మన్మాత్మసంశ్లేష స
మ్మోదంబందెడు సంగమేశ్వరుఁడు మ • మ్ముం బ్రోచుగాతం గృపన్

చం॥ సలలిత దారుకోపవన • సామజయానలఁ గూడుటన్ దదా
ద్ర్యలలితశాతదంతనఖ • రక్షణచిహ్నితు నాథుఁగాంచి, సం
వలితముఖాబ్జయై తనతి • భానజసంహార సాంత్వనక్రియా
కలిత మహాప్రమోద యగుఁ • గామితదాయిని, గౌరి నెంచెదన్. 2

శా॥ అన్యోన్యాభిముఖస్థితిందనరు స • స్థారాఘవోరఃప్రదే
శాన్యాదృజ్మణిహారమధ్యతరశా • త్మాకారమున్ హృల్లస
త్కన్యారత్నమటంచు సీత, కసలన్ • దద్రత్నముం గప్పి భూ
జన్యాశ్లేషమొనర్పు జాణ రఘువం • శస్వామి నే వేడెదన్. 3

శా॥ పాదాక్రాంతసుపర్వ వామనయనా • ఫాలాలకభ్రాంత ష
ట్పాదోన్మాదిత పాదపంకజసుధీ • భక్తాంతరంగోజ్జ్వల
శ్రీదానోత్సుకచిత్తుఁ, బద్మజన్మృష • శ్రీదాదిసంసేవ్యు, స
త్పాథోజాత సుజాతలోచనయుగన్ • వైదేహి నేఁ గొల్చెదన్. 4

శా॥ వాణీపార్శ్వగసేవకంబుఁగని త • ద్వక్షోరుహంబంచుఁ ద
త్కోణంబందు నఖ క్రమంకగతిగాఁ • గూర్పంగ స్మేరాస్యయై
వాణిం జూచి త్రపావినమ్రముఖుఁడై • వాణీశునిన్ సర్వగీ
ర్వాణాగ్రామణిఁ గొల్తు నిచ్చలు నుప • క్రాన్తార్థసంసిద్ధికై. 5

శా॥ నీలేందిందిరబృంద సుందరమహా • నీలప్రభాజాలలీ
లాలంకార లసత్ప్రవేణి రమణీ • యాలాప కీరాంగనా
జాలస్మారకవాణి, సైకతతలాం • చచ్ఛ్రోణి, భాషామణిన్,
హేలాధారిత పద్మపాణి మది నూ • హింతుం గ్రియాసిద్ధికై. 6

శా॥ మోహంబూని రతింబెనంగు తన మో • ముంజూచి గోవర్ధనా
ఖ్యాహార్యంబు వహించి తెట్లొ యను జా • యం గాంచి శైలద్వయీ
వాహుం జూచియు సంశయంబె యని త • ద్వక్షోజముల్ బట్టి త
ద్బాహాశ్లేషవినోదియౌ హరి దయా • భావంబునం బ్రోచుతన్. 7

చం॥ వలపులనించు కస్తురిసు • వాసన లొప్పఁగ గంధమున్ మెయిన్
లలనలుబూయ భూషితవిఁ • లాసితయై వెలిపట్టుపుట్టమున్
సొలపులుమీఱఁ గట్టుకొని • సొంపుగ నాథు మనోపహారియై
విలసిలుచుండు సారసని,వేశిని వెన్నునిరాణి, గొల్చెదన్ 8

ఆ॥ వె॥ పద్మపత్రనేత్రు • వరిపంథితతిజైత్రు కమలజాండభాండ • కలిత
గాత్రు! లపనవిజితమిత్రు • లాలితచారిత్రు। పవనపుత్రుఁ దలఁతు •
భక్తిమీఱ. 9

ఆ॥ వె॥ విఘ్ననాథు నెంతు • వివిధవిఘ్నాచల। భిదుర తేజు దేహ • విజిత
రాజు। రాజరాజ మకుట • రంజితపాదాబ్జు । సంతరాయసమితి •
నణచుకొరకు. 10

సీ॥ ఏభవ్యవచనంబు • లేభువిఁగల కావ్యకోటులకాదిమ • గురువులయ్యె। ఏదివ్యభాషిత • మేధరామరకోటి మస్తకశేఖర •మహిమ నొప్పె। ఏస్తవ్యకావ్యంబు • లేసుధీవక్త్రకి సాహిత్యసారస్య • సరణిఁ దెల్పె। ఏసేవ్య సద్గ్రంథ • మేసూరితతి కాంధ్ర భాషానుశాసన • ప్రౌఢినొప్పె॥

ఆ॥ వె॥ నట్టి వామలూరు • పట్టి, వేదవ్యాసు। కాళిదాసు,

నన్న • కవివరేణ్యు, నెడదఁలోనఁబొగడి • యితర కవీంద్రులఁదలఁతుఁ గావ్యసిద్ధి గలుగుకొఱకు. 11

కం॥ కర్మఠవృత్తము లెఱుఁగక। దుర్మార్గజాతిమెచ్చు • దుర్భగ వరులన్। గర్మాకర్మము లెఱుఁగని। దుర్మానస కుకవిజనుల • దూరెద మదిలోన్. 12

చం॥ యతిగణపాదసత్కృతి మ • హాదర మించుకలేక భావసం
గతి ఘనవృత్తపద్ధతి వి • ఘాతమునొంది పరార్థమండలా
గతిఁ గృతిజేయు చోరజడ • కాకవులన్ విలసత్కవీశదృ
క్తతిగతిదూర దూరగుల • దండనచేసెద దూఱెదన్ మదిన్. 13

వ॥ అని యిష్టదేవతాస్తుతియు, సుకవి వందనంబును గుకవి నిందనంబును, గావించి మహనీయ కథా మహితంబును, నవరసభావాను బంధబంధురంబు నగు నొక్క మహాకావ్యంబు సేయ నిశ్చయించినవాడనై మదీయవంశావతారంబు నభివర్ణించెద.

సీ॥ ఏవిశ్వనాథున • కీవిశ్వనాథులు । పరిచారగణములై • పరగుచుందు । రేపరదేవత • కీసర్వదేవతల్ । తమ్ములఁ దుడిచెడి • దాదులగుదు । రేశాస్త్ర కీశార • దేశ దిశాపాల , కులుపాదసేవన • కుశలులగుదు । రేతీర్థవరమున • కీతీర్థజాలంబు । ప్రతిబింబితాకృతిఁ • బరిఢవిల్లు॥ 14

తే॥ గీ॥ నట్టి దేవతాతీర్థమ్ము • లమరియుంట । సకలభువనవృజినసార్థ • సతతహరణ । చతురభక్తకామిత కల్ప • శాఖియైన । వారణాసిని బొగడంగ • వశమె నాకు. 15

తే॥ గీ॥ కాశికాపురి సతతని • వేశమౌట । వలన మా పెద్దలెల్లరు • వారణాశి । వారనఁగ ధారుణీస్థలిఁ • బ్రథవహించి । రిట్టి నిర్మలతర వంశ • వృక్షమునకు॥ 16

సీ॥ ఏనరోత్తముఁడు స • న్మానితతపమునఁ । జంద్రసూర్యాభన • క్షత్రమయ్యె । ఏమహితాశయుం • డేకక్షణంబున । నీశసాక్షాత్కృతి • నెనసెవేడ్క । ఏధీరమతి యన • దృశనిష్ఠ నష్టాంగ । యో

గసంసిద్ధికి ♦ యోగ్యుఁ డయ్యె । ప్రశాంతమూర్తినా ♦ నాశాంతసంభాస
మానన నిర్మలయశో ♦ మాన్యుడయ్యె॥

తే॥ గీ॥ నట్టి కౌండిన్యమౌని ధ ♦ ర్మానువర్తి । సకలమౌనీశ
లోకైక ♦ చక్రవర్తి । విధిముఖామరమండల ♦ వినుతకీర్తి । ప్రథమ
మూలముగా ♦ నొప్పె బ్రాభవమున. 17

వ॥ ఇట్టిసకలసుజనసంస్తవనీయ పరమపవిత్రవంశంబున. 18

తే॥ గీ॥ జనకజానాథ చరణాబ్జ ♦ షట్పదాయ । మానచిత్తుండు
పండిత ♦ మండనుండు । జలజనేత్రుండు నరసింహ ♦ శాస్త్రి యనెడు ।
వసుమతీదైవతేశుండు ♦ వఱలె భువిని. 19

తే॥ గీ॥ అట్టి ధీరాగ్రగణ్యున ♦ కలఘుమతికి । జనన మొందిరి
సుతు లిద్ద ♦ ఱనఘగుణులు । శమదమాదివిభూషిత ♦ స్వాంతయుతులు ।
హ్రాదినీనాథగంభీరు ♦ లధికయశులు. 20

సీ॥ ఏధీరు సద్యశం ♦ బీధరామరలోక । మేలి కైలాసన ♦ గేం
ద్రమెక్కె । ఏభర్గసము తేజ ♦ మీభూతలమునిండె। రత్నసానువు శిరో ♦
రత్నమయ్యె । ఏ స్తవ్య గుణలత ♦ యీదీవులనుమీఱి । యస్త్రాద్రి కుజ
శాఖ ♦ నలముకొనియె । ఏదివ్య చారిత్ర ♦ మాదేవసభలోన । జీవ
ముఖ్యులకు వా ♦ గ్జీవ మొసఁగె ।

తే॥ గీ॥ నట్టి పట్టాభిరామార్యుఁ ♦ డలరె నతని । భ్రాతవఱలెను
సుందర ♦ రాముఁడనఁగ । నిద్ద ఱన్యోన్యమిత్రులై ♦ యేపుమీఱి ।
తేజరిల్లిరి ధారుణీ ♦ దేవవరులు. 21

సీ॥ ఏసర్వమంగళ ♦ యాసర్వమంగళా । కర సర్వమంగళఁ ♦
బరిహసించు । ఏచంచలాంగి తా ♦ నాచంచలేట్పుత్రి । చంచలాక్షిని
జేతఁ ♦ జౌకళించు । ఏమృదుభారతి ♦ యామహాభారతి । భారతి
భారతిఁ ♦ బరిభవించు । ఏకమలాలయ ♦ యాకమలాలయ । కరకమలా
లయఁ ♦ గసరివైచు ।

తే॥ గీ॥ నట్టి సౌభాగ్య సౌందర్య ♦ హారివచన । భోగవైభవ
గుణభంగి ♦ మోహనాంగి । జానకమ్మ నాఁ బత్ని య ♦ శంబుఁబెంప ।
వఱలెఁ బట్టాభిరామాఖ్య ♦ పండితుండు. 22

తే॥ గీ॥ కల్పవృక్షసుధాకుంభ ♦ కౌస్తుభములు । కామధేనువు
జలనిధిఁ ♦ గలిగినట్లు । సుతులు ముగ్గురు నాత్మజ ♦ సుందరమ్మ । జనన
మొందిరి జానకీ ♦ జాని కపుడు. 23

సీ॥ గోల్కొండ పాదుషా ♦ గురుసభాస్థలియందుఁ । బండితమం
డలిఁ ♦ బరిభవించె । నానావిధాగమా ♦ హీన వాదంబుమై । సూరి
రాజులు మెచ్చఁ ♦ గోరి చేసెఁ । గాళహస్తీశుండు ♦ గద్వాలనృపుఁ
డును । బాపురే యన సుధీ ♦ వరుల నొంచెఁ । బరఁగ ఢిల్లీపురీ ♦
పాదుషా కేసరి । కడుమెచ్చఁగాఁ బ్రసం ♦ గము లొనర్చె॥

తే॥ గీ॥ విద్యలకుఁ బెద్ద బుద్ధివై ♦ శద్యమునకుఁ । బెద్ద నిరవద్య
హృద్యవా ♦ గ్విభవమునకుఁ । బెద్ద వైద్యుల కెల్లను ♦ బెద్దవాఁడు ।
పెద్ద జానకీసుతులకుఁ ♦ బెద్దలకును. 24

సీ॥ నిరవద్య వైశద్య ♦ నిఖిలవిద్యాప్రౌఢి శేషాహి విముఖతఁ ♦
జెందఁజేసె। నందితానందితా ♦ మందసౌందర్యతఁ గందర్పు విన్నంటి ♦
కలచివైచె। మంగళాభంగ స ♦ ద్రంగదద్యశోరుచి భారతీశానుల ♦ వన్నె
గెల్చె। నక్షుద్రరక్షణ ♦ దక్షిణాప్తైశ్వర్యమున యక్షపతి వ్రీడ ♦ ముంచి
వేసె।

ఆ॥ వె॥ సరససుజనసమితి ♦ సన్నుతసద్రస । సహిత మహితవిహిత ♦
చతురచారు, వచన ధిక్కృతాబ్జ ♦ భవనుండు కోదండ। రాముఁ బోలు
వారు ♦ భూమి లేరు। 25

కం॥ సీతారామపదాబ్జ। స్ఫీతాంతరశాతిభక్తి ♦ వేల్లితమతియై।
సీతారామబుధేంద్రుఁడు। ఖ్యాతిగఁ గోదండరాము ♦ ననుజుఁడు వెలసెన్.

శా॥ ఆదేవప్రియు గేహమందు నడురే ♦ యాలింప నాస్త్యన్నతా
వాదం మాకురునాస్తి శాకపృథుతా ♦ భక్ష్యంచ భోజ్యంనవై
నోదంభస్తవ భుజ్యతాం సుమనసా ♦ న్యాసంతు శీఘ్రంవదే
త్యాదుల్ సాదరవాక్యముల్ సెలఁగు ని ♦ త్యాన్నప్రదానంబులన్.

సీ॥ పురుహూతభామినీ ♦ గురుకుచదుర్గేషు పావకమానినీ ♦ పద
తలేషు। వైవస్వతాంగనా ♦ వక్షఃప్రదేశేషు కర్బురకామినీ ♦ కటితలేషు।
వరుణసీమంతినీ ♦ వరకర్ణభాగేషు గంధవహాబలా ♦ కచభరేషు। ధనద

కుటుంబినీ ♦ తాంబూలపేటేషు మృత్యుంజయాంగనా ♦ మృదుకరేషు।

తే॥ గీ॥ లలితహారంతి వలయంతి ♦ లంబనంతి। వరదుకూలంతి
కుముదంతి ♦ సురసుమంతి। చంద్రఖండంతి ముకురంతి ♦ సరసతవయ।
శాంసి, యనుచు నుతింతురా ♦ సదయుఁబుధులు. 27

కం॥ ఆసీతారామార్యుఁడు। భాసురమతి నాదిలక్ష్మి ♦ వరవర్ణినిఁ
దా। వాసిగఁ బత్నిగఁ జేకొనె। నా సీతారామచంద్రుఁ ♦ డవనిజనుబలేక్

సీ॥ పరమ పాతివ్రత్య ♦ పరిభూతహేరంబ జనని సన్నుత సూరి ♦
జనకదంబ। కస్తూరికాతిల ♦ కస్ఫురన్ముఖబింబ దంతవాసచ్ఛవి ♦ దళిత
బింబ। చికురవినిర్జిత ♦ శ్రీకరరోలంబ యఖిలబాంధవ పోష ♦ ణావలంబ।
సరససజ్జనగేయ ♦ సద్గుణనికురంబ బహువిధదురితౌఘ ♦ పత్రశంబ।

తే॥గీ॥ మహితమానన సేవిత ♦ మన్మథాంబ। యాదిలక్ష్మిసమాభి
ఖ్య ♦ యస్మదంబ। గతి వినిర్జిత కాదంబ ♦ గజకదంబ। యాదిలక్ష్మ్యంబ
వెలసె ద ♦ యావిడంబ॥ 29

కం॥ సీతారామ సుధీమణి। కాశతసౌఖ్యం బొనర్పు। నా దెమ్మకును
దూబ్యాతుండనై తి నే నిల। ఖ్యాతిగఁ బట్టాభిరాముఁ ♦ డను నామమునక్॥

వ. ఒక్క వాసరంబున సాయంసమయానంతర విరచిత భోజనాది
కృత్యుండనై మదన్వయ దైవంబగు జానకీజానిచరణారవిందంబు లమం
దానందబునం దలంచుచు నిద్రించుచున్న సమయంబున, 31

సీ॥ తలిరుఁ బ్రాయము వాని ♦ నలవసంత జయంత కంతులఁ గాం
తులఁ ♦ గలఁచువానిఁ దళుకు జెక్కులవాని ♦ నలమించు నులికించు కల
మించు ముమ్మొన ♦ ములికివాని। నగుమోముగలవాని ♦ మగరాల జ
గడాల జగడాలు సేయుమై ♦ సొగసువాని॥ జిగిమెఱుంగులవానిఁ ♦ బగ
డంబు జగడంబు పగడంబు గలమోవి ♦ బాగువాని

తే.గీ. కుందబృందంబు నందంబు ♦ నిందచేయు। పొందుగల
దంతములతీవి ♦ నొందువాని। లీల ముల్లోకములు నేలఁ ♦ జాలువానిఁ
జూచి ముదమొంది చెన్నొంది ♦ చోద్యమంది॥ 32

వ॥ అఖండానందపయః పారావార లహరీనిమగ్నుండనై యుండ
నన్నుం జూచి కుందేందు ధవళశరీరుండగు సురవరుం డిట్లనియె. 33

సీ॥ పట్టాభిరామార్య ♦ ప్రాజ్ఞ శిరోమణి ప్రకటకవిత్వ వి ♦ రచ
ననిపుణ! చాగర్లమూడిపు ♦ రాగ్రణి సంగమ స్థలవాసి సంగమే ♦ శ్వరు
డనేను। ఆస్థలమహిమ బ్ర ♦ హ్మాండపురాణంబు నందుండురీతి ప ♦ ద్యా
త్మకముగ। రచియింపు మయ్య స ♦ క్రమముగ మీ కిష్ట దైవంబు జ
నకజా ♦ ధవుఁడు నిజము॥

తే॥గీ॥ నాకు నతనికి భేద మె ♦ న్నటికి లేదు గాన నా పేరఁగృతి
యిచ్చి ♦ ఘనత నొందు। మనుచుఁ బల్కంగ సంగమే ♦ శాజ్ఞ శిరము।
నందు ధరియించి సమ్మోద ♦ మంది యపుడు॥ 34

తే॥ గీ॥ బుద్ధిహీనుఁడ నేనేడ ♦ శుద్ధకీర్తి। సకలపూజిత సం
గమే ♦ శ్వరచరిత్ర। మేడ నైనను జనకజా ♦ తేశుకరుణ। నీ ప్రబం
ధంబు ♦ నే రచియించువాఁడ॥ 35

వ॥ అని యిట్లు నిశ్చయించి సవసరభావానుబంధ బంధురంబును
గీర్వాణభాషాభూషణ చమత్క్రియాలంకృతంబును విచక్షణ మనోరం
జన సుదక్షిణంబు నగు సంగమేశ్వర స్థలపురాణం బను నొక్క మహా
ప్రబంధంబు సంస్కృతంబున రచియించి చాగర్లమూడివరాభిధాన మహా
రాజధానీ సవిధావసథ సంగమస్థల నివాసుండగు సంగమేశ్వరస్వామికి
గళ్యాణోత్సవ దినంబుల సమర్పణంబు చేసియున్న సమయంబున శ్రీ సం
గమేశ్వర నిరీక్షాపేక్షాక్షీణ క్షణాయాత సకలసజ్జన సందోహంబులును, శ్రీ
కౌత్తవంశపయః పారావార రాకానిశాకరుం డగు సంగన్నగారి పౌత్రుం
డును శ్రీ చాగర్లమూడి వరాభిధాన మహారాజధానీ సారససరోజబాంధ
వుండగు భావయ్యగారి పుత్రుండును శ్రీమ త్సకలదిశా ప్రకాశమాన
యశోవిశాలుండు నగు సంగయ్యగారు మొదలగు సరసశిరోమణులును
నన్నుఁజూచి యుష్మద్విరచిత సంగమేశ్వర స్థలపురాణంబు భవాదృశ
పండితమండల విదితంబుగాని సాధారణ జన బోధితంబుగాదు, మీ
రుభయభాషాసాహిత్య కవిత్వోచిత సర్వలక్షణ విచక్షణులనియు సరస
ప్రబంధరచనా దక్షులనియు విందుము గాన నీసంగమేశ్వర స్థలపురా
ణంబు నాంధ్రభాషా విరచితంబుగా ననుగ్రహింపవలయునని ప్రార్థించిన

సంగీకృతాభంగరంగత్సుజనవచనతరంగుండనై యాంధ్ర ప్రబంధంబు
నుంజేయ నిశ్చయించి, 36

—* షష్ఠ్యంతములు *—

కం॥ హరికి భక్తాధీనవ । తారికి భస్మాంగరాగ ♦ ధారికి సుజనో
ద్ధారికి మునిజన చిత్తవి। హారికి ప్రసవాయుధాంగ ♦ హారికి రుచిగాఁ 37

కం॥ యతిపతికృతనుతతతికిఁ । మతివిలసితభక్తవితతి♦ మానితమ
తికిఁ । వితతానత సురపతికిఁ । సతతాశ్రితయక్షపతికి ♦ సరససుగతికిఁ॥

కం॥ స్మరహరునకు భవహరునకు । మురహరశరవరున ♦ కమల
మునివరకరుణా । కరునకు ద్రుహిణకరోటీ । ధరునకు హరునకుఁ
గురంగ ♦ ధరకరునకునుఁ॥ 39

కం॥ గిరిరాజశరాసునకుం । బరిరక్షితభక్తవిత్త ♦ పరదాసునకుఁ
జరణారవిందవందన । శరణపరాయత్తచిత్త ♦ సంవాసునకుఁ॥ 40

కం॥ అంగజమదఘస్మరునకుఁ ।ద్వంగద్గంగాతరంగ ♦ భాస్వరున
కస । న్మంగదవిశ్వేశ్వరునకు । * సంగమవసుధాస్థలీప్ర ♦ శస్తికరునకుఁ॥

వ॥ సమర్పణంబుగా నాయొనర్పంబూనిన సంగమేశ్వరస్థలమాహా
త్మ్యం బను మహాప్రబంధంబునకుఁ గథాక్రమం బెట్టిదంబేని. 42

—* కథా ప్రారంభము *—

శా॥ శ్రీరాజద్వరనైమిశంబున ముని ♦ శ్రేష్ఠుల్ బుధుల్ సూతుఁ జె
న్నారం జూచి పురాణసారకథనా ♦ హ్లాదప్రదానప్రథా
చారు శ్రీయుత! సూత! మమ్ములను వ్యాసస్వార్జితానుగ్రహ
స్ఫారోక్త్యుజ్జ్వలసంగమేశ్వరకథా ♦ సద్గోష్ఠిఁ దన్పంగదే? 43

కం॥ దండిబుధులు నుతియింపన । ఖండార్థముతోడ నిండి ♦
బ్రకాలెడి యాబ్ర । హ్మాండపురాణంబున మణి । మండనముగ సంగమే
శు ♦ మహిమవిలసిల్లుఁ 44

వ॥ అని పలికిన సభాస్తారుల కపురంపుపలుకులంబోలు తేనియ
లొలుకు నప్పలుకులు విని మీరు నన్నడిగిన యర్థంబు పూర్వకాలం

* పాఠాంతరము-శృంగవదీశాశ్రి సంగమేశ్వరునకునుఁ॥

బున శుకమునీంద్రుండు పరాశరాత్మజునడుగ నమ్మౌనిచంద్రుండు శ్రీ
సంగమేశ్వరస్థలమాహాత్మ్యంబు నేను వినఁ, దనూజునకుం జెప్పె నయ్యా
ది మీకు సవిస్తరంబుగా వినిపించెద నని సూతుండు శౌనకాదుల కిట్ల
నియె. శుకుం డొక్కనాడు వినయవినమితోత్తమాంగుండై కరఘటి
తాంజలిపుటుండగుచుఁ దండ్రినిజూచి, యయ్యా! సకలభువనసంచరణ
శీలుండనై నేనాసేతుహిమాచలావస్థితాఖర్వసర్వాచలాలోకలీలాయత్త
చిత్తంబునఁ గాశీ కురుక్షేత్ర గయా ప్రయాగ చియ్యాళి చిదంబర జం
బుకేశ్వర రామేశ్వర కాంచీ కాళహస్తి కుంభకోణ శ్రీశైలాది దివ్యక్షే
త్రంబులను, తత్క్షేత్రాధినాధులను రంగదుత్తుంగాభంగతరంగ గంగానదీ
ప్రధానంబులగు మహానదీసందోహంబులను, సేవించి నానావిధానర్ఘ
వస్తుసందోహగుంభిత దేశంబగు విదర్భదేశంబునం దనేకరాజధానీనగర
పట్టణగ్రామఘోషంబులను బ్రాచీన నూతన వనోద్యానంబులనుంజూచి
వచ్చుచున్నసమయంబున ధరణీరమణీమణిమధ్యమణిగణమహారజతాంచిత
చంచత్కాంచియుంబోలె భాసమానంబగు చాగల్లమూడి వరాభిధాన
మహారాజధానీ సవిధావనింగల సంగమస్థలంబునసంతప్త శాతకుంభ సుభ
గంభావుకాస్తోక నిస్తులాదభ్రసహస్ర స్తంభాభిరామ మాననీయ మం
టపమండితంబును చకచకితమాణిక్య స్ఫాటిక వజ్రోపలవిచిత్రతరవినిర్మిత
నిరవధిక సంచారాయాత శిశిరాశిశిరకిరణ శరీరాయాస నిరాకరణ ని
పుణ వాతాయన వితానవలయీకృత సౌధప్రాకారాది శోభితంబును,
నవరత్నఖచిత విశ్వకర్మ విచిత్ర శిల్పనైపుణ్య ప్రతిపాదక ప్రతిమా
ప్రతిబింబిత సురవరనగరీలలామాసమాన విమానభూషితంబును,
మరకతమణిమయావక్రచక్ర ప్రకాశమానాధోభాగ బహిర్వలయో
ట్టంకిత రతితిలకాది రతిపతివరాగమోక్త చతురశీతి బంధబంధురభు
జంగాయిత సాలభంజికా సమవాయ పరస్పరానురాగ వీక్షణ
భ్రమావహామల మహానీల నీలోల్లసత్కిరణ జాలవేల్లిత సువర్ణకుసు
మాలంకృత స్ఫటికగోమేధిక మణిఫలకోత్తమ మహిత మధ్యవలయ
బహిర్భాగ విలేఖిత స్కాంద భాగవత రామాయణ భారతాది ప్రబంధ
కలిత శివకేశవాది కథాసందర్భసూచక కృత్రిమ పుత్రికోదంచిత తదం

తర్వలయాంభరణాయిత సార్వకాలికేశ్వర సేవానిమిత్త సమాయాత దివాకరనిశాకరసురాచార్యప్రముఖ నవగ్రహమనీషాకర సర్వరత్నరచితానర్ఘ్య సింహాసనస్థిత పాంచాలికాభాసమానైతాదృశైకాదశవలయ కలిత సర్వోపరిభాగస్థితాభ్రంలిహ పద్మరాగకలశాఖిలాశ్చర్య హర్షప్రస్యందనాకర సౌవర్ణస్యందన రంజితంబును, చిత్రవిచిత్రచిత్రాలంకృత ధర్మాభిరామాతత దేవాలయచతురాశావలయ కోణాట్టకుడ్య పరిభాగ విరచితాదభ్ర వైడూర్య దారూత్తమోదంచిత వరాగార సంఘట్టితహాటకోదర పుటభేదనంబును ప్రదోషతాండవారంభసమయ సమాయాత సురవరకరవికీర్యమాణ కుసుమస్తబక శేముషీసమున్మేషకర తారతర ముక్తాగుళుచ్ఛ విభాసిత విశాలాగణ్య గర్భగృహాలంకృతంబును, ఖుటపాకశోధిత హాటకఘాటికితోపరితన భాగపరికల్పిత నీరంధ్ర రంధ్రోభయ పార్శ్వకీలిత కీలక జాలకాలంబమానమణిఘంటికాసహస్ర ఘణఘణాయమాన శాణోల్లిఖితానవద్య వర్ణనీయ తపనీయ వర్ణోద్భాసిత వరమణిమయ మేఖలాకలిత దుకూలాంచల సంజాత వాతపోత దూరీకృత రతిపతితుములాభి సంపాతాగతాయాస రసావేశ దేవేశ యక్షేశ వాగీశ ప్రముఖ నిఖిలలోకపాలకాభిసంస్తూయమానాభంగ భుజంగపుంగవ కరాలంబన దండాయమానమూలవలయ విమలారవిందనయన మందిరవిలేఖన విలసితాంతరాంతర పరికర్మీకృత పద్మరాగ వలయాలంకృత శ్రీసంగమేశ్వరహృద్య భక్తిజ్ఞాన విద్యావైశద్యానవద్య భక్తాగ్రేసర కైలాస నివాసాధిరోహణ సాధన భూతాధిరోహిణీ వరాయమానామాన ధ్వజస్తంభాభిరామంబును, సకలకలికలుషలతికాలవిత్రంబును, శ్రీమదద్వైతాది సకలసిద్ధాంతబద్ధాంతఃకరణవిచక్షణ మోక్షలక్ష్మీకల్యాణ నిలయంబునగు శ్రీసంగమేశ్వరదేవాలయంబును, తత్పురఃప్రదేశంబున సమందబ్రహ్మానంద తుందిలుండగు నందీశ్వరుండును, తద్దక్షిణభాగంబున దంభతేజోనిగుంభిత శుంభనిశుంభాది శుంభన్మహాదర్భి కుంభినీధరదంభోళిలీలాశాలినియగు మహాకాళియును, తత్పార్శ్వప్రదేశంబున నక్షీణతపస్సమాచరణ దక్షిణ పాపవినాశనుడగు పాపవినాశుండును, తత్పాకశాసన దిశాప్రదేశంబున

నంతరంగ రారాజమాన గంగాతరంగిణియగు తుంగభద్రా తరంగిణియు, దత్సమీపంబున నిర్నిద్రాపాంగముద్రాముద్రితాఖిల భద్రాపరరుద్రుండగు వీరభద్రుండును, తదభిముఖంబున బలినిలయపర్యంతపరిభాసమాన మూలవలయకమల నిలయలయసమయ విజృంభమాణానిలచలాచలితశాఖాంచలానింద్య బృందారకానందబృందాలయామందనందనోపవనమందిరమందారాగమనిందాకరణదక్షంబులగు బహువిధ ఫలవృక్షంబులు నున్నంతనే నేతత్సర్వసంపత్సంపన్న సంగమేశ్వరమహాక్షేత్రంబుం జూచి పరమానందభరితాంతఃకరణుండనై తుంగభద్రామహానదీ జలంబులం దఘమర్షణస్నానం బాచరించి గర్భగృహాంతరాళంబు సొచ్చి శ్రీమచ్చతుర్దశభువనావనధురీణుండగు శ్రీసంగమేశ్వరునకుఁ బ్రదక్షిణ నమస్కారంబులం జేసి భావించి నుతియించి తదభిముఖస్థితనందికేశ్వరసమీపంబునం గూరుచుండియున్న సమయంబున

సీ॥ చాగర్లమూడి వా • స్తవ్య సుజనులెల్ల । సంగమేశ్వర దేవ•
సవిధమునకు । వచ్చి ప్రదక్షిణ • ప్రణతులు భక్తితోఁ । జేసి మంట
పగృహ • సీమనున్న । వారల నేఁ జూచి • మీఱిన ప్రేమతో నాస్థల
వృత్తాంత । మడుగవారు । సరవిఁ జెప్పిరి కాశిపురినుండి • విశ్వేశ భావ
నారాయణుల్ • భావమలర।

తే॥గీ॥ గూనిగోవింద నామక • మానవునకు । మెచ్చదగుసాక్ష్య
మును జెప్ప • వచ్చినారు। విశ్వనాథునితో నంది • వీరభద్రు। లమర గం
గయు వటు,ఫణి • లాగమములు. 46.

తే॥గీ॥ వచ్చి యీసంగమస్థలి • నిచ్చతోడ। నుండిరన విందుమా
భోగి • కుండలుండు। సంగమస్థల మందిర • సంగమమున। సంగమేశ్వర
నామాను • షంగుఁ డయ్యె. 47

కం॥ పౌన్నూరు పురవరంబున।బన్నుగ భావేశుఁడుండె • భావిత
మతియై। మిన్నందెడి శాఖలచే। నెన్నఁదగి యనామమగు మహీజము
తోడన్॥ 48

తే॥ గీ॥ అకృపాబ్ధికిఁ బశ్చిమ దిక్కునందు। గూని గోవిందనామ

క • మానవుండు, భార్యతోఁగూడి యుండెను • భ క్తిమీఱ। ముక్తిఁ
గోరుచుఁ భావవి • ముక్తుఁ డగుచు. 49

కం॥ గోవిందాభిధ నరునకు । నీవిబుధు లిటుల సాక్ష్య • మింపు
గఁ జెప్పం। గా వచ్చిరనిన జెప్పెద। మావృత్తాంతం బటంచు ననిరా సు
మతుల్॥ 50

సీ॥ భావేశ విశ్వేశ • పాదపాథోజాత సవిధభూస్థలి నగ్ర • జన్ముఁ
డొకఁడు। సౌభాగ్యలక్ష్మినాఁ•జను తన తనయను। భాగినేయునకు షడ్వ
క్రునకునో। సంగువాఁడ నటంచు • సమ్మతి శపథంబు సలిపి కొన్నాళ్ల
కొ • సంగకున్న। నీసున భావవి • శ్వేశ్వరుల కతండు మాతుల దౌష్ట్యం
బు • మనవిసేయ

గీ॥ వేల్పు లయ్యిరువురును గో • విందనాము । డయిన షడ్వ
క్రునకును సా • క్ష్యంబు పల్క। నిచ్చటికి వచ్చిరనవింటె • మింకనొండు।
గలుగుట యెఱుంగము విశేష • మలఘుభావ! 51

వ, అని యిట్లు గృహస్థులు తాము వినినది వినినట్లు స్థలవృత్తాం
తంబు దెల్పుటయు,

ఉ॥ వారల మాటలన్నియును • వావిరిగా విని సంతసించి వి
స్మేరమనస్కుఁడై విబుధసేవ్యుఁ • బరాత్పరు సన్నుతించి సం
సారలతాలవిత్ర బహు • సాధుజనాంచిత భూరితీర్థ సం
చార సముత్సుకత్వ విలసన్మతి నేగితిఁ • దాపసోత్తమా! 52.

వ॥ మునీంద్రా! భవద్దర్శనంబున నాసంగమేశ్వర సుక్షేత్రంబు
స్మృతిపాత్రంబయ్యె నీరేడుభువనంబుల మీకన్న నఖిల విదులు లేమింజేసి
మీచరణనీరజంబుల శరణగతి. శ్రీసంగమేశ్వరపూర్వోదంతంబు సమూలం
బుపదేశించి నన్నుఁ గృతార్థునింజేయవేయని ప్రార్థించినఁ బుత్రునిం
జూచి "సావధానమనస్కుండవై విను"మని ద్వైపాయనుండిట్లనియె. 53

—* షడ్వక్రుని పూర్వజన్మ వృత్తాంతము *—

చం॥ వినుతధరామరోజ్జ్వలము • వీరమహీభృ దుదార ముల్లస
ద్ఘనకనకోరుజాంచితము • ధర్మ వినిర్మలశూద్రబృందపా

వనము కుశాంబనామక మపారమహా • విభవంబు పట్టణం
బనుపమభవ్య శోభఁ జెలువారు • సుదారకశాభిరామమై॥ 54

శా॥ అందుండుర్వ లసదిందువంశజుఁడు శు • క్లాంభోజసద్బృంద పూ
ర్ణేందుస్వర్ద్రుమ దండకూక సముదా • యేంద్రదేశగో శర
త్కుందోల్లాసవినింద కామజలస • ద్భూదేవతాదేవతే
ట్సందోహస్తుతకీర్తి సాంద్రుఁడు హరి • స్వామి ప్రభుండిమ్ములన్. 55

సీ॥ దిసదినాగతవరా • తిథిజనసత్కృతి । పండితబహుమాన •
బద్ధబుద్ధి । యఖిల ప్రజాపాల • నౌదార్యమహిమంబు సకలదిగంత విశ్రాం
తయశము । శివకేశవాలయ • సేవాదరస్ఫూర్తి । నిరతాన్న దానాది •
నిత్యవృత్తి । హయమేధదీక్షాస • దాచారగురునిష్ఠ । యూహావకేళి
యం • దసమబలము॥

తే॥ గీ॥ గల్గియుండియు • ధారుణీకాంతుఁ డతఁడు । వంచనాదం
భయుక్తుండై • వాసి తఱుగ । బహువిధాతిథి సత్కృవి • పండితులను ।
వంచితులజేయు నిందించు • వాంఛకోలఁది॥ 56

వ॥ ఇట్లు చాలకాలంబు రాజ్యకార్యధుర్యుండై యుండి 57

తే॥ గీ॥ ఆ హరిస్వామి తీవ్రజ • రార్తుఁ డగుచుఁ । గనకజా
యాత్మ భవరాజ్య • కాంక్ష వదలి। కదలి మోక్షాభికాంక్షియై • కాశి
జేరిఁ । విశ్వనాథుని మదిలోన • విస్వసించి॥ 58

కం॥ హృద్యవిభూతి వదలి యన । వద్యంబౌ తపము • సల్ప
భర్గుఁడు విలసత్ । ప్రద్యోతన శతతేజుం డు । ద్యత్కృపవచ్చి పల్కె •
నుర్వీధవుతోన్॥ 59

ఉ॥ పార్థివ నీవు చేసిన త • పంబునకున్ మది మెచ్చి వచ్చితిన్
బ్రార్థిత మేమి చెప్పుము • రయంబున నిచ్చెద నావు డప్పు డా
పార్థివశేఖరుండు భవ • భంజన! కామిత మేమి లేదు మ
త్ప్రార్థిత మొక్కమోక్షమె కృ • పం దయసేయవె చంద్రశేఖరా.

తే॥ గీ॥ వడిగ నిటువేడు నాహరి • స్వామిఁజూచి। ముక్తి కర్హుండ
వౌదువా • మూఢమతివి। నీవు చేసిన సత్కర్మ • నియతి తతుల। వంచ
నాదంభదూషణ • వంచితములు, 61

వ॥ కావున నీక పదివత్సరములు దాటిన పిమ్మట మృత్యుండవై సౌవర్ణకాఖ్యంబైన గ్రామంబున దేవభట్టుండను బ్రాహ్మణోత్తము నకుఁ బుత్రుండవగుచు గోవిందనామధేయుండవై పెరిగి వేదశాస్త్రవిహీనుండవయి పంద్రెండవ వత్సరంబున వారణాసిం బ్రవేశించి మద్భక్తియుక్తుండవై కొన్ని దినంబు లక్కడనుండి పిదప కార్యవశంబునఁ బొన్నూరునామక పురంబున భావనారాయణ దేవాలయ సమీపంబున మదాజ్ఞాధీనుండవై యుండుదువు. కల్యంతంబున నిన్ను మోక్షార్హునిం జేయుదునని చెప్పి సదాశివుం డంతర్హితుండయ్యె. 62

తే॥ గీ॥ ఆహరిస్వామి చింతాకు • లాత్ముఁడగుచు। నంత తనదేశమునుగూర్చి • యరుగుదెంచి। వంచనాదంభములు మాని • పౌరుషమున। రాజ్యమేలెను దన సరి • రాజులలర. 63

వ॥ ఇట్లత్యంత పశ్చాత్తాపతప్తుండై యతండు నీతివశుండగుచు భగవదాజ్ఞాపరిపాలనోన్ముఖుండై యుండి. 64

సీ॥ నిత్యాన్నదానంబు • నియతిగా జేయుచు నియమముల్ సలుపును • నేర్పుగాను। బండితమణులకు • బహుమానములు నేయు పారమార్థిక బుద్ధి • వర్ధిలంగ। దుష్ట గణంబుల • దూరంబుగా నుండు శిష్టగణంబుల • సేవ జేయు। మానక కవులను • మన్నన సేయును బ్రహ్మవిచారంబు • బరగజేయు

తే॥ గీ॥ భూరి కన్యామహాదాన • భూరిదాన। ధేనుదానాది దానముల్ • ధీరమతిని। జేయుచును పార్వతీశ్వర • సేవనలరు। ధర్మమార్గసంచార త • త్పరత మెఱయ. 65

వ॥ ఇట్లు ప్రాచీనంబగు మదోన్మత్తత నెల్లవీడి మనంబంతకంతకు బ్రసన్నంబై భగవదర్చనాలోలంబగుచుండ సద్వర్తనంబు సాధుజన జేగీయమానం బగుచుండ నతండు భగవదనుగ్రహఫలంబు సత్యంబునఁ గాచుచుండె నని చెప్పిన సూత వచనంబులు విని తరువాత వృత్తాంతం బేమి యని శౌనకాదిమును లడిగిన. 66

కం॥ స్మరహార భవహార కలిహార। మురహార వరమిత్ర సవిధ • ముదిత సురవరా। చరణసరసీరుహాదర। పర కరుణాకర విధేయ • వర్ణ్యవిహారా. 67

మాలినీ॥ విరచిత పరిపాటీ • వేదవిద్యావధూటీ। పరిచితమునికోటీ •
భద్రరాజత్సుఘోటీ। వరగుణమణిపేటీ • భాసితాహార్యవాటీ।
కరభరితకరోటీ • కాళికాదత్తపీటీ. 68

కవిరాజవిరాజితము.

వినయపరావన • విశ్వవినోదన • వీరనిషూదన • విశ్వకృతీ
ఘనమదనోదన • కంఠసుధోదన • కామితసాధన • కార్యగతీ
దనుజమహావన • దావహుతాశన • దర్పకనాశన • ధర్మమతీ
ఘనదనునందన • ఘుస్మరభావన • కల్మషఖండన • కాళిపతీ! 69

గద్య॥ ఇది శ్రీ మద్వారణాస్యాన్వవాయ పయఃపారావార రాకా
హిమకర పట్టాభిరామార్య పౌత్ర సీతారామాభిధాన
విపశ్చిద్వరేణ్య పుత్ర పట్టాభిరామార్య విచక్షణ
విరచితంబైన శ్రీ సంగమేశ్వర స్థల
పురాణంబు నందుఁ బ్రథమా
శ్వాసము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ

శ్రీ ర స్తు.

సంగమేశ్వర క్షేత్ర స్థల పురాణము

ద్వితీయాశ్వాసము

కం॥ శ్రీకైలాస విహారా । నాకస్తుతకీర్తిసాంద్ర ♦ నగరాడ్ధరా।
శ్రీకరఫణివరహారా । పాకారికిరీటభాసి ♦ పాదపరిసరా! 1

తే॥ గీ॥ అవధరింపుము సూతుండు ♦ హరు స్మరించి । మునుల
కిట్లను మదిలోన ♦ ముదము మీఱ । సంగమేశ్వర చరితంబు ♦ సరవి
జెప్పు । దందశూకాధిపతికైనఁ ♦ దరము గాదు. 2

—* షడ్వక్రుని చరిత్ర *—

తే॥ గీ॥ ఆహరిస్వామి దైవాజ్ఞ నంతమంది । యపరభవమున
సౌవర్ణ ♦ కాఖ్యపురము। నందు నుండెడు దేవభ ♦ ట్టాభిధునకు। సుతు
డయి జనించెఁ బూర్వదుష్కృతముకతన. 3

కం॥ వంకర మొగంబు వీపున । వంకర, భుజశిరములందువంకర♦
పదముల్ । వంకర, చేతులువంకర, । వంకరమస్తకము ♦ నాఱువక్రత
లమరన్. 4

వ॥ షడ్వక్రుండనం బఱగి చూపఱకు జుగుప్సావహంబయిన
రూపంబుతో నుండె. 5

తే॥ గీ॥ అంతగోవిందుఁ డను నామ ♦ మార్యులిడిన । నర్భకుం డత
డభ్యుదయంబుగాంచి । ద్వాదశాబ్దము వచ్చిన ♦ వారణాసి । జేర
బోయె విశ్వేశుని ♦ సేవగోరి. 6

తే॥ గీ॥ నిత్యయాత్రలు సేయుచు ♦ నియతితోడ । నెలమిమీ
ఱఁగఁ గాశివి ♦ శ్వేశు నమ్మ । మెలగుచుండె గాశిని వాని♦మేనమామ।
తనగృహంబున నష్టసం♦తానుడగుచు. 7

వ॥ విషణ్ణుండై కాలక్షేపంబు సేయువాఁ డార్యోపదేశంబున
గంగాతీరనివాససముత్సుకుండై బయలుదేరి. 8

సీ॥ ధారుణీ సురుఁడు♦ మేధాతిథి యాతండు । కాశిఁ బ్రవేశించి♦
కాంతతోడ। భాగినేయుని జూచి ♦ బహుళదుఃఖమ్మున। సంతతి లేమిని♦
జాలచెప్పె । చిన్న మాతులుఁ జూచి ♦ క్రన్నన దాఁబల్కె । గోవిం
దుఁడు మఱియు ♦ క్షుత్తుండుగాన । మాతుల! దుఃఖంబు ♦ మానుము సం
సార । సరణి నీవెఱుఁగవే ♦ విరస మనుచు ।

ఆ॥ వె॥ సర్వదుఃఖకరము ♦ సద్గతి దూరము । గాన నీవు నేను♦
గాశినాథు। సర్వదుఃఖహరుని ♦ సర్వదు సేవించి। మోక్షమందుద మిక ♦
ముదముమీఱ. 9

కం॥ వగలేక యిట్లు బల్కెడు। భగినీసుతుఁ జూచి దుఃఖ ♦ భం
జిత మతియై । బొగులుచుఁ గుందుచు నేడ్చుచు । సగమైతిని జూడు
మనుచు ♦ సంతప్తుండై. 10

కం॥ నలుగురు కూఁతులు, కొడుకులు । నలిలేకయె పుట్టి నాశ♦
నము బొందిరి నా । కలుషము లేమని చెప్పుదు । ఫలితాత్మ విచార
ధీర ♦ భగినీపుత్రా!॥ 11

సీ॥ వెండియు నాకు నీ ♦ విశ్వేశు కృపవల్ల । సంతతి గల్గినఁ జాల
లెస్స । యటుకాని నా డేను ♦ నల్లుఁడ! నీవు గ । ల్గానుచుండ దు
ర్మృతి ♦ నెనయువాఁడ । నను మాతులుని జూచి ♦ హసితాననాబ్జుఁడై
నీకు సంతానంబు ♦ నిశ్చయముగఁ । గలిగెనేనియుఁ బుత్రి ♦ కలు
బుత్రులును వృద్ధిఁ । బొందిరేని యు నాకుఁ ♦ బుత్రి నొసఁగఁ

తే॥ గీ॥ దలఁచు మట్లయిన నీకు సం ♦ తతి గలుగఁగ । నేను నీ
విశ్వనాథుని ♦ నిష్ఠతోడ । నిన్నుగూడి సేవించెద ♦ నిజము సు మ్మ ।
టంచు గోవిందుఁ డనె మామ ♦ హర్షమంది॥ 12

తే॥ గీ॥ పురుషరత్నమ! పుత్రిక ♦ బుట్టి నాకు, । మహిని జీవించె నేని

యు • మహితనిష్ఠ । విశ్వనాథుని సేవించు • వీరభక్త । వరుఁడ వైన
ట్టి నీ కిత్తుఁ • బరుల కొసఁగ॥ 13

సీ॥ అనిన మాతులుఁ జూచి • యల్లుఁడు బల్కె నీ । విత్తువే
నియు కూఁతు • నిచ్చతోడ । భావేశ విశ్వేశ • భవనాంతికంబున ।
శపథంబు చేయుము • సారనియతి । ననిన మేధాతిథి • యవ్యాజబుద్ధి
తో। శపథంబు చేసెను • శాంతుఁ డగుచు । నంతట గోవిందుఁ • డ
మ్మాతులునితోడ । భావేశ విశ్వేశ • పాదజలజ॥

ఆ॥ వె॥ సేవ భక్తితోడ జేయుచు నుండంగ । దేవతాకటాక్ష•
దృష్టివలన । గనియె ముగురు కూతు•లను కొడుకులఁ దన । మెలఁత
యందు వాని • మేనమామ॥ 14

ఆ॥ వె॥ అంత మాతులుండు • నల్లుడుఁ నప్పుడు । మహిత
మోదవార్ధి • మగ్నులయిరి । బాలచంద్రకళ • వడువున బిడ్డలు । దిన
దినాభివృద్ధిఁ • దేజరిల్ల॥ 15

ఉ॥ అంతట మాతులుండును ని • జాంగనఁ జూచిముదంబు దోప నో
యింతి మదీయ వాక్యమున • కింతయు మారు వచింపవద్దు నా
చింతయుఁ బాసె నల్లునికిఁ • జిన్నికుమారిక నీయఁబూనినా 16
నింత నిజం బనంగ విని • యింతియు గోపవిఘూర్ణితాక్షియై

శా॥ ఏమేమీ తగునంచుఁ బల్కితివె నీ • వీకార్యముం జేసినన్
నామే నీ భువి నిల్వ నేరదిక దీనన్ • నీకు స్త్రీహత్య యా
భామారత్నము నాతనూజ నొసగన్ • వాఁ డర్హుఁడం చెంచితే
యీమాట ల్మది నీకుఁ దోఁచె నిసిరో • యేమంచు నిన్నియ్యెడన్

క॥ అనినన్ మేధాతిథియును। విని కనలుచుఁ జింతనొంది • వికల
మనీషన్। వినమిత వదనాంబుజుఁడై। మనమున భవితవ్యకార్య • మన
నాతురుఁడై॥ 18.

ఆ॥వె॥ ఉవిద ఉండ రెంపు • నుచితకార్య మెఱుంగ। రెంతకైన
సంశ • యింపరేమి । సేయునాఁడ నిప్పుడు • సిగ్గుపాలైతి నే । ననుచు
జిన్నఁబోయి • యార్తిఁ జెందె॥ 19

సీ॥ ఇట్లు మేధాతిథి • యెంతయేనియుఁ గుంది యిటనుండ బని

యేమిటి•యింకమీఁద। మనయింటి కిప్పుడు•మఱలిపోవుద మని భార్యాసు
తులతోడఁ • బయనమైన। గోవిందుఁ డప్పుడు • కోరికతో వచ్చి మన్నన
ననె మేన • మామతోడఁ। గూఁతురి పెండిలి • కుతుక మెసఁగ జేసి
యరుగుట•బోలు నీ • యట్టి గుణికి॥

ఆ॥వె॥ ననెడు భాగినేయుఁ • గని మేనమామయుఁ । బంచవార్షి
కాత్మ • భవకుఁ బెండ్లి। మాటలేల యిపుడు • మందిరంబున కేగి। పెండ్లి
సేయ నిన్నుఁ • బిలుచువాఁడ 20

తే॥గీ॥ అనుచు హస్తప్రమాణంబు • నలరఁజేసి। తనకుటుంబము
తోనిజ • ధామమునకు । వచ్చి సౌఖ్యముగానుండె • వారణాసి। నతని
నుడి నమ్మియుండె మే • నల్లుఁ డట్లు. 21

కం॥ నరవి నిటు కొంత కాలం। బరిగిన గోవిందుఁ డటకుఁ • బత్రి
కరామిన్। బరిచిత మాతుల పత్రి। విరసాశయుఁ డగుటఁ గాశి• విడనాడి
వెసన్ 22

కం॥ మాతులు నివాసదేశము। కౌతుకమునఁ జేరవచ్చి • కన్యం
గనుచున్। మాతుల గృహమున నుండి వి । నీతుఁడు పెండిలినిగూర్చి •
నేర్పుగ నడిగెన్ 23

ఉ. అప్పుడు మాతులుండు దుర • హంకృతి నవ్వుచుఁ బల్కె నీకు నే
నొప్పఁదనంబుఁ జూచుకొని • కూఁతు నొసంగుదు నావు డల్లుఁ డీ
వప్పుడు కూఁతు నిత్తునని • యాదర మొప్పఁగ బాసచేసి యి
ట్లిప్పు డొసంగనన్న విని • యెల్లరు నవ్వరె కోవిదుల్ భువిన్ 24

ఆ॥ వె॥ మరియు నల్లుఁడాడు • మాట లన్నియు విని । యే నొ
సంగకన్య • నేమియైన । ననుచు మామ పల్కె • నల్లు డూరంగల ।
పెద్దలకును దనదు • సుద్ది దెల్పి॥ 25

సీ॥ విన్నపంబొక్కటి • వినుఁడయ్య బుధులార! । మామ మేధా
తిథి • మగువతోడ । నేఁ గాశిలోనుండ • తాఁ గాశి కఱుదెంచి । సంత
తిలేమికిఁ • జాల గుంది । దుఃఖంప నేను ద • ద్దుఃఖ మల్లార్చుచు ।
నీతోడ విశ్వేశు • నిష్ఠఁ గొల్తు । నీకు సంతతి గల్గ • నీకూఁతు నాకు
నొ । సంగెదో యనఁ దాను • సమ్మతించి

తే॥ గీ॥ వారణాసీశ్వరునియొద్ద • భావనాథు । సమ్ముఖంబున
శపథంబు • సల్పియుండి । యిపుడు నే నీయనను చుండె • నీవివాద ।
మందుఁ దగవు వచింపుడీ • యార్యులార! 26

వ॥ అనుటయు నెవ్వరెఱుంగని యవ్వివాదంబున న్యాయంబుఁ
జెప్ప నశక్తులగుచు॥

కం॥ వారలు సాక్షులఁ దెమ్మని । యారూఢిగఁ బలికినంత •
యనుతాపముతో । ధీరత విడనాడక తన । కోరిక నెరవేర్చుకొనెడి •
కుతుకం బెసఁగన్. 27

తే॥ గీ॥ ఘనుఁడు గోవిందుఁ డానంద • వనముఁ జేరి । భక్తిమా
ర్గంబు దప్పక • భవునిగూర్చి । శమదమాన్వితుఁ డౌచుఁ ద • పము
నొనర్ప। కాశివిశ్వేశ్వరుండు సా • క్షాత్కరించె. 28

—* శివవర్ణనము *—

వచనము॥ శ్రీమదరవింద నందన ముకుంద ముచికుంద సనకసనం
దన పురందరాది బృందారక సందోహోత్తమాంగ సంభాస
మాన మకుటతట ఘటిత నానావిధాగణిత మణిగణ నిర్యత్న నిర్యద్ఘృణి
నికర నీరాజిత చరణారవిందుండును, నిఖిల భువన తమోభంజన కారణ
మస్తకస్థలోదరీకృత సారసహితుండును, కమలభవ ప్రళయ సమయ
సురాలయ నరాలయ సరీసృపాలయ నిఖిలజగద్వలయ వలితానలనియుత
జ్వాలామాలికోద్వేల హాలాహలాస్వాద నోత్తంభిత సంతాప సంస్తం
భన నిమిత్తాభంగ రంగదుత్తుంగ జటాజూటాకార కోటీర కుటీర గేహి
నీకృతామర తరంగిణీతరంగుఁడును, సతతవినమ దమర నరవర మునిని
కర దుర్భర దౌర్భాగ్య నీరసయవసనికుంజ నిర్దహనార్థానస వినిహిత
హుతవహుండును, ప్రచండ చండిమోద్దండ వేదండ దనుజదండ
ధర హృదయమహీధర ఖండనాఖండ పాండితీమండితాఖండల
కరకులిశాయమాన పినాకధరుండును, సతత నత నుత వితత యతివి
తతి సంసరణలతికాక్షోద నాక్షీణక్షోద శిలాయమాన విచిత్రఘట్వాంగ
ఘటిత శయ కుశేశయుండును, శ్రీకారాహంకార నిరాకరణ చణశ్రవణ
శష్కులీవిశాలోరస్థలాస్తోకమస్తకామలనిస్తుల ప్రశస్త శస్తకరహస్తాది విమ

లావయ వావలంబితాక్షీణ రుద్రాక్షమాలా విరాజితుండును, ప్రణయ
కలహ కుపితదుర్దమ కపర్దివన దుర్గాంతర్లీన సుధాకరసంప్రార్థనాగతతారా
గణమనీషా సమున్మేషకర సురుచిరనఖరుండును, రంగదుత్తుంగాంగ ధి
కృత భుజంగుండును, సకలదిశా ప్రకాశమాన కల్పాగమకామధేను ఫణి
హార వరాగార మణిహార నీహార ధరనీహారనికర నీహారకర శారద నీ
రద నారద పారద శారదాధీశ ప్రత్యేశ్వరాశాకరీశాన శారదభూధర
శారదా భంగతుంగామరతరంగిణీ తరంగపుంగవ భుజంగపుంగవ కుంద
బృందాది నిందాకరాత్యచ్ఛదేహాచ్ఛ విచ్ఛన్న నిజాత్మతాభిన్న రూపా
వచ్ఛిన్న చండీశ్వర భృంగీశ్వరాది ప్రమథప్రకరేశ్వర పరివృతుండును,సనక
సనందనసనత్కుమార సనత్సుజాత పరాశరా ద్యమరసమ వర మునివరా
జయ్యామోహిత లోకత్రయాకుతోరోధ క్రమామేయమాయాఫలమూల
కలితామిత శరణాగతాజవంజవాతనేల భయటంకణార్ధో టంకిత టంకా
యుధుండును, నిఖిల నిగమాగమాంగణాయమాన నాఖండమార్తాండ
మండల ఖండనప్రచండ ప్రతాపోద్దండ దోర్దండ భండన ఖండితాఖండల
ఖరతర శరవర నికర నికర్తిత నర సురోరగవార త్రిపురాసుర ప్రవిదా
రణ ప్రదర ప్రధానాయమాన సార్వకాలిక నిజచరణ నీరజ వరివస్యా
కరణావినాభావ సంబంధాంగీకృతాభ్ర మాతంగచక్రాంగ విశదతురంగా
యమాణానివార్య శౌర్యధుర్యా నవద్యాహార్య ధైర్య హృద్యతమపర
తత్వ విద్యా వైశద్య నిజాంతరంగ భక్తాగ్రేసరవరాయమాణాసహ్యా
దుర్మదాంధాంధకాసురాంభోజగంధిబంధిత పాతివ్రత్య గంధ శరధి
మథన మంథదండాయమానాఖిల భువనరక్షణ దక్షిణాధోక్షజావక్ర
చక్రదానాది నిజాపదాన ప్రస్తావకేశ్వర వందీశ్వరాయమాణామంద మ
హాస్తుందిల నందీశ్వరసందత్త హస్తావలంబుండును, గోవిందుండునుం బోలె
సుకుమారుండును, రత్నాకరుండునుం బోలె తరంగిణీభుజంగుండును, ప్ర
ద్యుమ్నజనకాగ్రజుండునుం బోలె యుపకంఠగ్రథితహాలాహలుండును, క
ల్పశాఖియుం బోలె నందనాశ్రితుండును, హిమాలయంబునుం బోలె సంతా
నిత సర్వమంగళుండును, కేసరికిశోరంబునుం బోలె పంచాస్యుండును, సమ
దర్శనుండయ్యు విషమదర్శనుండును, దిగంబరుండయ్యు నంబరశరీర

ప్రభాచంద్రికాపూర మగ్నాబ్జ జాండ భాండుండునై శ్రీమహాదేవుం డావిర్భవించినం జూచి చంచ త్సర్వాంగ కంచుకిత రోమాంచ సమంచి తుండై గోవిందుండు ప్రదక్షిణ నమస్కారంబు లాచరించి నానావిధ స్తుతు లొనరించి యిట్లనియె. 29

సీ॥ దేవదేవాధీశ ♦ దేవేంద్రసన్నుత । యేను నిన్ వర్ణింప ♦ నెంతవాఁడ। విన్నపం బొక్కటి ♦ విను నాథ మామామ। కన్య నిచ్చెద నని ♦ గట్టిగాను। మీయొద్ద శపథంబు ♦ మెప్పుగాఁ జేసి తా। నిప్పుడు కన్యక♦నీయననుచు। నే ప్రమాణంబులు ♦ నేఁ జేయ లేదంచుఁ జిట్టమిట్టా డెడు ♦ గుట్టు దొఱఁగి

ఆ॥ వె॥ భావనేశుఁగూడి ♦ భవ్యంబుగా నీవు । వచ్చినిజము జెప్పు ♦ మిచ్చ లేక । రాకపోతివేని ♦ జాతితో శిరమును । బగులఁ గొట్టుకొనుదు ♦ బలుకు లేల? 30

తే॥ గీ॥ గూనిగోవిందుమాటలు ♦ కూర్మితోడ । విని మహాదేవు డిట్లనె ♦ వేగ నేను । భావనేశునితోఁగూడి ♦ పయనమగుదు । వెనుకఁ జూడక యరుగుము ♦ వెతలు మాని. 31

తే॥ గీ॥ అంత గోవిందుఁ డత్యంత ♦ హర్ష మొంది । బయలుదేరి ముందఱ వేగఁ ♦ బరుగులెత్తె । వెంటనే భావనాథుండు ♦ విశ్వనాథు। డురురయంబున నడచిరి ♦ యొప్పులొలుక 32

కం॥ వడివడిగతులను నడచుచుఁ । జడబడుచును మురిసికొనుచుఁ♦ దందరఁ జనఁగా। బడిబడి భయమగుటయునున్। వెడ వెడ విప్రుండుజూచె♦ వెనుక మొగంబై. 33

సీ. ఆసమయంబున ♦ నావిశ్వనాథుండు చాగర్లమూడి పు♦రాగ్రణీశు। సవిధసంగమతల ♦ సన్నిధి కేతెంచి నిలిచె భావేశుఁడా♦నియతి తోడఁ। బొన్నూరునామక ♦ పురమునందుండెను వారితోవచ్చిన ♦వారి లోన। వటఫణిలంబులు ♦ వరుస జాహ్నవియును వీరభద్రండును♦వీరనంది

తే॥ గీ॥ నిలిచి రప్పుడు సంగమ ♦ స్థలిని నామ।హీనకు జముండె భావనే ♦ శానునెదుట। రానివిశ్వేశు భావేశు ♦ రవ్వఁజేయఁ।బలికిర ద్దేవు లతనితోఁ ♦ బ్రౌఢిమెరయ. 34

సీ॥ నీవ యింటకిఁ బోయి ♦ నీమాతులునిఁ దత్పు । రాధిపజనుల న ♦ త్యాదరమునఁ । దోడ్కొనిరమ్ము సం ♦ తోష మ్మొసంగుము హెమ్మ హెమ్మన గ నిం ♦ హెసఁగ వచ్చి । తత్పురజనముతోఁ ♦ దదుదంతమును జెప్ప । భయభక్తియుక్తులై ♦ బరఁగవచ్చి । స్వామి ద్వయమునకు ♦ సమ్మతి మ్రొక్కుచు । నిలిచిరి పురజనుల్ ♦ నియతితోడ॥

తే॥ గీ॥ నపుడు మేధాతిథి బ్రాహ్మ ♦ ణాధముండు । భార్యతోఁ బుత్రితోఁ గూడి ♦ బయలుదేఱి । సరణినడచుచు సజ్జన ♦ సరణి విడిచి । దారికను జూచి పలికెను ♦ దారఫణితి. 35

ఆ॥ వె॥ వృద్ధు వక్రమూర్తి ♦ విమతి విమూఢు నే । నొల్ల ననుము పుత్రి! ♦ యుద్ధతముగఁ । దగినవరుని దెచ్చి ♦ తగబెండ్లిఁ జేసెద । వరునితోడఁ గూడి ♦ మురియఁ గలవు. 36

కం॥ ఓతనయామణిరో! లక్ష్మి తనయుంబోలు వరుని ♦ జెచ్చెరం దెత్తున్ । ప్రీతిగ నాయుపదేశము । నాతత నిజబుద్ధి నుంచు ♦ మన సుత పలికెన్. 37

సీ॥ నాయన! నీవంటి ♦ న్యాయపరుఁడు లేఁడు । ధర్మదయామతి♦ తత్పరుఁడవు । సత్యసంపద చెప్ప ♦ శక్యంబుగాదు గా । నీమాట తగియుండు ♦ నీకు నేను । నీమాట విన నాకు ♦ నీవరుండె ప్రియుండు । నితరుల నొల్ల నే ♦ నెట్టులైన । నాకన్నులకుజూడ ♦ నవమన్మథుండుగా గనఁబడుచుండు నీ ♦ ఘనగుణాఢ్య॥

ఆ॥ వె॥ డదియుఁగాక నీశ్వ ♦ రాభుండు కాఁడేని । విశ్వనాథులైన ♦ విశ్వనాథ । భావనాథు లిట్లు ♦ వాత్సల్యమున వత్తు । రే? వరించు దాన ♦ నితని నేను. 38

కం॥ అని పలికిన సుతమాటలు । విని కనలియు సంగమేశు♦ విడిదికి వచ్చెన్ । గని జనులందరు నతనిన్ । వినయముతో నడిగిరపుడు ♦ విశ్రుతఫణితిన్. 39

ఉ॥ ఒప్పుగఁ దత్పురీజనవ ♦ రోక్తులు దా విని బ్రాహ్మణుండు నే
నప్పుడు కన్య నిత్తునని ♦ యంచును జెప్పగ లేదు వీనితో

నిప్పుడు దుర్జనుండగుచు • నీతిని వీడి భవాదృశుల్ వినన్
గొప్ప వివాద మేర్పఱచెఁ • గూడునె వీనికిఁ బుత్రి నిత్తునే? 40

కం॥ అని మేధాతిథి బల్కిన । విని భావేశ్వరుఁడు శివుఁడు • వింతలు గుల్కం । దన కన్య నిత్తు నీతని । కని బల్కెఁ ద్రిసత్యమంచు • నట నుడివి రొగిన్. 42

వ॥ అప్పు డప్పురజను లందఱు నేకీభూతమనీషాభూషితులై నిరంతరానృతవచనరచనాచాతుర్య ప్రధాయుక్త మేధాతిథి యగు మేధాతిథి భాషణంబులు దూషించి శేషభూషణచరణసరోజాహిత భక్తి యుక్తులగుచుఁ బాతివ్రత్య మహాసామ్రాజ్యసింహాసన పట్టాభిషిక్తయగు, సౌభాగ్యలక్ష్మీనామక కన్యకామణి చిత్తవృత్తి నవలంబించి సంపాదిత సకల మంగళోచిత సంభార సంపత్సంపన్నులై వివాహకార్యంబు సేయ సమకట్టుటయు న వ్వధూవరుల కళ్యాణోత్సవంబు వేదవేదాంత వేదాంగాఖిల పురాణాది నిఖిలవిద్యాపారగ బ్రాహ్మణాశీర్వాద సువాసినీ కళ్యాణవచన మృదంగ పణవానక ఢక్కా కాహళ హుళుక్కాది రవంబులు చెలంగ లోకోత్తరం బయ్యె నంత. 43

తే॥ గీ॥ విశ్వనాథుండు గోవిందు • బ్రేమఁ జూచి । నీ మనోరథ మీడేరె • నీవు భావ । దేవు పదపద్మముల సన్ని • ధిని వసింపు । మయ్య మోక్షంబు నిత్తు కల్యాంతమందు. 44

తే॥ గీ॥ అంత గోవిందుఁ డా భువ • నాథు నాజ్ఞ । భావనారాయణుని యొద్ద • భక్తిమీఱ । నుండెఁ బెఱవారు తమయిండ్ల • నుండి రంత । భావనేశుండు పొన్నూరు • వసతి నుండె. 45

వ॥ అప్పుడు.

తే॥ గీ॥ కాశికానాథు సంగమ • దేశవసతి । నిశ్చయంబును గని నంది • నెమ్మి మీఱఁ । బలికె విశ్వేశ ! తగిన స • ద్వసతి మీకు । నీపురం బగు లచ్చికిఁ • గాపురంబు. 46

కం॥ కంటను నిద్రయు నెన్నడు । నింటను దినఁగూడు గూడ • నెఱుఁగనిదివి యీ । రెంటను దనిసిన యీ పురి । కంటను గన లేక యొక్కొ • గన రాకుండున్. 47

సీ॥ చాగర్లమూడిలో • సాధుజనుల విభా । స్వర సంగమేశ్వర• భక్తిరసము । వనగతౌషధి రసం • బనఘు దానరసంబు । నట నటీ సంగీత • నటన రసము । నిత్యోత్సవాదిక • నిత్య దానాదిక । సదమలాచార ప్ర • చార రసము । భాసురదంపతీ • ప్రణయరసంబును బండితమండలీ • భరణరసము

తే॥ గీ జూచి లజ్జించి దుఃఖించి • చోద్యమంది। నిలువలేక యదృశ్యమై • నింద్యమగుచు। సార్థకత్వంబు నొంది ర • సాతలంబు। భవవిదూర యధోగతిఁ • బడియెసుమ్మ.

మ॥ చతురాస్యుల్ వరవాక్పతుల్ బుధవరుల్ • సచ్ఛ్రీపతుల్ సత్సదా
గతులున్ స్పర్శనతత్పరుల్ పురరిపు • ఘ్రాతుల్సదిందు ల్మహా
క్రతుకారాధ్యులు చిత్రభానులు తమో • ఘాతుల్ ధరాదేవులో
శితికంఠా! తరమౌనె వీరల నుతుల్ • సేయంగ నెవ్వారికిన్. 49

ఉ॥ రాజులు నిష్కళంకులు ని • రంతర దాన మనోభిరాములున్
రాజిత నిత్యసత్కళులు • రాజితపద్మలు పూర్ణదేహులుం
భ్రాజిత సర్వదిఙ్నికర • పార్థివభాగులు చక్రపోషకుల్
త్యాజిత దుష్కరాహిభయు • లన్నిట ధిక్కృతరాజు లీపురిన్. 50

కం॥ ఇప్పురి కిరాటజాలము। లప్పగ నీ సఖుని కీయ • నర్థులు జగతిన్। ముప్పురి గొనెల మోసిన। గొప్పగు వజ్రాదిమణుల • గూర్మి దలిర్పన్. 51

చం॥ పురి పదజుల్ సదా విపుల • భోగవిభూతి ధరాసరస్వతీ
సరసతరాన్నహాటకకర • సావృష గోధన వస్త్రగేహ దా
న రమను సంగమేశచరణ • స్ఫుట భక్తి సుయుక్తి ధారుణీ
సురనరపాలకోరుజయ • శో జయ శాలి యశోధురంధరుల్, 52

చం॥ పుర రమణీ ముఖాబ్జములు • బోలఁగ జాల వటంచు వచ్చి త
ద్వారముఖ నిష్కళంకతయు • వర్తుల నిత్యతజూచి సిగ్గునన్
వెఱపున గంది కుంది తెర • వెద్దియుఁ గానక నీరసాంగుడై
పరి పదియాఱు వ్రక్కలయి • బారెను మింటికిఁ జిక్కి చంద్రుడున్.

సీ॥ జోడు బాయకయున్న • జేడెల కుచముల సామ్యంబు సముఁ

కూడు•జక్రములకు । జాలు వదలకున్న • షట్పదపఙ్క్తికిఁ దరుణీకటాక్ష
సా • ధర్మ్య మొదవు। సౌదామనీ సుమ • స్వర్ణముల్ క్షణికతామ్లాన
తా దాహముల్ • వదలె నేని। లలనల మైదీగ • లసుగాంతిచే సరి రా
వచ్చు నన ద్వాప•రంబు లేదు।

ఆ॥ వె॥ సైకతంబు సతత • జడసంగముండుట। చాలన పిఱుదు
లకు • సాటి కాదు। పరభృతవ్రజంబు • పరభృతిలేకున్న। ముద్దరాండ్ర
నుడుల•శుద్ధి యగును. 54

ఉ॥ నీరసతాప్తిబంధనము • నిచ్చలు గాంచుచు సూచి భేదముల్
గూరగ రంధ్రముల్ గలుగు • లోపము నందక యున్న భామినీ
గౌరవరాధరోష్ఠ శుభ • కాంతిని బోలగవచ్చు విద్రుమం
బౌర పురీవధూమణు ల• నంగుని మార్గణముల్ నిజంబుగన్ 55

ఆ॥ వె॥ కదళి కదళినామ • మొదవుట చేతనే । యమల యూ
రువులకు • సమముకాదు । లసిత తుండి తుండ • మసిత దుశ్చర్మతోఁ।
గూడి యుండకున్న • నీడు వచ్చు॥ 56

కం॥ అన్నుల కన్నుల ముందటఁ । దిన్నగ నిలువంగలేక • తిమి
మీనములున్ । బన్నుగ జలముల డాఁగి మ । తెన్నటికిని బయలుదేర •
వెంతయు లజ్జన్॥ 57

కం॥ ఒక్క శరత్తున నైనను । జక్కని నీలత్వ మొంద • జాలని
జలదం । బిక్కడి యువిదల కొప్పుల । కెక్కడ సరివచ్చు నౌర? • యిం
చుక యైనన్॥ 58

సీ॥ ఉవిదల నాసల • యుద్దిఁ జెందని దని । సంపంగి నొల్లవు •
షట్పదములు । శ్రీకారముల గేరు • చెలియల కర్ణముల్ । సరసిజ
గురువులు • చరణములును । దామరతూండ్లను • దరిసి చెంపలు వేయు
లలనల బాహువుల్ ; లలితరీతి । భామినీమణుల నా • భీవర్తులత్వంబు ।
భావింపఁ జేయు నా • వర్తములను॥

ఆ॥ వె॥ భామినుల వళులును • భంగంబులకుఁ జాల । భంగ
మమరఁ జేయు • బహువిధములఁ । గంబు వంశము చెలుల • కంఠలక్ష్మికి
బూర్ణ । సుప్రదక్షిణత్వ • శోభనొందె॥ 59

తే॥ గీ॥ పద్మనేత్రల నడుముల • బాగుఁ జూచి । యడవిలో
నుండె నార్తి వహ • ర్యక్షగణము; । యెన్నివిధముల, జూచిన • కన్నెల
కును । సాటిలేదయ్యెఁ జెప్పఁగా • నోటికొలఁది॥ 60

తే॥ గీ॥ కామినుల కనుబొమలను • గార్ముకములఁ । జేసి చూ
పుల గముల ని • శితవిశిఖము ! లనుగఁజేసి జగజ్జాల • మును జయించె।
గాక చేకూరు నే కీర్తి • కామునకును॥ 61

తే॥ గీ॥ నాభి వల్మీకరంధ్రంబు • నందు వెడలి। ముఖ హిమాం
శుల గ్రమింగంగ • మొనసివచ్చి । గుబ్బగట్లడ్డపడ నిల్చు • కుండలీశు।
లనఁగ లలనల నూగారు • లలరె నౌర!॥ 62

తే॥ గీ॥ మల్లెమొగ్గలు వట్టణ • మానవతుల । వర రదనము
లతో సరి • వచ్చిచూచి । మడిసి వడిఁజెడి ధరఁబడి • మాసి సమసె।
నీ వనితల సౌందర్యంబు • నెంచఁగలమె? 63

ఆ॥ వె॥ నందికేశ్వరుండు • నందివాహనునకు। వందనంబు చేసి•
వాంఛనిట్లు । మనవిచేయుచుండ • ఘనులగు పురజను। లంధకారి వచ్చె•
ననుట వినిరి. 64

ఉ॥ అంతటఁ దత్పురీ జనము • లాదర మొప్పఁగవచ్చి చూచి యో
కంతుమదాపహార! మముఁ • గావదలంచి యిటన్ వసించి మా
చింతలఁ దీర్పుమంచు ఘన • శేముషిఁబల్కుచు మ్రొక్క వారి సు
స్వాంతతకుం బ్రసన్నుఁడయి •స్వామి వచింపఁగఁజొచ్చె నిట్లుగన్. 55

సీ॥ జనులార! మీ పుర • సవిధదేశస్థిత । సంగమ వసుమతి •
సమ్మతి మెయి।నుండఁ దలంచితి•నొండు దలంపక మీరందఱును బ్రేమ•
మీఱ భూరి। మంటపాలయములు•మహిమతోఁ గట్టించి నిలుపు డింపులు
గుల్క•నీటువెలయ। సంతత వారలు•నాశ్చర్య సంతోష మినుమడింపగ
దమ • యిండ్ల కేగి

తే॥ గీ॥ సర్వసాధన సామగ్రి • సరవిఁగూర్చి। విశ్వకర్మను రావిం
చి•శాశ్వతమగు।రమ్యమంటప ప్రాసాద•రమ్యమయిన మంచి। దేవళ మచ
టఁ గ • ట్టించి రెలమి। 66

కం॥ పదపడి శైవాగమవిధి। విదు[illegible]చు శివప్రతిష్ఠ • విధి విహి

తముగా। సదమలమతిఁ జేయించెడి । బుధుఁ డెవఁడు దొరకునొకో •
పూజ్యుఁడు మనకున్

వ॥ అని విచారించుచున్న సమయంబున విశాలాఖిలాశా ప్రకాశమాన శరీర తేజఃపరంపరా దిరస్కృతాహస్కరుండును, నానావిధాభరణీకృతాక్షీణ రుద్రాక్షమాలా విరాజమాన విశాలవక్షుండును, బాదాదిమస్తకస్థల విలిప్త విభూతి విభూషితాఖిలాఘనుండును, బంచాక్షరీ మహామంత్ర రాజజపపారాయణ ధురీణుండును, బాభాసమాన సితాసితారుణ రేఖాకలిత శార్దూల చర్మాంశుకావేదిత పశ్చాత్కృత త్రిగుణమయమాయావిలాసుండును, శ్రీ విశ్వేశ్వర వివర్తుండగు నత్రిముని చంద్రుడరు దెంచినం జూచి తత్పురజనులమందానందసముల్లసిత మానస కైరవు లగుచు సాష్టాంగ దండప్రణామంబు లాచరించి యో మునిచంద్రా! యస్మత్కృత పురాతనజనన సుకృతపరిపాక విశేషంబువలన విశ్వవిశ్వనాథుండైన విశ్వనాథుండు వేంచేసి, సంగమస్థలంబుననివాసంబు సేయందలంచి యున్నకతంబున దేవాలయ మంటపాలయాది నిర్మాణంబు చేయించి ప్రతిష్ఠాకరణ చాతురీధురీణుం డెవ్వండో యని విచారించుచున్న సమయంబున దేవరవా రస్మద్భాగ్యవశంబున వేంచేసితిరి ప్రతిష్ఠోచిత సకల సామగ్రీ సముదయంబులు సిద్ధంబులై యున్నవి, యని ప్రార్థించిన మునివరుండు మదీయాగమనంబు సఫలంబయ్యె నని భావించి శైవాగమోక్తవిధి పూర్వకంబుగాఁ బ్రతిష్ఠాకృత్యోత్సుకుండై విశ్వేశ్వరాభిముఖంబున సకలకలికలుష లతికాదాత్రంబును, హృద్యానవద్య నిఖిల విద్యావైశద్య విజ్ఞాన ప్రదానతంత్రం బగు దక్షిణామూర్తి యంత్రంబు సమంత్రకంబుగా లిఖియించి విరచిత విశ్వేశ్వర వివిధ ప్రతిష్ఠోచితాఖిల కర్తవ్యోత్సవాది కార్యనికరుండై యథావిధి ప్రతిష్ఠయుం జేసి విశ్వేశ్వరునకు సంగమేశ్వరాభిధానంబు జగద్విదితంబుగా నిడి, కొన్ని దినంబులు సంగమేశ్వర దేవాలయ సవిధస్థల సితమంటపంబం దుండి సంగమేశ్వర పూజావిధానంబులఁ జేయుచు బహుకాలంబు సమీపభూములం దిరుగుచు సంగమేశ్వర దర్శన బాలకృష్ణానదీస్నాన పవిత్రీకృతాంతఃకరణుండై తదనంతర మీశ్వరానుజ్ఞా

తుండై యథేచ్ఛ నరిగె. విశ్వేశ్వరుండు సంగమస్థల నివాసియగుటంజేసి సంగమేశ్వరాభిధానుఁ డయ్యెఁ దదభిముఖంబున నందీశ్వరుండును, దదగ్రభాగంబున వట ఫేనిలంబులును, దద్దక్షిణ ప్రదేశంబున వీరభద్రుండును, దత్ప్రాచీ దేశంబునఁ దుంగభద్రాతరంగిణియు నుండె. సంగమేశ్వర దర్శననమస్కారప్రదక్షిణ బాలకృష్ణానదీస్నాన పరులైన పుణ్యవంతులు పునరావృత్తి రహితశాశ్వత కైలాస పదవి నొందుదురు. పొన్నూరుపురంబున భావనేశుండు కృతనికేతనుండై యుండె నన విని శుకుండు తండ్రి కిట్లనియె॥ 68

జాగర్లమూడి సంగమేశ్వరస్వామియొద్దనుండు మఱ్ఱి, కుంకుడు చెట్లయొక్కయు, పొన్నూరు భావనారాయణస్వామియొద్దఁగల పేరులేని వృక్షముయొక్కయు పూర్వజన్మవృత్తాంతము.

కం॥ వట ఫేనిలతరువులు ధూ । ర్జటియెదుటన్ భావనేశుస •
న్నిధియం దా।విటపి యనామకముగ ని। లుచుట కెయ్యది హేతువొకో?•
సూరివరేణ్యా! 69

వ॥ అనవుడు వ్యాసుం డిట్లనియె.

సీ॥ తరణివంశభవుండు • తాళజంఘుండొప్పు నతనికి ముగ్గురు •
సుతులుగలరు । తాలధ్వజ మకర• ధ్వజులును సింహధ్వజుండనువాఁడును•
శూరవరులు । నిగమాగమోదిత • నియమమ్ము లెఱుఁగరు సజ్జనాచార
ప్ర • సక్తిఁ గనరు । భక్తిహీనతభవ • పద్మనాభోత్సవములఁ జేయుదురు
దంభ • పూర్ణులగుచు॥ తే॥ గీ॥ మూఢులయ్యును సూరిస • మూహము
లకు । నొనరసత్కారములఁ జేయు • చుందురనిశ ! మన్నదాన మహా
దాన • మున్నతముగ। సలుపుచుందురు డాంబిక • స్వాంతులగుచు. 70

కం॥ ఈరీతిని జిరకాలం । బారని ప్రాభవముతోడ • నవనీరక్షా।
భారమువహించివారలు । వైరాగ్యమునన్ సకలము • వర్జించి వెసన్. 71

తే॥గీ॥ తాలకేతుండు మకరకే • తనుఁడు సింహ । కేతనుండును
ముపురు వి • ఖ్యాతమయిన । వారణాసిఁ బ్రవేశించి • భవునిగూర్చి । తప
మొనర్చిరి మోక్షతత్పరతచేత. 72

తే॥ గీ॥ తాలకేతుండు భావనా • ధవిబుధేంద్రుఁ । గూర్చి చేసెను

దపము స♦ కుంఠితమతి । నల్లె మకరధ్వజుండు సింహ♦ధ్వజుండు । తపముఁ
జేసిరి విశ్వనా ♦ థవిభుఁగూర్చి. 73

తే॥ గీ॥ భావనేశుండు వచ్చి వి ♦ శ్వంభరేశుఁ । జూచి నీకోర్కె
యేమని ♦ చోద్యముగను । బలుకఁ దాలధ్వజుండును ♦ బలికె వేడ్క ।
సామి! దయచేయఁగదవె మో ♦ క్షమ్ము నాకు. 74

వ॥ అన విని భావేశుం డిట్లనియె. 75

కం॥ ఈజననమందు మోక్షము । రాజా! యీజాలనీకుఁ ♦ బ్ర
బలాజ్ఞత నీ । భోజనవితరణ బంధుస । భాజన దేవ భజనములు ♦ వ్యర్థ
ములయ్యెన్. 76

కం॥ కావునఁ గల్పాంతావధి । భావుకమత్స్యవిధమందు ♦ భక్తి
యుతుఁడవై । నీవు ననామకసాలమ । వై యుండుము మోక్షమిత్తు ♦
నప్పుడు నీకున్. 77

కం॥ అనఁ దాలధ్వజుఁ డానుడి । విని యప్పుడె నామహీన
విస్తృత కుజమై । వనజదళాక్షుని ముందఱ । ననువుగ నివసించియుండె ♦
నఘములు వాయన్॥ 78

సీ॥ మకరధ్వజుండును ♦ మరి సింహకేతుండు । శివుని గూర్చి
తపంబు ♦ సేయుచున్న । తఱి విశ్వనాథుండు ♦ ధరణీశచిత్తంబు । లెఱిఁగి
మీరీజన్మ ♦ మఱచి వేగ । వాసిగ నిద్దరు ♦ వటఫేనిలంబు లై । కల్పాం
తమౌ దాకఁ ♦ గాచవలయు । నప్పుడు మీకు నే ♦ ననురాగయుక్తిచే
నిచ్చెద మోక్షంబు ♦ నిచ్చతోడ॥

ఆ॥ వె॥ ననిన దీనవదను ♦ లై రాజు లిద్దఱు । తరుభవంబు
నొంది ♦ తప్తు లగుచుఁ । గాశినాథు దండఁ ♦ గాంక్షతో నుండిరి । వారి
తోడ వీరు ♦ వచ్చి రనఘ! 79

చాగర్లమూడిలో విశ్వేశ్వరుండును పొన్నూరులో భావనారాయణుండును నిల్చుటకుఁ గారణము.

కం॥ చాగర్లమూడిపురిని ఘ । నాగమములతోడ విశ్వ ♦ నా

థుండు ననా । మాగమయుతిఁ బొన్నూరున । బాగుగ భావేశుఁడును
ని ♦ వాసము సలుపన్॥ 80

ఆ॥ వె॥ కారణంబు గలదు ♦ కావునఁ దెలిపెద । సావధాన
మైన ♦ భావ మొప్ప! నవధరింపు మయ్య! ♦ యనుచు సాత్యవతేయుఁ
డాత్మభవునితోడ ♦ ననియె నిట్లు॥ 81

సీ॥ పూర్వకాలమునందుఁ ♦ బొన్నూరు పట్టణ । సదన సజ్జనులు
స ♦ త్సంగరతులు । భక్తి సంయుక్తులు ♦ పారమార్థిక బుద్ధు । లన్న
దాతలు మహా ♦ ఖ్యాతి యుతులు । చాగర్లమూడి స ♦ జ్జనవరు లం
దఱు । సరసాన్న భూ ధేను ♦ వరసువర్ణ కన్యామహాదాన ♦ కలన
మించెడువారు । తీర్థయాత్రల నిచ్చఁ ♦ దిరుగు వార॥

తే॥ గీ॥ లట్టి వీ రెల్లఁ గాశికి ♦ నేగఁ దలఁచి । పుత్ర మిత్ర క
ళత్ర ప్ర ♦ ముఖులతోడఁ । బయనమై యేగి కతిపయ ♦ వారములకు ।
వారణాసికిఁ జేరిరి ♦ వాంఛలూర॥ 82

సీ॥ చాగర్లమూడి స♦జ్జనసముదాయంబు । విశ్వేశభక్తితో ♦ వెలయు
చుండి । రా దేవు వివిధోప ♦ హార నైవేద్యాదు । లర్పించి తనిపి ర ♦
త్యంతనిష్ఠ । బొన్నూరునామక ♦ పురజను లందఱు । భావేశ భక్తి త♦త్ప
రతఁ జెంది । తత్పదార్చనలోల ♦ తా వైభవంబున । సర్వంబు మఱచి
ర ♦ చ్చమతులౌచు

తే॥ గీ॥ నట్లు జాహ్నవిఁ గ్రుంకుచు ♦ నన్నపూర్ణఁ । గాలభైరవు
డుంఠిని ♦ గాళి రవిని । బిందుమాధవు గనుచు వా ♦ రంద ఱెలమి ।
వాస మొనరించి రల వార ♦ ణాసిలోన. 83

తే॥ గీ॥ పూజ్యచరితులు జాగర్ల ♦ మూడిజనులు । భక్తిభావంబు
విలసిల్లఁ ♦ బరమనిష్ఠ ! నిత్యవిశ్వేశ్వరార్చన ♦ నియతులగుచు । నుండు
టం గాంచి విశ్వేశుఁ ♦ డొక్కనాఁడు, 84

సీ॥ చాగర్లమూడి సు ♦ జనులార! నే నొక । కార్యవశంబునఁ ♦
గదలివచ్చి । మీ పురి వసియించి ♦ మీ మనోరథములు మెప్పుగాఁ
గూర్తును ♦ మీర లిపుడు । మీ పురమున కేఁగి ♦ మిన్నక యుండుఁడీ।

యనె వారు సంతోష ♦ మంది రపుడు। పొన్నూరు జనులతో ♦ మన్నన
భావేశుఁ । డును బల్కె నిల్లె వాం ♦ డ్రును దనిసిరి

తే॥గీ॥ స్వాములకు మ్రొక్కి సంతోష ♦ సహితులగుచుఁ। బయన
మై లేచి వచ్చి ని ♦ వాసములకు। వారలుభయులు విశ్వేశ ♦ భావనాథ।
దర్శనముగోరుచుండి రా ♦ త్మభవనముల. 85

వ॥ అంతఁ గొన్నిదినంబులు గడిచిన 86

కం॥ గోవిందు సాక్ష్యమునకై। భావేశుఁడు కాశినుండి ♦ వచ్చి
ప్రియముగా। నావాసముఁ బొన్నూరునఁ । గావించె ననామవృక్ష ♦ కలి
తుండగుచున్, 87

శా॥ గోవిందోత్తమ సాక్షివాదమునకై ♦ కూర్మిన్ భవానీశుఁడున్
గోవిందాంఘ్రి భవాత్మజాత మహిళా ♦ గోనంది సంయుక్తుఁడై
వేవేవచ్చు తటిం దరుద్వయము నా ♦ విశ్వేశుతో వచ్చి యీ
దేవేశాభిముఖస్థితిం దనరె భూ ♦ దేవౌఘముల్ మెచ్చఁగన్ 88

తే॥గీ॥ కాశికేశ్వర భావనా ♦ దేశ మహిమ । తరువుల విధంబు
నంతయుఁ ♦ దథ్యముగను। జెప్పితి వచింతు సంగమ ♦ క్షేత్ర సంగ। మేశ
మహిమంబు విను వేడ్క ♦ లెసక మెసఁగ. 89

వ. అని వ్యాసుండు సుతునితోఁ బల్కె నని సూతుండు వాక్రు
చ్చుటయు శౌనకాదులు సంగమస్థల మహాత్మ్యంబు లోలి వాకొనంగ దే
యని యడిగిన। 90

కం॥ నిందిత చంద్రశరీరా । వందార మునీంద్రవార!♦ ప్రయతా
చారా! । మందిత సురరిపుబృందా! । నందిత బృందారకేంద్ర ♦ నవరస
కందా! 91

శా॥ వర్షాకాల వివర్ధమాన సకలా ♦ భ్రవ్యాప్తనీలోల్లస
ద్వర్షాబ్దోత్కరసామ్యయుక్త దివిష ♦ ద్వారేశ రత్నవ్రజో
త్కర్షాపోహక నీలనీలసుషమా ♦ ధారాంధకారాభి సం
ఘర్షాధాయక నీలకంఠ సురస ♦ ఘంటా ఏనాత్యుత్సుకా! 29

మాలిని॥ సురనగవరధీరా ♦ సూరి రక్షాప్రచారా
దరవిమలశరీరా ♦ దారితారాతివారా

భరితగుణవిహారా ♦ భావుకోదారహార
వరసురపరివారా ♦ భాసురోద్యద్విచారా. 93

గద్య॥ ఇది శ్రీ వారణాస్యన్వయ పయఃపారావార రాకాహిమ
కర పట్టాభిరామార్య పౌత్ర సీతారామ విపశ్చిద్వరేణ్య
పుత్ర పట్టాభిరామ విచక్షణ విరచితంబైన సంగ
మేశ్వర స్థలపురాణము నందు ద్వితీ
యాశ్వాసము.

శ్రీరస్తు.

సంగమేశ్వర క్షేత్రస్థల పురాణము

—* తృతీయాశ్వాసము *—

కం॥ కలవాని సంగడీఁడా । వలి గుబ్బలి రాచకూతు • వలచిన వాఁడా । పలుబూచుల యెకిమీఁడా । తలిరాకు ఫిరంగి కోతు • దన్నినప్రోడా॥ 1

తే॥ గీ॥ అవధరింపుము మునివరు • లంత సూతు । నడుగ నాతఁడుఁ జెప్పె ని • జాత్మజునకు । వ్యాసముని మును చెప్పిన • యవ్విధమున । సంగమేశ్వర సత్కథా • సరణి నపుడు 2

సీ॥ రెండుదినంబు ల • ర్చించి ప్రమథులలో । మెలగగాంచిన దేవ • మీఁడు డొకఁడు । పూజలచే సామ్య • ముక్తినిగొన్న దే । వస్వామియును జన • స్వామి బుధుడు । సంగమస్థల తప • శ్చర్యచేత ప్రమథ । గణనాథుఁడైనట్టి • గదనృపుండు । బాలకృష్ణాంబు ల • వంబు సోకిన మాత్ర । నమరుఁడైనట్టిరు • ద్రాసురుండు॥

తే॥ గీ॥ కర్బురుడు కేకరాక్షుడి • క్కట్టునుండి । గడవగాంచిన యప్పుంచ • కన్య కలుసు । సూఘనృప చంద్రుడును సంగ • మస్థల ప్ర । భావమునకు సాక్షులు మహా • భాగవతులు॥ 3

వ॥ కావున నీ సంగమ క్షేత్రంబు కాశ్యాది పుణ్యక్షేత్రంబులకు సమానంబు దీని సేవించిన వా రఘౌఘంబులం బాయుదు రనుటకు సందియంబు లేదు 4

ఉ॥ సంగమనాథ పూజ్యతమ • సంగమతీర్థము నెవ్వఁడంచితో
త్తుంగ మనీషఁజూచు నవ • ధూత తమోగుణుఁడై నతండు స
ద్భంగ తరంగిణీ విమల • వారవగాహన పానముల్ సదా
సంగతిగల్గి చేయఁగల • సజ్జనుఁ డుండు మహేశు సన్నిధిన్ ॥ 5

—* దేవమీఁడుని చరిత్ర *—

కం॥ పెద్దలు చెప్పుదురీకథఁ । దద్దయు నీ క్షేత్రమహిమ • దగఁ జెప్పఁగనే । తద్దివ్య చరిత వినుమని । ముద్దుకొడుకుతోడ వ్యాస • మునివరుఁ డనియెన్ 6

సీ॥ చంద్రుని గేరెడి • చంద్రవంశపు రాజు । దేవ మీఁడాఖ్యచే దేజరిల్లు । నా రాజు బహుకాల • మంచితంబుగ రాజ్య । పరిపాలనము జేసి • భవ్యమతిని । మిత్ర రాజ్య కళత్ర • పుత్ర సంగతి వీడి । సుతుని విశ్వంభరా • పతిని జేసి । సర్వసంగ విరక్తి • సంగమస్థలవర । క్షేత్రంబునకు వచ్చి • సేవ మెంచి॥

తే॥ గీ॥ బాలకృష్ణానదీ స్నాన • ఫలముగాంచి । సంగమేశ్వరు సద్భక్తి • సరసిఁ గొల్చి । నతులు పూజాప్రదక్షిణ • నుతులు సలిపి రెండుదివసంబు లీరీతి • నుండెఁ బుత్ర! 7

ఉ॥ అప్పుడు సంగమేశ్వరుఁడు • హార్దముతోడుత వచ్చి చూచి యో
యొప్పులకుప్ప! నీకు సముఁ • డుర్విని లేడనినన్ మహీశ్వరుం
డప్పులలేమతేని చర • ణాంబుల మ్రొక్కి దేవ నా
కిప్పుడు మోక్ష మిమ్మనఁగ • నిందుధరుండు హసన్ముఖాబ్జుఁడై. 8

కం॥ నీకోరిన వర మిచ్చెదఁ । బ్రాకటముగ ననుచు నృపుని • బ్రమథులలోనం । జేకొని యొకనిగఁ జేసెను । నాకేశున కందరాని • దా పదవి సుతా! 9

వ॥ పుత్రా! సంగమేశ్వరప్రభావం బేరికిఁ జెప్ప నశక్యంబై

యున్నయది. ఐన మఱియొక్క యితిహాసంబుఁ జెప్పెద వినుమని పారా
శర్యుండు పుత్రున కిట్లనియె. 10

—* దేవస్వామి, జనస్వాములనువారు ముక్తులగుట *—

శా॥ బంగాశాభిధపట్టణంబునను దే • వస్వామి భూపాలుఁడుర్
రంగత్తుంగ కళింగరాజ ముఖరా • డ్రాజచ్ఛిర శ్శేఖరా
భంగాంచ న్మణిమండితాంఘ్రి వెలసెన్ • భాస్వ త్ప్రతాపానల
త్వంగద్దీప్తి విదాహితాఖిల మహా • ప్రత్యర్థి ఘూకుం డిలన్. 11

సీ॥ తత్పట్టణంబునఁ • దనరె జనస్వామి । సూరి నక్షత్రౌఘ • సోముఁ డనఁగ । నీప్రభుసన్మాన • మింపుగా నొందుచు । సర్వసుఖంబులఁ • జాల నలరె । బాగుగ నీరీతిఁ • బార్థివపండితు । లన్యోన్యమిత్రులై • యనుదినంబు । నమరభోగంబుల • ననుభవించుచు వేడ్క! సకల దానంబులు • చక్కఁజేసి

తే॥ గీ॥ తుదను వృద్ధత్వ మొందియుఁ • దఱలిపోయి । పుత్రమిత్ర కళత్రాది • భోగ్యములను । విడిచి సంగమభూమి ని • వేశులైరి। నిఖిలసంగ విరక్తులై • నియమముగను. 12

సీ॥ బాలకృష్ణానదీ, ప్రాప్త మజ్జనులయి । సంగేశు నీక్షించి • సవినయముగ । నిత్య నమస్కృతుల్ • నియతిగాఁ జేయుచుఁ దపమొనరించిరి • ధైర్యమతిని । నంతట సంగేశుఁ • డావిర్భవించియు । సంతోషమున నిచ్చె • సాయుజ్యముక్తి । సంతర్థి నొందంగ • నా రాజపండితులిద్దఱు నిర్మల • హృదయు లగుచుఁ

ఆ॥ వె॥ నామవైరివలనఁ • గలిత కామ్యార్థులై । శైవభక్తియుక్తి • శాంతులగుచుఁ । గోటిసూర్యతుల్య • కోటీర ముఖవేష । రాజమాన దేవ • రాజులైరి. 13

కం॥ మంజుతర మణివిమానము । శింజ న్మంజీరభరిత • శింజాధ్వనితో । భంజితసకలతములై । రంజిత సూరీశమగుచు • రాజిలెనచటన్॥

తే॥ గీ॥ మఱియుఁ బాంపదాజ్ఞ వి • మాన మెక్కి । రాజపండితు లిద్దఱు • రమ్యముగను । శివనిశాంతముఁ జేరియా • భవు సమీపభూమి, బ్రమథులలోనెల్ల • ముఖ్యులయిరి. 15

—* గదోపాఖ్యానము. *—

తే॥ గీ॥ పుత్ర! యింకొక చరితము • పుణ్యతమము । వినుము చెప్పెద సంగమే • శుని విభవము । దెల్పునట్టిది దివ్యంబు • దేవనుతము । సారతరములలోనెల్ల • సారతరము. 16

ఉ॥ భారతవంశజుండు వర • భారవితుల్యుఁడు ప్రాజ్యరాజ్య సం
భారవహుండు సత్పురుష • పాలనదక్షుఁడు సత్యసంధుడున్
భూరిపరాక్రమస్ఫురణ • భూషిత బాహుఁడు సూరి మానితో
దారచరిత్రుఁడున్ రిపుమ • దాబ్జవిధుండు గదుండు రాజిలెన్ 17

చం॥ దినదిన హేమరూప్యపట • ధేనువరాశన రత్నదాత స
జ్జననివహావనక్షముఁడు • సన్మఖపోషిత దైవతేశ్వరుం
డనవరతేశ సేవనకృ • తార్థుడు రమ్యవినిర్మలాశయుం
డనఘుఁ డతడు నిచ్చఁ బర • మార్థ విచారణఁ బ్రొద్దుపుచ్చెడున్. 18

సీ॥ పక్ష్మనిమీలన వార్ధి • పంకేరుహారాతి । దేహాకంపత్రయీ • దివ్యగురుఁడు । శాగ్బలాహక బృంద • వాయుసంచారంబు । వైదగ్ధ్యగహనాగ్ని • వర్షధార । చరణచారణ పద్మ • చంద్రిక నిజబంధు । కృతవంచనాధ్వాంత • కృష్ణరాత్రి । కాంతా తిరస్కార • కౌముదీపూర్ణిమ । యాత్మజ సంఘర్ష • ణాంబువార్ధి॥

తే॥ గీ॥ వివిధజనతాసహంబైన • వృద్ధదశక । రంబు పైకొన మిగుల వి • రక్తి వచ్చి । సంగమేశ్వర సుక్షేత్ర • సవిధభూమి । నుండె గద రాజు సంతోష • యుక్తుఁ డగుచు. 19

మ॥ ధరణీనాథుఁడు జూచె ముందఱ వనం • దసూర్జ దామోద సం
భర తేందిందిర కుందబృందవిలస • న్మాకంద మారంద హృద్యర
సోల్లాస రసాల చందనతరూ • త్తంసీకృతాంభోవహా
బరతాపాపహ బాలకృష్ణ నచటన్ • బల్తృష్ణ దీపింపగన్. 20

సీ॥ ఒకభాగమున భోగ • వికటభ్రమరశోభి గోస్తనీ సుమఫల • గుచ్ఛచయము । నొకసీమ వరధామ • పికరామల విశేష భాస్వర పంచమ • సుస్వరంబు । నొకవంక నకలంక • మకరాంక వాహాగ్రణీ పికబ

ర్తిణ ♦ నినదబృంద । మొకరోర జనమార ♦ ణోద్యోగవర మార
శరవార సుమభార ♦ సముదయంబు॥

తే॥ గీ॥ లమర సమర మహీజశాఖాగ్రకుసుమ। సరస మధు ఝర
సమజల ♦ సారయుగుచు। నఖిల శైవలినీశ్వరి♦ యనఁగఁ బరఁగు। దీనిఁగొ
నియాడఁ దరమె వా ♦ గ్జానికైన॥ 21

తే॥ గీ॥ బాలకృష్ణుండు గోపికా ♦ భామినీ స। హస్రములు గొల్వ
గా వచ్చి ♦ యీస్రవంతి। సలిలమందు జలక్రీడ ♦ సలిపెనొక్క। కీర్తిగాం
చె నీనది బాల ♦ కృష్ణనాఁగ. 22

వ. అనియి ట్లనవరత సంగమక్షేత్ర విశేష వర్ణనాయత్త చిత్తం
బునఁ బ్రొద్దుపుచ్చుచు. 23

శా॥ సంగేశుఁ స్వగతామలామరనదీ ♦ సహ్యాత్మజల్ నిమ్నగల్
సంగేశస్థలి సౌఖ్యముల్ మహిమముల్ ♦ శాంతిల్ గనుంగొంచు ను
త్తుంగా భంగ తపోవిశేషకలనా ♦ స్తోకప్రభావాఢ్యతా
సంగుండై చిరకాల మాగద సరే ♦ శానుం డటల్ వర్తిలన్ 24

తే॥గీ॥ గదమహారాజు భక్తితోఁ ♦ గష్టతపము। సలిపుటంగాం
చి సంగమే ♦ శానుఁ డపుడు। మెచ్చి ప్రత్యక్షమై వచ్చి ♦ హెచ్చు
వేడ్కఁ। బలికెఁ బీయూష సన్నిభ ♦ వచన రచన॥ 25

తే॥గీ॥ ఇట్టితపమును జేయుట ♦ కెద్ది హేతు। వయ్యది వచింపు
మయ్య ధ ♦ రాధినాథ।యనఁగఁ దెలివొంది సంగమే ♦ శుని గనుఁగొని।
నతులు నుతులును జేసెను ♦ నరవరుండు, 26

సీ॥ సంగమేశ్వరధీర ♦ సర్వగుణాధార త్రిభువనాధికవీర తీర్థసార।
మారమారణకార ♦ మణియుత ఫణిహార వందారు మునివార ♦ వనధి
ధీర। గంగాఝరీనీర ♦ రంగజ్జటాభార కైలాస సంచార ♦ కామదూర।
వేదశాస్త్రవిచార ♦ భేదితాంధకవీర హారజిత నీహార ♦ వరశరీర॥

ఆ॥వె॥ కాలమేఘజాల ♦ నీలమహానీల। నీలనీల జైత్ర ♦ నీలకంఠ।
కాంత వృషభపత్ర ♦ కంసాహిత సుమిత్ర।ఫాలనేత్ర భక్త ♦ భవలవిత్ర

కం॥ ఈవిధమున నుతియించుచు। నావరదుని జూచి పల్కె♦ నభ
వ! పురారీ! । నావిన్నపంబువిని నీ। వీవే నీ చరణసేవ ♦ నిందువతంసా!

తే॥ గీ॥ అనిన సమ్మోద మంది పు ♦ రాంతకుండు। నీకు మో
క్షంబు నిచ్చెద ♦ నిరుపమముగ । ననుచుఁ బ్రమథుల కందజే ♦ కథిపు
జేసె। గద మహారాజు భాగ్యంబు ♦ ఘనము కాదె? 29

తే॥ గీ॥ సంగమేశుని మాహాత్మ్య ♦ సరణిఁ జెప్పఁ। జక్రహస్తాబ్జ
జేంద్రులు ♦ చాల రందు। రెంతవాఁడను నేను సం ♦ గేశ దివ్య। మహి
మ సంపూర్ణముగ వచిం ♦ పంగఁ బుత్రి! 30

—✱ రు ద్రా సు రు ని క థ ✱—

శా॥ రంభానామము గల్గు రోవెలఁది శా ♦ స్త్రశ్రద్ధ దానాత్మ వి
స్రంభం బేర్పడఁ దీర్థమాడుటకునై ♦ సద్భక్తిఁ జేరెల్ లస
ద్రంభా స్తంభరసాలపూగయుతతీ ♦ రస్ఫూర్జితామోదవ
ద్గంభీరాంబుని పేవివాసవ పురో ♦ గల్ బాలకృష్ణాపగన్. 31

సీ॥ చేరికృష్ణానదీ ♦ నీరంబులోఁగ్రుంకి సంగమేశ్వరుని ద , ర్శన
మొనర్చి। నతులతో నుతులతో ♦ నతిభక్తిమై గొల్చి యచ్చటివింతల
నరసి మురిసి। తిరిగి నాకమునకుఁ ♦ దెరువునఁబోఁజూచి రుద్రాసురుండు
ని ♦ రూఢమోహ। సాహస పారవ ♦ శ్యంబున నంబురుహానన యైన
యా ♦ చానమీఁది।

ఆ॥ వె॥ కరిగి రసికభావ మెజిఁ ♦ గింపఁదలచి న। ర్మోక్తి చాతురీ
ప్ర ♦ యోగ సరణి। బలుకరింపఁదలఁచి ♦ పలికెను బులకండ। ములరసం
బు ♦ లొలుకు పలుకు లొలయ. 32

కం॥ రంభా రచిత మదన సం। రంభాకుచవిజితకుంభిరాడ్గురు
కుంభా। రంభాస్తంభవిజయసుభ! గంభావుకగురుతరోరుకదళీస్తంభా

కం॥ ఆమాటలకడలుచునపు। డామానిని యెడగలుగగ♦నరుగుట
యును గా। మావిర్భావ పరశుం। డై వనితం బట్టబోయె ♦ నయ్యసు
రుండున్ 34

తే॥గీ॥ కాంత గడగడ వణకుచు ♦ గదలలేక। యార్ద్రివస్త్రంబు
విదిలింప ♦ నంబుకణము। పైనబడుటయు దేహంబు ♦ బాసివాడు। తేజ
రిల్లెను దైవత ♦ దేహుడగుచు. 35

తే॥ దివ్యమాల్యాంబర ధరుండు ♦ నవ్యభవ్య। దివ్యగంధానులిప్త

డు • దీప్తతేజుఁ। డసమబాణసమానుండు • నై వెలింగి। చానతో నిట్లు పలికె బ్ర • శాంతు డగుచు. 36

వ॥ నీపరమపావనంబగు వస్త్రోదకబిందువొక్కటి మీఁదఁబడుటం జేసి పవిత్రుండనైతి• వాత్సల్యంబు నెరపునది యింద్రుని కొలువున కేగెదననుటయు రంభయిట్లనియె. 37

తే॥గీ॥ నీకునీకుత్సితాకార • మేకతమున। వచ్చెనయ్యా! పురాతన• భవములందు । నెట్టిపాతకములకొడి • గట్టితయ్యా! । చెప్పుమయ్య వినం గఁ గాం•క్షించుదాన. 38

వ॥ నావుడతం డిట్లనియె. యోపామరీ! యేను జన్మాంతరంబున గంగాతీర నివాసమొనరించుచు నీరుకాసులంబట్టి లక్షలకొలఁది ధన మార్జించినవాఁడ. దానంజేసి యీఘోరమూర్తి యేర్పడె. నేనొక్క మహాయుగంబీలాగున దిరిగితిరిగి నాచేసిన దుష్కర్మంబునకుం గుంది కుంది క్షుత్పిపాసాపీడితుండనగుచు మదీయ దురితనివారకునిం గానక దురంతచింతాక్రాంతుండనై యుండియు నిందితకార్యోన్ముఖంబయిన యసురస్వభావంబుతో నుండ దైవయోగంబునఁ ద్వదీయార్ద్రవస్త్రోదకబిందుపాతంబగుటయుఁ గృతార్థుండనైతిఁ బోయివచ్చెదనని పల్కుచున్న సమయంబున ననర్ఘ్యమణిగణసుషమాశోభమానంబగు విమానంబు గనుపట్టినఁ దదారూఢుండై నాకలోకంబున కరిగె. నంత నచ్చరమచ్చకంటి యథేచ్ఛం జనియెఁ; బుత్రా! సంగమేశ్వరమాహాత్మ్యంబు దురవగాహంబైయున్నయది. ఐన నింకొక్క చరిత్రంబు వచించెద నని పారాశర్యుండు శుకున కిట్లనియె. 39

—* పంచకన్యల కథ *—

సీ॥ పంచకన్యలు వారు • పంచాస్యమధ్యలు సంగమనాథుని • సవిధమునకు । వచ్చి కృష్ణానదిఁ • జొచ్చి యక్కడనున్న చోద్యముల్ వేడ్కతోఁ • జూచిచూచి । కృష్ణానదీస్నాన • మింపుసొంపుగఁజేసి । సంగమేశ్వరునకుఁ • జాలమ్రొక్కి। తత్తీరమందున్నఁ • దామరసాక్షులు గూర్చుండుతఱి నొక్క • ఘోరమూర్తి॥ తే॥ గీ॥ దనుజుఁ డచటికివచ్చి త • ద్భామినులను । గాంచి సన్ను పరింపుఁడ • టంచు వేడె । మఱియు

వేరొక్కరుడువచ్చి • మత్తుఁడగుచుఁ । దన్నువరియింపుఁడని వాంఛి • తమును దెలిపె. 40

కం॥ సారసనేత్రలు భీతిఁ । సారసశరహరపదాంబు • జంబులను మదిఁ ।జేరిచి వేడఁగ వారిని। సారసభవనుతుఁడు హరుడు•సంరక్షించెఁ.

ఆ॥వె॥ అంత నసురులిద్ద • అన్యోన్యకలహంబు । చేతనొకరినొకరు • చెండుకొనుచు । యమసమీపభూమి , కరిగిరి సంగమే । శ్వరుని మహిమ • చెప్ప శక్యమగునే?॥ 42

పిండదాన మహిమ

—* రామభట్టోపాఖ్యానము *—

వ॥ ఇంకొక్క విశేషంబుగలదు శంకరాభిముఖస్థిత వటాధః ప్రదేశంబునఁ దీర్ఘశ్రాద్ధంబు సేయువారలకుఁ బ్రాప్తవ్యంబైన ఫలంబు వినుము. 43

సీ॥ రామభట్టుండను • నామముగలయొక భూమిసురాగ్రణి • భూరితేజుఁ। డొక పర్వమందు వి • ధ్యుక్తంబుగాఁ దీర్ఘశ్రాద్ధమును బిండ•దాన సహిత। ముగ సంగమస్థల • మున నున్న వటముదగ్గఱఁ జేయఁ గర్బురా • ఖ్యానుఁడొకఁడు। పిండంబులన్నియు • భేదించితినె నప్పుడా రాక్షసుండు సు • రాధిరాజ।

తే॥ గీ॥ దీవ్యమానాంగుఁడైన నా • ధీరుజూచి । బ్రాహ్మణోత్తములాశ్చర్య • భరితులైరి । చిత్రమక్కడ శ్రాద్ధముల్ • సేయువారు । చాలమంది కైలాస వా • సంబుగనిరి, 44

తే॥గీ॥ బాలకృష్ణానదీ స్నాన • ఫలము వినుము। జాహ్నవీస్నాన జన్యప్ర • శస్తఫలము। ద్విగుణముగఁగల్గుఁ గల్గును • దివ్యపదము। జన్మసాఫల్యమగును ని • స్సంశయముగ. 42

క॥ వటపాద ప్రాంతికంబునఁ। బటుమతి శామీరపత్ర • పరిమితిని నదీ। తటమునఁ బిండములుంచినఁ। దటుకున నాజన్మపాప• తతిఁదొలఁగు సుతా! 46

వ॥ అని పలుకుచున్న వ్యాసమునీంద్రు వచనామృతంబులు శ్రవణ

పత్ర పుటములంబట్టి త్రావియుఁ దనవిదీరని కతంబునఁ దండ్రిఁజూచి శుకమునీంద్రుం డిట్లనియె. 47

శివపరాత్పరత్వము.

క॥ కొందఱు విష్ణువుపరుఁడనఁ । గొందఱు శివుఁడధికుఁ డండ్రు ◆
కొందఱుధాతన్ । గొందఱు దుర్గాశక్తిని గొందఱురవి, జెప్పుచుండ్రు ◆
గొప్పగఁ దండ్రీ! 48

వ॥ ఇట్లు సందేహవాదంబులం బరతత్వ స్వరూపం బెయ్యదియో, యని మచ్చిత్తంబునం దేహాయత్తం బైయున్నయది ఇదియునుంగాక శివరాత్రినామకపుణ్య వాసరంబు పవిత్రోత్తమ పవిత్రంబనియు, నందు లింగోద్భవకాలం బవాఙ్మానస గోచరఫలం బనియు నుపపాదించిరి కావునఁ బరతత్వస్వరూప నిరూపణంబును సృష్టిస్థితి లయక్రమంబును శివరాత్రి దినంబున నరుణోదయ ప్రభృతి వృత్తాంత పర్యంత కర్తవ్య సత్కార్యనిర్ణయంబును సమూలం బుపదేశించి మనస్సంశయ నివారణంబు సేయవే యని ప్రార్థించుచున్న పుత్రువచనంబులు విని వ్యాసమునీంద్రుం డిట్లనియె, 49

తే॥గీ॥ పుత్రరత్నమ! పరమప ◆ విత్రమైన । యీమహారహస్యంబు
నే ◆ నింపుగులుకఁ । జెప్పెద నటంచుఁ బ్రేమతోఁ ◆ జెప్పఁజొచ్చె । వ్యాస
మౌనివరేణ్యుఁ డ ◆ త్యాదరమున. 50

తే॥గీ॥ మూర్ఖులును భ్రాంతచిత్తులు ◆ మూఢమతులు ! జ్ఞానహీ
నులు దుష్టులు ◆ మానవులును। నియమహీనతఁ జెప్పిఱ ◆ నేకగతుల।
దైన మొక్కఁడె యది శివ ◆ తత్వ మరయ 51

వ॥ శివతత్వం బన బ్రహ్మం బన నామభేదంబకాని వస్తుభేదంబు లేదు. ఇట్టి బ్రహ్మంబు సచ్చిదానంద స్వరూపుండు నవాఙ్మానసగోచరుండును సదసద్విలక్షణుండును త్రిసత్యుండును నిర్గుణుండును నిరంజనుండును నిష్కళంకుండును నిర్మలుండును నామరూప విహీనుండును జ్ఞానజ్ఞేయస్వరూపుండును స్వప్రకాశుండు ననాదినిధనుండును సజాతీయ విజాతీయ స్వగత భేదశూన్యుండును బరంధాముండును బరాకాశుండును బరాత్పరుండును బరంజ్యోతి స్వరూపుండును మంతవ్యుండును

శ్రోతవ్యుండును జ్ఞాతవ్యుండును నిధిధ్యాసితవ్యుండును సత్యుండు నపరిచ్ఛిన్నుండును నిత్యుండును శుద్ధుండును బుద్ధుండును ననంతుండును శాంతుండును గూటస్థుండును దిక్కాలాద్యనవచ్ఛేద్యుండును నఖండుండును భేదప్రధాన వైశేషికాది రాద్ధాంత మహాపాథోనిధి మథన మంథాన మహీధరాయమానాద్వైతసిద్ధాంత బద్ధాతిశయ వైశద్య నిరవద్యాధ్యాత్మ విద్యావిలాస విమలాసమాన మానస యతివితతి హంస పరమహంస బుధ విబుధాది వేద్యుండును సర్వసాక్షి భూతుండును సర్వతోముఖుండును సర్వకారణమహాకారణుండును సర్వాతీతుండును సర్వనాముండును సర్వవిదుండును సర్వగుణుండును సర్వవిలక్షణుండును సర్వాగమ్యుండును సర్వరూపుండును సర్వధర్మ వివర్జితుండును సర్వవంద్యుండును సర్వావిదితుండును భ్రూవిక్షేపలీలాకలన మాత్రాకలితాఖిల బ్రహ్మాండ భాండోదయ రక్షణ వినాశనుండును సర్వకర్తయు సర్వధాతయు సర్వభోక్తయు సర్వనేతయు సర్వనాశితయునై సర్వంబును దానయై దేజరిల్లుచు స్వసన్నిధానస్థితానాది మూలప్రకృత్యవలోకనంబుకతంబున నా ప్రకృతి విద్యావిద్యాభేదంబులద్వివిధం బయ్యె నాత్మాభిముఖ వినిహిత ముకురయుగ ప్రతిగత ప్రతిబింబంబులకరణి విద్యావిద్యానామక ప్రకృతిద్వయ ప్రతిఫలిత బ్రహ్మప్రతిబింబంబులలో విద్యావచ్ఛిన్నచైతన్యంబీశ్వరతత్వం బనియుఁ, నవిద్యావచ్ఛిన్నచైతన్యంబు జీవతత్వం బనియుఁ జెప్పంబడియె. నీశ్వరతత్వంబు సత్వరజస్తమోగుణవిశిష్టం బైవిష్ణువిధివిరూపాక్షనామ వ్యవహారంబున సృష్టిస్థితి లయాధికారియై విజృంభించి సర్వజ్ఞత్వాది యుక్తుండగుచు వశీకృత మాయావిలాసుండై యుండె. జీవతత్వంబు మాయాపరవశత్వ కించిజ్ఞత్వాహంతా మమతాది యుక్తంబై యుండె. త్రిగుణమయం బైన ప్రధానంబువలన మహత్తత్వంబును మహత్తువలన నహంకారంబును నహంకారంబునఁ దన్మాత్రకం బైన శబ్దంబును దానివలన శబ్దగుణకంబైన నాకాశంబును నాకాశంబువలన స్పర్శతన్మాత్రంబును స్పర్శగుణంబున వాయువు నావాయువువలనఁ రూపతన్మాత్రంబును దద్గుణంబున నగ్నియును దానివలనఁ దన్మాత్రరసంబును రసంబువలన నుదకంబును నుదకంబువలనఁ దన్మాత్రగంధంబును గంధంబువలన

భూమియు నా భూమివలన సర్వౌషధీసముదయంబులు నోషధులవలన నానావిధజీవ జీవనాధారంబైన నన్నంబును దాని వికారంబులైన శుక్లశోణితంబులవలన నానావిధ జీవజాలంబులు నుత్పన్నంబు లయ్యె. నీ జీవజాలంబు జరాయుజాండజోద్భిజ్జ స్వేదజ భేదంబునఁ జతుర్విధంబయ్యె, నీ దృక్సృష్టిక్రమంబు తామసాహంకారజనితం బని పెద్దలు చెప్పుదురు. మూలప్రకృతియు మహదహంకారంబులు పంచతన్మాత్రలు నివి యెనిమిదియుఁ బ్రకృతు లందురు. కర్మేంద్రియంబులైన వాక్పాణిపాయూపస్థలును జ్ఞానేంద్రియంబులైన త్వక్చక్షుః శ్రోత్ర జిహ్వాఘ్రాణంబులు నింద్రియరాజంబైన మనంబును భూతంబులైన పృథివ్యప్తేజోవాయ్వాకాశంబులు నివి పదియాఱు వికారంబులనియును సత్త్వరజస్తమంబులు మూఁడును బ్రకృతిగుణంబు లనియుఁ గపిలాది పూర్వాచార్యులచేఁ జెప్పంబడియె. పంచవింశ తత్త్వాత్మకుండైన జీవుండు చతుర్వింశతి తత్త్వాత్మిక ఘటోపాధికుండై ప్రారబ్ధకర్మ బంధాసాదిత సుఖదుఃఖానుభవ పరవశుండై యుండు, నీశ్వరుండు ప్రకృతిగుణంబు లగు సత్త్వరజస్తమోగుణంబుల నవలంబించు సృష్టిస్థితిలయంబులు ప్రకృతికృతంబులు గాని బ్రహ్మకృతంబులు గావు. భ్రాంతచిత్తులు బ్రహ్మకృతంబులని చెప్పుదురు. భటకృత కార్యంబులు ప్రభుకృత్యంబు లని చెప్పు చందంబునఁ బ్రకృతికార్యంబైన సర్గాదికంబు బ్రహ్మకృతం బనుట యుధ్యారోపవాదం బని వచించుటకు సందేహించవలవదు. మనోవాగగోచరంబైన బ్రహ్మస్వరూపంబు కేవలానుభవానందైక గమ్యంబై యున్నయది. ఇట్టి పరబ్రహ్మస్వరూపంబు శివాభేదంబని వ్యాసాదులచే స్వకృత ప్రబంధంబుల నుడువంబడియె. నిది పరతత్త్వస్వరూప నిరూపణంబు. ఈ పరతత్త్వజ్ఞానంబు సద్గురూపదేశంబువలన నెఱుంగఁబడఁ దగినది. తత్త్వనిరూపణంబును సృష్ట్యాది క్రమంబును జెప్పితి, నీ తత్త్వజ్ఞానంబు మూఢ మూర్ఖాజ్ఞాన మోహాంధ భేద వాద నాస్తిక పరవంచక డాంబిక భక్తివిహీన దుస్సంగరతాదులకు నధార్మికులకు నవాచ్యం బగు, నింక శివరాత్రి మహాత్మ్యంబును దద్వాసర కర్తవ్య క్రియానిచయంబును వివరించెద. 52

—* శివరాత్రివ్రతము. *—

తే॥ గీ॥ ప్రవిమలమతి మహాశివ • రాత్రి నాడు । హరుఁ దలం
చుచు నరుణోద • దయమున లేచి । శౌచవిధి దీర్చుకొని ముఖ • ప్రక్షా
ళనంబు । సలిపి శుద్ధ నదీజల • స్నాతుఁ డగుచు. 53

వ॥ తదనంతరంబున సంధ్యావందనాది ప్రాభాతిక కృత్యంబులం దీర్చి సర్వకాల సర్వజ్ఞ సంస్తవనీయ పంచాక్షరీమహామంత్ర జపరాయణుండై యేకాగ్రచిత్తుం డగుచు శ్రీసదాశివప్రతిమాలింగంబునకు షోడశోపచార విధి పూర్వకంబుగా నావాహనాది విధులొనర్చి శతరుద్రీయ మహారుద్ర నమక చమకోక్త క్రమంబున నేకాదశావృత్తి రుద్రాభిషేకంబునుం జేసి విభూతిలేపనం బొనర్చి ఘనసార మృగమద గోకర్ణ యక్షకర్దమాది సమ్మిళిత గంధసారంబు నమందానందంబున నలంది శివసహస్రనామపఠన పూర్వకంబుగా బిల్వ తులసీదళ కుందమందార పారిజాత చాంపేయ విచికల వకుళాది సురభిళ దివ్యకుసుమంబులఁ బూజించి ధూపదీపంబు లిచ్చి నారికేళ కదళీ గోస్తనీ ఖర్జూరాది ఫలంబు లవసర నైవేద్యంబు సమర్పించి సువర్ణసమ్మిళిత మంత్రపుష్పంబు నీయవలయుఁ దదనంతర మధ్యాహ్న సమయంబునఁ బూర్వోక్తప్రకారంబునఁ బూజాది విధులొనర్చి సాయంకాలంబునఁ బునఃపూజాకరణ ధురీణుండై నమకాదుల లింగోద్భవకాలపర్యంతంబు లింగాభిషేకంబుఁ జేయుచు యథాశక్తి నితరభూసురగణంబుచే స్వార్థంబుగా నభిషేకంబుఁ జేయించుచు లింగోద్భవకాలంబున బంచభక్ష్య సమ్మిశ్రితంబైన యన్నంబు మహానైవేద్యంబుచేసి మంత్రపుష్పంబు లిచ్చి తాను దనచే నభిషేకంబునకై నియమింపబడిన బ్రాహ్మణోత్తములం గూడి నివేదిత నానావిధ కదళీ ఖర్జూరాది ఫలగణాంతర్భాగైక ఫలచతుర్భాగ శకల మాత్ర భక్షణ సంతుష్టాంతరంగుం డగుచు నరుణోదయ పర్యంతంబు స్వస్తివాచనంబుల శైవపురాణకథా శ్రవణంబుల నటనటీ విదూషకాది నృత్యాదికంబుల గాయక వైణికాది గానవిశేషంబుల మృదంగ మురజానక ఢక్కాకాహళ పటహ దుందుభిమురజ హుడుక్కాది తూర్యఘోషంబులఁ గాంస్యతాళాది రవంబుల హస్తతాళంబుల సదాశివోత్సవంబు నయనో

త్సనంబుగా సేయుచు నాశివరాత్రి వాసరంబున నిష్కపటజాగరణంబు
చేసి మఱునాడు ప్రాతఃకాలంబున నవహితచిత్తుండై మౌనవ్రతుండగుచు
నాచరిత నిగమ విహితతత్కాల కర్తవ్య స్నానసంధ్యా వందనాది
సత్కృత్యుండగుచుఁ బూర్వదినానుగుణ్యంబున శివపూజాదికంబునుం జేసి
మధ్యాహ్నసమయంబున రుద్రాభిషేకమహానైవేద్య సుపర్ణమంత్రపు
ష్పాది విధానంబు కల్పోక్తరీతి సలిపి పూర్వదిన రుద్రాభిషేక నియమిత
విప్రోత్తమ సహితేతర భూసుర సముదయంబుల భక్ష్యభోజ్యాది యుక్తా
న్నదానంబున సంతుష్టాంతరంగులం జేసి తానును గృతభోజనుండయి
భూసురేంద్రుల కర్హదక్షిణ లిచ్చి కర్పూర క్రముక సమ్మిళితైలాఫల
జాజీఫల లవంగీఫల లలితంబులును మౌక్తిక సుధారంజితంబులగు విడెంబు
లిడి తద్రాత్రి యామపర్యంతంబు నిద్రారహితుండై యుండవలయు నివ్వి
ధంబున శివరాత్రి వ్రతం బెవ్వరు నిర్విఘ్నంబుగఁ జేయుదు రట్టి మహా
నుభావులు పునర్జన్మ రహితులై మహాకైలాసంబునఁ బ్రమథాంతరం
గులై మ దుపాసనంబు చేయుదురని దేవదేవుం డానతి యిచ్చె నింక నీ
వాసరంబున కీశ్వరప్రియత్వంబును శివరాత్రి నామాశ్రయత్వంబును గలు
గుటకు హేతువు వినుపించెద. ఇంతకుఁ బూర్వము శ్వేతవరాహ కల్పం
బున హరి హిరణ్యగర్భుల కవార్యవివాదంబు సంభవించె. సర్వలోక
పాలకుండ నౌట నే నధికుండ నని మాధవుండును, సర్వలోక జనకుండ
నౌట నే నధికుండనని చతుర్ముఖుండును స్వకార్యంబులు విడిచి య
నేకవత్సరంబులు మత్సరంబునఁ గలహించుచుండ నిఖిలభువన జననా
వనంబులు సమసిన కారణంబున హాహాకారంబులు పుట్టె. నిట్టి వృత్తాం
తంబు కలహాశన మునివలన విని మహేశ్వరుండు మాఘ బహుళ చతు
ర్దశీనామక దినత్రియామా చతుర్దశఘటి కానంతర సమయంబునఁ బర
మేష్ఠివిష్ణు మధ్యరంగంబున లింగాకారుండై యుద్భవిల్లి మన్మస్తకం
బును గాని మచ్చరణంబునుగాని కాంచిన శౌర్యాధికుం డుత్తముండని
వచించిన సదాశివు వచనంబులు విని క్షణమాత్రంబున హరి వరాహ
దేహ ధారియై చని హరచరణ నీరజ నిరీక్షణ కృతార్థుండయి వచ్చి
నిలిచె. సరసిజాసనుండు హరమస్తకంబునుం జూడ బహుదూరంబు

చనుచున్న సమయంబునఁ బతియాళువగు నొక్క కేతకీ సుమంబును
జూచి శివోత్తమాంగం బింత కెంతదూరంబున నుండె నని యడుగ నది
యిట్లనియె. అయ్యా! శివోత్తమాంగంబునుండి నేను బడ మొదలి
డిన దాదిగా నింతకు బ్రహ్మకల్ప దశకంబయ్యె నా వు డాశ్చర్యంబునొంది
విషాదశోకాధిరోహితమానసుండై సామవచనంబుల నక్కేతకీ కుసు
మంబును శివమస్తక నిరీక్షణ సాక్షిగా ననునయించి తత్కుసుమ
సహితుండయి వచ్చి యీ కేతకంబు చూడ భవన్మస్తకంబును జూచి
వచ్చితి, నని పలుకు పంచముఖుని యనృతవాదంబును, గేతకీకుసుమ
కూటసాక్ష్యంబును విని వీతిహోత్ర నేత్రుండు క్రోధారుణిత నే
త్రుండగుచుఁ గేతకీ కుసుమంబు నాత్మపూజానర్హంబుగా శపియించి
యనృత వచనరచనా పటుతర పంచముఖ పంచమవదనంబు నాత్మీయ
కీయ కుశేశయ తర్జనీదళంబున నఱికివైచి వెన్నుని సత్యవచనం
బునకు మెచ్చి సకల సురాసురాదులు విన సరసిజాక్షుండు సర్వాధి
కుం డతనికి నాకు నే భేదంబును లేదని జగద్విదితంబుగాఁ జాటించి యీ
వాసరంబు శివరాత్రి నామకం బనియు మదుద్భవకాలంబు లింగోద్భ
వకాలం బనియు నీ శివరాత్రి దినంబు మత్ప్రియకరం బనియు నీ దినంబున
నెవ్వండేనియు శివాగమోక్త విధిప్రకారంబున నహర్నిశంబులు మ దుపా
సనాకరణధురీణుం డగుచు నభిషేకాదు లొనర్చి జాగరంబుఁ జేసి పరది
నంబున సంతోషకరం బయిన బ్రాహ్మణభోజనాదికంబును జేయించు నట్టి
యనంతసద్గుణపుణ్యుండు పునరావృత్తిరహితశాశ్వతకైలాస నివాసుం
డగు నని యాజ్ఞాపించి సదాశివుం డంతర్ధానంబు నొందె. ఏకశివరా
త్ర్యుపవాసంబు సహస్రైకాదశ్యుపవాసంబుకంటె శతగుణఫలప్రదం
బని పెద్దలు చెప్పుదురు గావున శివపూజనం బవశ్యకర్తవ్యంబు. 54

తే॥ గీ॥ ఆత్మజోత్తమ! నీవు న • న్నడిగినట్టి । తత్వవిజ్ఞాన లాభ •
సాధకతమంబు । పుణ్యఫలదంబు శివరాత్రి • పూజనంబు । కరుణ జెప్పితి
నీ మనః • కాంక్షదీఱ॥ 55

తే॥ గీ॥ ఈశ్వరార్చన సద్భక్తి • నెవ్వ రిలను । జేయుదురు వా
రికే శివ • సేవ గలుగు । భక్తిహీనుల కెప్పుడు • ఫలము లేద । టం

చుఁ బ్రాజ్ఞులు చెప్పుదు • రాదరమున. 56

వ॥ కావున వ్రతరాజం బగు నీ శివరాత్రి వ్రతంబు చిత్తశుద్ధి సాధనంబులలో ముఖ్యంబగు నని వేదవ్యాసుండు శుకున కానతిచ్చె నని పల్కు సూతునిఁ దద్వ్రితానుష్ఠానంబునఁ గృతార్థులైన పరమభాగవతుల చరితంబులు సెప్పవేయని శౌనకాదు లడుగుటయు. 57

కం॥ శారద నీరద పారద । నారద ఘనసార రజత • నగ చందన నీ । హార మరాళ శ్వేతాం । భోరుహ శీతాంశు రుచిర • పూజ్య శరీరా! 58

శ్రీలఁ జెన్నారు కాశీపురిఁ వీడి భ । క్తాళి వశ్యత్వ మాంధ్రావనిఁ జూపఁగా ! బాలకృష్ణాతటీవాసివై సర్వగా! బాలచంద్రప్రభా ప్రస్ఫుర న్మస్తకా! 59

శ్రితామితార్తతావిఘాత! సిద్ధబృంద వందితా!
కృతాంత గర్వనాశనా! స్వకీయ భక్తపాలనా!
నితాంతవిక్రమక్రమా వినీతజాతశిక్షణా
వితీర్ణ సర్వకామితార్థ విష్ణుముఖ్య సంస్తుతా!

గద్య. ఇది శ్రీ వారణాస్యన్వవాయ పయఃపారావార రాకాహిమకర పట్టాభిరామార్య పౌత్ర, సీతారామ విపశ్చిద్వరేణ్య పుత్ర, పట్టాభిరామ విరచితం బైన సంగమేశ్వర స్థల పురాణంబునందు దృతీయాశ్వాసము.

శ్రీరస్తు.

శ్రీ సంగమేశ్వర స్థల పురాణము

—* చతుర్థాశ్వాసము *—

క॥ శ్రీమ త్సంగమదేశ మ।హామహిమ నిదాన పద • యుగా ధృత నాగా।కామిత దానాభోగా।నామస్మృతిపరవితీర్ణ • నానాభోగా 1

గీ॥ అవధరింపుము మునివరు • లట్లుగ శివ।రాత్రివ్రతమున సద్గతి• పాత్రులై।నవారి చరితలు వినగోర•వ్యాసుడు పలి।కిన విధంబున సూతుఁ డిట్లనియె మఱల. 2

సీ॥ ధర్మంబు మోక్షంబు• దఱుగఁ దార్తీయాక పురుషార్థమందున•బుద్ధి జేర్చి। శృంగారరసలోల• చేతోవిహారంబు శాశ్వతసుఖముగా• విశ్వసించి రసభావనిస్తుల•రమణీమణీభావ సరస్వహారణప్ర•శస్తి మించి। పుష్కలకోమోహ • భోగప్రయత్నలా లసద్దృష్టి నెల్ల కా • లంబు గడపి

గీ॥ ఇహపరములకు దూరమై • మహిత సంగ। మోర్వియందున శివరాత్రి • యుత్సవంబు। గాంచి కేకరాక్షుఁడు ముక్తి • గాంచె నార! సంగమస్థల వర్ణన • సాధ్య మగునె॥ 3

—* కేకరాక్షోపాఖ్యానము *—

వ॥ అఖండ భూమండల వలయాలయ బంగాళనేపాల వంగాంగ

కళింగ కాంభోజ కాశ్మీరాది సకలదేశశేఖర మండల నివేశం బగు విదర్భదేశంబునం దనర్ఘ్య వజ్రవైడూర్య గోమేధిక మరకత పుష్యరాగ పద్మరాగ మౌక్తిక స్ఫటిక రవికాంత చంద్రకాంత నీల మహానీలేంద్రనీలముఖామల మణిఖచిత ప్రాసాదాపవరక కుట్టిమాది భూషితం బగు కనఖలాభిధాన మహారాజధానియుం గల దట్టి నగరీలలామంబునందు సంతతాన్నదాన దైనందిన షోడశమహాదాన సంతోషిత వనీపక జన సముదయుండును, శివ కేశవాలయాది ప్రతిష్ఠాకరణ చాతురీధురీణుండును, ధన కనక వస్తువాహనాది సర్వసంపత్సంపన్నుండును, సంపన్నలినాక్షీ పుత్రుండును, నానావిధాగణిత మణినిచయ గుంభితాసమాన సౌవర్ణభూషణ భూషితుండును, నైకవిధవాపీకూప తటాక వనోపవన వనస్థాపనకరుండును, కాశీగయా ప్రయాగ శ్రీరంగ చిదంబరచియ్యాళి శ్రీశైల వేంకటాచల కాళహస్తి విరూపాక్ష రామేశ్వర గౌరీ మయూర జనార్దనాది దివ్యదేశ విరచితాన్న సత్రుండును, గంగా కృష్ణాద్యఖర్వ సర్వ దివ్యతరంగిణీకృతావగాహనుండును, శ్రీమదానందవన శ్రీరంగాది పుణ్యక్షేత్ర సందర్శన వినిర్మూలిత సకల కలికలుష పటలుండును, నిరవద్య వివిధవిద్యావిచక్షణ సుదక్షిణ విశ్రుత రామాయణ భారత భాగవత స్కాంద లింగపురాణాది నిఖిలపురాణ గ్రథిత బహువిధ కథాప్రవాహితానేహుండును, నిశ్ఛిద్ర భద్రక్రియా ముద్రుండగు భద్రుండను నొక్క వైశ్యరత్నంబు గలం డతండుసకలసుజన సమ్మోదాకరంబులయిన ధర్మకార్యంబులం జేయుచు, నాజీవాఖిలైహికాభోగంబు లనుభవించుచు పుత్ర మిత్ర కళత్రాది మాననీయుండై బ్రహ్మజ్ఞానసంపన్నుండగుచు నీశ్వరధ్యానంబునం గాలయాపనంబు సేయుచున్నంత. విధివశంబునం బ్రాణోత్క్రమణ కాలం బాసన్నంబైన స్వసంపాదిత నానావిధ ధన రత్నాభరణ ప్రాసాదాది సముదయంబు నాబాల్యాచరిత దురోదర మధుపాన వారవనితాసంభోగాది దురాచార రసికుండును, జారచోర శిఖామణియు నగు కేకరాక్షుండను పుత్రున కప్పగించి జ్ఞాననిష్ఠాధురంధరుండై భద్రుండు కైలాసనగర గృహస్థరత్నం బయ్యె నంత కేకరాక్షుండు నట విట గాయక చేటీ విదూషక శఠధూర్తక సముదయంబులం

గూడికొని మద్య మాంస వేశ్యాసంభోగ దురోదరాది నిరతుండై సంతతంబు వర్తించుచుండె. 4

—* వసంతఋతు వర్ణన *—

ఉ॥ అంత లతాంతకుంత నిక • రాంతరలీన పికావళీరవా
క్రాంత దిశాంతసంతత చ • రల్లవలీదళచాలనక్షమా
త్యంత సుగంధిమారుత స • హాయ సుమాస్త్రకరాస్త్ర బాధిత
స్వాంత నితాంత తాంత పథి • కాంత కరంబు వసంత మొప్పగన్.

కం॥ కుందేందీవరసరసిజ। మందిర మకరంద బిందు • మండల
భారా। స్పందుండై పవమానుం। డిందిందిర రవముతోడ • నెసగెన్
దిశలన్

వ॥ ఇట్లు జనమనోహరంబు లయిన యవ్వసంత వాసరంబులం
దొకనాడు.

సీ॥ చండచంద్రమయూఖ • కాండఖండిత తమ శ్శుండాలశోణిత
పిండ మొక్కొ। *యక్షుద్రకోదయ • పక్షవదక్షిణ పక్షస్థగైరిక • ప్రతతి
యొక్కొ। నల్లాలనీయాస్త • వేల్లిత నల్లకీ పల్లవ తల్లజ •పంక్తియొక్కొ।
శోకవికారాకు • లీకృత కోకాళి విరహావిభావసు • విసర మొక్కొ।

తే॥ గీ॥ సరస సురసరణీ ఘన • సార సాంత। రాళధారాళ సు
విశాల • రాజమాన। ఫుల్లహల్లక కాంతి స • మూహ మొక్కొ। నాగ
వంద్యయవంధ్య చె • న్నారె సంధ్య.

తే॥గీ॥ అప్పు డాశావరారోహ • లాదరమున । సుందరాభ్ర ల
క్ష్మీదేవ • వందనార్థ । వద విలేపన కృతికయి • వంపుచున్న। సరస
లాక్షారసం బన • సంధ్యయొప్పె 8

ప॥ అప్పుడు 9

—* సూర్యాస్తమయ వర్ణనము *—

శా॥ భవ్యేందీవర సచ్ఛకోరముల యా • పత్ప్రాప్తి కాలంబ వా
స్వవ్యాపారముఁ గూర్చి యంబుజవనీ • బంధుండు చింతించి ల
జ్జావ్యాసంగ విరక్తమూర్తి యగుచున్ • సర్వంబు వర్జించి సం

*అభిముఖస్థిత పశ్చి • మాశావిభాసురోదిత గిరిగైరిక•దీప్తియొక్కొ (అనిపాఠాంతరం)

భావ్యాంతర్హిత భావ మందె ననఁగా ♦ వారాశిఁ జేరెఁ బడిన్
శా॥ తారానాథుని రాక రాత్రిసతి సం ♦ ధ్యాదూతిచే మెచ్చుగన్
స్మేరాస్యప్రభ మొల్కలెత్త వినుచున్ ♦ శృంగార నేపథ్య సం
స్కారార్థంబుగఁ గొప్పు విప్పెనో యనన్ ♦ గాఢంబుగా ధ్వాంతవి
స్తారంబుల్ దెసలెల్లఁ గమ్మెను ధరా ♦ చక్రం బదృశ్యంబుగన్

తే॥గీ॥ సర్వదిక్కాంత లప్పుడు ♦ సౌరుమీఱఁ । గన్నులందునఁ
గాటుకఁ ♦ గౌతకమున! నుంచిరో యనఁ జీఁకటి ♦ యుద్భటముగఁ ।
గాల మేఘాభమై యొప్పె ♦ నీలమగుచు 11

సీ. శైలజాంతికమందు ♦ సంజఁ దాండవ కేళి సలుపుచు నున్నట్టి
సాంబమూర్తి। మస్తకస్థలిఁ గల ♦ మహిత గంగాఝరీ బిందువుల్ మీఁ
దికిఁ ♦ జిందె ననఁగ। లోకత్రయ విజిగీ ♦ షాకులోద్ధత చిత్త పాథోజుఁ
డగుచును ♦ బయలుదేరు। మారుని శిరమందు ♦ నా రతి యాదరమునఁ
జల్లు సోగసైన ♦ నన లనంగ।

తే. గీ. రాజలక్ష్మాబ్జ నాథుని ♦ రాక కలరి। గగనమంగళ దేవత
కంఠమందు। సరవి నుంచిన వజ్రాల ♦ సరు లనంగఁ। దారకలు మింటఁ
బర్వెఁ బొ ♦ ల్పారు రుచుల॥ 12

—✱చంద్రోదయ వర్ణనము✱—

సీ॥ కాలవనీపాల ♦ చాలిత్రచలత మహా బిలసాల పతయాళు
ఫలమనంగఁ । బరిగి తదోృంతర ♦ భరితాంధకారాహి నిరసన ప్రవీ
తేంద్ర ♦ కరి యనంగ। సుందరానంద ది ♦ క్సుందరీ వదనార విందచం
దన గంధ ♦ బిందు వనఁగ। లాలిత రాత్రీ వి ♦ లోల నేత్రా కేశ పాశ
లక్షాబ్జ ♦ వలయ మనఁగ

తే॥గీ॥ పరమ విరహార్త దరకర ♦ వరమనోజ। దరమనంగన
బాంధాసు ♦ హారణ వృత్తి। పండితుం డగు కుండలి ♦ మండలీశుఁ। డన
గ రాకానిశాకరుం ♦ డలరె నపుడు. 13

తే॥ గీ॥ సత్కళాశాలి సాంకవహా ♦ చంద్రబింబ। మొప్పె నాకన
మందు న ♦ ముజ్జ్వలముగ। సత్కళాశాలి సాంకవహా ♦ సరస తిలక ।
హరి రాకావధూవరా ♦ స్యం బనంగ. 14

—✱ వె న్నె ల వ ర్ణ న ✱—

తే॥ గీ॥ గాఢ తిమిరాంధకధ్వంస ♦ కాలమందు। శంభుకృతమైన
యట్టహా ♦ సంబుమాడ్కిఁ। జంద్ర చంద్రిక లప్పుడు ♦ సాంద్రముగను।
వెల్లివిరిసెను దివి భువి ♦ యెల్లయెడల. 15

వ॥ వెండియు నఖండ శశిమండల కుండలీకృతేక్షు కోదండకాం డాసన హిండమాన కాండ ప్రకాండ కాండాభిఘాత పరవశ పరభామినీ మణీ ప్రేరిత దూతికాహూయమాన ఘటికాతట ఘటితాంచల వలయ సముద్ఘాటిత హాటక రేఖాటోప సముద్భాసమాన మధ్యభాగాతి ధవళ పెళాపెళాత్కార సమంచిత పరిధానోత్తరీయావతంసితాంస లలితాగణిత మణిగణఖచిత కార్తస్వరకంకణ ముద్రికాభరణ ధారణ ప్రశస్త వామ హస్త వీటికావిరాజమానాతి కఠినకుచమర్దనపణ ప్రతిపణ బిరుదభూషా యిత కిణగణాంకిత దక్షిణ పాణితలాచాల్యమాన చిత్ర విచిత్రకర దుర్వర్ణ సౌవర్ణ సుమబిందుజాల విలసితాలర్కవదన పవిత్ర వేత్రధర చేటవారిత విటవరహఠాద్దర్శస్పర్శనాగతాద్భుతసూచక మేచకలోచనా లోచననిచయ చంచల్లీలోత్తరంగితాలోక ప్రభాతరంగ రంగదభంగ గంగాతరంగిణీ సంగంబునం గుబగుబపొంగెనో యన జిగిబిగి మిగులు తొగల దొరనిగనిగల నెగులుబొగులుకొనిన నగణితంబులగు వనంబుల వనంబుల నగంబుల నగంబుల నరసి యరసి వేసరిలి సరోరవతీరంబుల నాత్మీయ ప్రతిబింబంబులం జూచి కంటిమి కంటిమి వలపుల మగల ననుచు నంటం బోవ నిజరూపంబు లేకంబులైనఁ దెలియంజాలక హీన విరహాభీల ప్రజ్వల జ్వాలనజ్వాలా దందహ్యమాన దేహులగుచు సవిధస్థులయ్యును వల్లభులు వల్లభల నొల్లరేల యనుచు నుసునుసురై యుస్సురనుచుఁ బొక్కి సొక్కి నిక్కి చిక్కి మక్కువలు దక్కియున్న జక్కవ చక్కెరబోండ్ల వివిధవిలాపంబు లాలకించి నిలువలేక పలపలనై కరంగు కలవలచెలికాని శిలల వలని జలజలజరంగు తెలినీటిజాలునం గ్రాలుకొనియెనో యనఁ గొండిక చాయ శతపత్ర పత్రవన్మంత్ర తంత్ర యంత్ర పరతంత్రలై నిజావక్ర వక్త్రలై సహస్రపత్రామంత్రంబులం బట్టిన మైరేయంబు గట్టివాయి టక్కరులగు విటజనంబులకుఁ ద్రావించునెడ వారువలపులు గుల్క

లేమావిచిగుళ్ళ నుక్కడంచు చిక్కని చక్కని చక్కెరమోవులఁ జురుక్కన నొక్క గిరుక్కనఁ దిరిగినం దధ్యక్షవక్షస్థలాక్షిప్త హస్తంబులం బూచెండ్ల ధిక్కరించు పాలిండ్లం బట్టు వలపులమిండలం జూచి పూఁదండలంఁ గట్టివేయ సమకట్టి మిట్టిమిట్టిపడుచున్న మిట్ట చనుగుబ్బలాఁడుల కప్పు కొప్పులం దొప్పుచున్న విప్పారిన మల్లెపూగుత్తుల దొంతరల కాంతులం గలిసి దిగ్భిత్తికలం బ్రాకెనో యన, వేరొం డొక దేశంబు నతి గంధగంధోత్తమాస్వాద గంధానుబంధ బంధురలగు సింధురయానల భాభాసమాన నాసావిన్యస్తాస్తోక నిస్తుల నిస్తల ముక్తామణి ప్రభాస్తబకితోద్దండ గండమండల మండనాయమానాఖండ భద్రకరలోధ్రచూర్ణావలిత విమల సుషమావిభూషిత పటుతరావటుతటవక్షస్థలాంచిత తాలంబి ప్రాలంబ గుంభిత వరమణిహార నికర వర్ణనీయ ప్రభావిశేషంబుల నలముకొనియెనో యనఁ గతిపయస్థలంబుల కట్టఁడి మరుని లకోరి సెలకట్టి యలఁగొట్టఁబడి మట్టుమీఁటి పట్టరాని తమకంబునఁ బూర్వసంకేతిత స్థలంబులకుం బోయి దొంగమిండల రామి వెతంజెంది గుండెలువగుల నేలంబడి కన్నీరుమున్నీరుగా నేడ్చుచుఁ బొరలుచు సొక్కుచు సోలుచు నిందించుచున్నంతఁ బరాంగనాసంగ దేహావహంబులగు దంతక్షత నఖక్షతాది చిహ్నంబు లపహ్నవించుకొని యల్లనల్లన వచ్చుచున్న మాత్మాగులం జూచి హఠాదుద్ధాన సంభ్రమంబున నెదురుఁబోయి యాధ్మాకిత గాఢోపగూహనంబుల బాధకుతూహలాయత్తచిత్తులం జేసి యత్యంత మోహావేశంబునఁ బ్రసూనపల్లవనికర వేల్లిత సుభగంభావుక పర్యంకంబులం బన్నుండి రతి తిలకాది గ్రంథబంధుర రచనానురూప బాహ్యాభ్యంతరాలింగనా సమోపరతులం దేలించి లేచి నిలచియున్న సమయంబున ననాచ్ఛాదిత వసనులౌటవలనఁ బూర్వచిహ్నంబులఁ జూచి యివి యెక్కడివని యడిగిన నిక్కడివే యని గట్టివాతనంబున కొండి గట్టిన దిట్ట విటులం బట్టి ధట్టించి చెంపలు వేయఁ జెయిజాచు చకోరాక్షుల నఖ ముఖ నికరసుషమాపరంపరలు గూడి మిన్నుముట్టెనో యన వేరొక్క దేశంబునఁ గడవరాని యంతరంగ మతంగజయానల రసోత్తరంగంబులగు వచనతరంగంబులకు లోఁబడి లజ్జాసాగరంబున

మునింగి తెమలనేరక మెల్లమెల్లన వచ్చివచ్చి యల్లనల్లననిలిచినిలిచి చిత్రకార విచిత్రతర వినిర్మిత చిత్రరూప *మరుత్ప్రతాగమాంచిత చాళీతిబంధ బంధుర హర్మ్యాభ్యంతరస్థిత భర్మాలంకృత స్తంభంబుల చాటున నత్తమిల్లి పైఁట చెఱంగులఁబట్టి తివియ నీడిగిలంబడుచు నెడతెగని యడంకువల సుడిబోని వడంకుల నెడఁబాయని తడంకువల విడువఁజాలని సిగ్గరితన బులం బోకముళ్ళు వీడంజూచి మిట్టిపడి యిట్టట్టుగదల నేరక నసుపు మగలకు మిగులంజాలక మెట్టకేలకు చిట్టకాలకుం జెవియిచ్చిన నదయ మదనకదనంబునం దేలి యంతరాంతర లీలావలోకితజాలానవకాశు లగుచుఁ, దదంతరాళాగత కిరణ ప్రకరుండగు శిశిరకిరణుం జూచి తొంగితొంగి చూచు మొలకచిఱునవ్వులం బొలయు పలువచెలియల మోము చందురుండని యమందలజ్జాభరంబున నదిరిపడి దిగ్గన లేచి కట్టుకొన నుద్యోగించు సిగ్గరికత్తియల వలిపంపుపావడల మిసమిసలఁ గన్నంబుపెట్టి గైకొనియెనో యన వేఱొక్కయిక్కువల నక్కజంబులగు మక్కువల నమందానందకందళితహృదయారవిందలై యతిధవళ మృదుల దుకూలాలంకార మాలతీ మాధవీ కుంద బృంద కలిత మాలాశోభమాన లగుచు సంకేతగృహంబులకుం బోవుచున్నయెడఁ గట్టెదుర నభంగురాలింగన తరంగిత కుచకుంభ నిర్భర ఘర్మోదక వర్మీకృత చరణనీరజ లగుచు విశ్రాణితాధరీకృతామృతాస్వాద బింబాధర చుంబనామరీకృత భుజంగపుంగవలగుచు నతివిశాల ధమ్మిల్ల నిరర్గళ నిర్గళత్కుసుమపల్లవ లగుచు నితాంత కంతుసమరంబున మదనమహారాజ్యంబు లుపపతులకుఁ గొల్లలుగాఁ జూరపుచ్చి సంతోసపుఁ బాలవెల్లి తెలినీటి జాలున మునింగి యొడలెరుంగక వచ్చుచున్న మచ్చకంటులం గని తదమేయాహీన పురాతన పుణ్యంబులఁ మెచ్చుచుఁ బోయిపోయి ప్రాగవలోకిత లతికా పంజరిత నికుంజ పుంజంబులం గానక యీవ లావలం దిరుగుచు నలుదిక్కులుం జూచుచుఁ జేయునది లేక చెయ్వులం దక్కియున్నయెడ నా కోడెకాండ్రు నిఖిలవనవలదేలా జాతీలతా నికుంజ వన షండ నగ ద్రోణీగుహాదికంబులు జాబిల్లి వెన్నెల వెల్లి వఱద నన్నియు

టీ। ఐదు బాణములు గల మన్మథుడు

నేకరూపంబులై యుండ గురుతుదప్పి వెతకివెతకి యొక్కచోట నిశ్శబ్ద శోకరవం బాలకించి యచ్చోటికి బిరబిరఁ వచ్చి నిలిచియున్న శృంగారితాంగులగు భుజంగపుంగవులంజూచి దిగ్గన లేచినిమిషపోషిత సంతోషలై సముద్భాసితకుసుమేషులై కుసుమేషుసమయోచిత వేషలై యెదురుచను చున్న కలికికొమెరలగబ్బిగుబ్బలం గుబ్బతిలు శిబ్బెంపు తళతళలదళముకొని యెనోయన, గతిపయస్థలంబుల బహిర నవలోకితాంత్రరాహి తేర్మక మర్మస్థలనిర్మథనకర్మనిర్మాణకర్మఠుండగు కుసుమశరునిశరంబులనికృత్తాభితాంగసంధిబంధలై పరవశలగుచు నేమియుందోఁచకనిట్టూర్పులునిగుడించుచు బహుకాలదేశాంతరగతాత్మీయపతివరులందలంచుచుగూరుకుచు గికురింపుచువెతలంబొదలుచు నీతులుచెప్పుచుఁ జేతుల్కు వేలవైచియు మేతలుదక్కియునాసలువిడుచుచు బాసలుచేసియు ముద్రలునివురుచు నిద్రమానియు మూర్ఛలుపోవుచుఁ బరస్పరశీతోపచారంబుల సేదదేర్చుచు నేకపత్నీవ్రతంబు దుష్కరంబనుచు సొక్కుచు సోలుచు బహిర్ద్వారప్రదేశంబుల నిలిచి నిజవల్లభులరాక కెదురుచూచుచున్న సమయంబున నానావిధదేశసంచార కృశీభూతశరీరులై వచ్చిన నిజనాథులంజూచి యతివేలకుతూహలసమన్వితలై యాలింగనాదుల సంభావించి పంచభక్ష్యమిశ్రితంబులగు నన్నంబులఁ బెట్టించి చరణసంవాహనాదుల నాయాసనివారణంబు గావించి యనంతర రతిక్రీడోచితాకల్పభూషితలైన స్వాధీనపతికల చరణసరసీరుహ రణత్కింకిణీహంసక శోభాపూరంబుల నినుమడించెనో యన వేఱొక్క యిక్కువల కళల యిక్కువలందెలసి మక్కువల మిక్కిలిఁ బెవంగి తక్కువలులేక యెక్కువలగు నసమశరసమరంబులం దేలించిన మిక్కుటంబుగ సొక్కి బహిర్ద్వారప్రాంగణదేశంబున నిల్చి నూతన దంతక్షత నఖక్షత వేదనాసీత్కారంబు నిగుడించుచు మలయవలయనిలయామందచందనాగమ బృందాగత శీతల సురభిళ మృదులానింద్య మందపవన కందళంబు సేవించుచు నమందారవింద మకరంద బిందు సందోహాస్వాద తుందిలేందిందిర ఝంకారంబుల మెచ్చుచు మదనవిజయసహకారకరణనిపుణ సహకారపల్లవతల్లజ పరిచర్వణ గర్విత కలకంఠా కుంఠ కలరవంబుల కులికిపడుచుఁ గెంపుగుంపుల పెంపు నొంపఁజాలు కలికి

దొండపండ్లనా కంఠంబుమెక్కి నిక్కు పచ్చముక్కు పక్కి పల్కులకానందించుచున్న యన్నుకన్నాకులంజూచి మీ రిచ్చటనుండ టచ్చుబాటుకాదు. వెన్నెలబచ్చు ముచ్చు మీమోముల మిలమిలల గిలఁబొడు గంధగిరిగంధవహా స్తనంధయుండు దేహంబుల నావహించినసూహింపరాని దాహమోహంబులు సంభవించు కందర్పజ్వరసంజరీకరంబులగు కీరంబులు బింబఫలకదంబంబులని యధరంబు కొరికివైచును గప్పురంపుపుప్పొడులంగంబులం గప్పుకొని వచ్చు చంచరీకసముదయంబుల విప్పారిన గొప్ప కప్పుకొప్పులం గప్పివైచునని పురికొల్పి పునారతలాలసులై లోలాక్షుల నలయించుచున్న వింతహొంతకారుల వెంటఁబోవు తులువచెలియల వలపులుగుల్కు మొలకచిఱినవ్వుల మెత్తనికళల మొత్తంబులతో బొత్తు గలసెనోయన వేఱొక్కయెడఁ దమచేడియల కనుమొరంగి పరకురంగనయనా రతీవిహారంబులం బ్రొద్దులుపుచ్చి తత్కృత నూతన రతికేతనంబు లంశుకాచలంబులం గప్పుకొని యేమియు నెఱుఁగని చందంబున మందమందగమనంబున వచ్చుచున్న విరచితగూఢావమతులగు శఠపతులంజూచి యనుమానించి చేరవచ్చి హాస్యరసాతిరేకకపటంబున ముసుకులుతీసివైవ బ్రకాశంబుఁగు తచ్చిహ్నంబులంజూచి యమర్షావేశారుణీకృతనేత్రలై మరలి విలపించుచు నేడ్చుచు శిరోరస్తాడనంబులం బచరించుచుఁదమచేసిన పురాతనదురితంబులం దలచుచున్న చంచలాక్షులముందఱ నిలువంబడి దచ్చనవినయంబులం దెచ్చుకొని యవార్యశపథంబులంజేసి తత్కాలోచిత చమత్క్రియాసహిత సరసవచనరచనావిలాసంబులఁ బలుమారు బతిమాలుచున్న వెలకారుల కుందమందార కుసుమ సంకాశంబులయిన వలిపెదుప్పట్ల మొల్లంపుధగధగలతో వియ్యంబు నొందెనో యనఁ, గమలాహితచరణనిస్సృతనిర్ఝరీవిశేషంబు గావుననిఖిల తమోపహారకంబైనం వివాహనవాహనంబునుంబోలి సదాశివాహ్లాదకరంబై, శతపత్ర పత్రనేత్రపత్రింబునుంబోలి భుజంగ భయంకరంబై హాటకగర్భ ఘోటక వరంబునుం బోలి మానసోల్లాసకరంబై విష్ణుపదంబునుంబోలి సర్వవ్యాపకంబై సరిద్వరంబునుంబోలి కుముదాకరంబై కౌముదియుంబోలి సకలపదార్థప్రకాశకరంబై మహోత్పలంబునుంబోలి

లక్ష్మీనివాసంబై సామాన్యయువతింబోలి సర్వరంజకంబై మోదితాశేషచక్రంబయ్యు ఖేదితాశేషచక్రంబై తోషితసకలజనంబయ్యు శోషితవధికజనంబై వెలసి వేధోండకటాహంబు పాలగచ్చుచేసిన పంకంబున క్షీరపారావారంబు మర్యాద నతిక్రమించి పొంగి వఱదఁబెట్టెనో యన మిట్టిపడి నెట్టుకొని పట్టపగలింటివగిది పండువెన్నెల మిటమిట గాయునప్పుడు

—* మలయమారుత వర్ణనము *—

సీ॥ జలజజాలంబుల • జలజజాలంబుల। మకరందములఁ గ్రోలి • మ
సఁగఁ జాలి। సురసాలజాలక • సురసాలజాలక। పరిమళపరిచితి • పరఁగఁ జేసి।
మలయభూధరమహా • వలమభూతలరుహా। శ్రీగంధగంధసు • శ్రీవహిం
చి। ధరదివ్యనదుల భూ • ధరదివ్యనదుల పు। ష్కరశీతకణముల • సంగ్ర
హించి

తే॥ గీ॥ ముదిబడుగుల మానసములు • పదను జెంద। యతులకౌపీ
నకంబులు • కుతిలపడఁగ। మాంద్యసౌరభ్యశైత్యస • మంచితుఁడయి
మందపవనుండు వీఁచె స • మంజసముగ. 17

సీ॥ తుమ్మెద మొలగోలు • గమ్మ పుప్పొడులను దుమ్ము రేపుచు
హారుల్ • దొమ్మికెక్కఁ। బచ్చతెక్కలుగల • పక్కి యరబ్బీలు। చోపు
దార్ కేకలసొంపు నెరప। నెలకోయిలలగుంపు • లలిమీఱ డక్కిక।
వాయించుచుం బ్రక్క • బరుగులెత్త। జాబిల్లియామని • సరదార్లు
సొగసుగాఁ। జెలిచెంతముచ్చటల్ • చెప్పుచుండఁ

తే॥ గీ॥ జల్ల తెమ్మెర జుల్మతీ • పిల్లనెక్కి। మొగలిచాకును
మొలఁజెక్కి • మొల్లములికి। తుంటవింటను నెక్కిడి • దుమికికొనుచు।
గమ్మవిల్ పాదుషా దాడి • కదలె నౌర॥ 18

ఉ॥ వారిజధన్వ కేతకితు • పాకినిఁ బుప్పొడిమందుఁ బోసి యే
పారిన బంభరీఘుటిక • లందు సమర్చి వియోగినీకుచా
కార సుదుర్గలక్ష్యములఁ • గాల్చెను కోయిలకంటిమంటము
మ్మారు త్రిలోకవీరుడన • మారుఁడు మారణకర్మదక్షుఁడై. 19

తే॥ తుంటవింట మధువు ద్రావి • తూలుచుండు। నట్టినారితో
నంగుళి • నంటగండు। ముల్కులనుగూర్చె ముల్లోక • ములజయించె।

రెంటినొకటిగఁ జేసెను • దంటమరుఁడు.

వ॥ ఇట్లు ముమ్మరంబుగ సురభి సమయవిలాసంబుల మరుచంద్రికాసాంద్రనిశా సమయంబున నవ్వైశ్యకుమారుం డపారమారవిలాసోల్లాసభాసితమతియై వారయువతులం గూడి కేళికోద్యానమహోదారవిహారలీలాలోలవిలోలశీలుండయి చని యట సభంగానంగనిషంగాయమానవరాంగనాశృంగారగోష్ఠీసముచితంబులగు సరసీతటంబులును రసాలకేసరాకర్షణకలాశాలి మరుల్లవలాలితంబులగు వనవీథులందును మాధవశింజినీ శింజాయమాన మానసభవకుంజరకలరవ రంజిత మంజుళ వంజుళకింజల్కాభిరామంబులగు నికుంజపుంజంబులను స్వైరవిహారచాతురీధురీణుండై పెద్దయుం బ్రొద్దుపుచ్చి గోపికాసహస్ర విప్రలంభసంభావనాసంభావితుండగు గోపాలకృష్ణదేవు ననుకరించి తన సౌభాగ్యంబు ప్రకటింపందలంచి మదనకలాకలాపవైదగ్ధీగృహీత భామినీభావ సర్వస్వుం డగుటం జేసి యాసమయంబున వారలం గికురించి యొండు కడకేఁగి కొంపోకతడ వాలసించుటయుఁ దదీయసుభగభావానుభావ సంభావితరసానుభవలగు భామినీమణుల పూర్వాఖర్వవియోగానలజ్వాలావళీ దందహ్యమాన మానసలై తమ హృదయసర్వస్వం బపహరించి పోయిన మనోనాయకునిం గానక తల్లడిల్లెడి యుల్లంబులతోఁ జల్లఁదనంబులెల్ల మఱచి తరుణులెల్లఁ బల్లటిల్లుచు వెల్లనై పోకబోదియలమాటులను, జెట్లక్రీనీడలను నికుంజాంతరాళంబులను లాతిగోవ్యస్థలంబుల నెల్లం గలయంబరికించి వెదకివెదకి గాంచలేక విసివివేసరిలి చేయునదిలేక "యిస్సిరో." యనుచుఁ బుర్వానుభూతాపూర్వరతివిలాసానుసంధానంబులం దత్ప్రసంగంబులం గాలంబుగడుపుచు విశదచంద్రాతపసంభూత సాంద్రసంతాపంబుల నట్లు కాలక్షేపంబు లోనరింపలేక విరహిణీజనంబులపాలిటి కపారక్రూర విహారుండగు మారు నుద్దేశించి

—* మన్మథ దూషణము *—

కం॥ మారా విరహిణధూవర। వారారచితాపకార • వామ
విహారా। సారకరుణావిరాజ దు। మారమణమహాగ్రహ భరమథితశరీరా

సీ॥ లలిఁ బూర్ణపౌరుషం • బలరారు నామంబు। నలసర్వజయ

మును • యౌవనంబు । గలవాఁడ నని నీవ • ఖర్వగర్వంబుతో । సాము
పూరుమత య • నామకత్వ । భిక్షకత్వ నిరూఢి • యక్షీణ సత్ర భు ।
క్త్యము జీర్ణదేహత్వ • దారు ధర్మ । ములుగల్గు విప్రుపై • మొనసి
దండెత్తి । తద్దారుణేక్షణమాత్ర • దాహితాంగ॥

తే॥ గీ॥ కుండవై సిగ్గువిడనాడి • గూడియున్న । కాపురంబులు
గూల్చుచుఁ • గఠిన! పేరు। లేని ప్రతిబంధమైతివి • లేమలకు న । జుండు
నీసృష్టిచే నవ్వా • జ్యుండు నయ్యె॥ 23

సీ॥ తలచినమాత్రఁబ • లలి లోకముల నెల్ల । జనియింపఁగాఁ
జేయు • చతురతయును । గ్రేగంటఁజూడ ని • ఖిలజగంబులఁ బ్రేమఁ ।
బరిపాలనముఁ జేయు • భవ్యకరుణ । బొమముడిఁబెట్టిన • భువనజాలం
బుల మాయింపఁజేయు న • మేయమహిమ । భక్తివిముక్తులొ • భక్త
తల్లజులను । స్వసమానులుగఁ జేయు • సమరసత్వ॥

తే॥ గీ॥ మిట్టి యఘటితఘటనామహీయ దదయు । డైన
నారాయణస్వామి • యనఘమూర్తి । నిన్ను నాత్మజుఁడనకయె •
నిందకోర్చి। శివుని కనుకాకఁబడ నుపే • క్షించెఁ గాదె॥ 24

సీ॥ మావంటి యబలల • మర్దించినట్లుగ । నీశ్వరు నలయింప •
నీశుఁ డప్పు। డళికేక్షణాగ్ని ని • న్నవలీల భస్మంబు । సేయంగ రతిగుంది•
సెగలఁబొగుల। కరుణననంగుని • గాఁజేసె నయ్యాశుఁ । డైనను సి
గ్గాకిం • తైన లేక । ప్రాచీన నీచస్వ • భావంబు వదలక । బాధించు
చుంటి వి • పాంధసతుల॥

తే॥ గీ॥ పుడమియందునఁ బుట్టను • బుట్టినట్టి । బుద్ధి పుడకల
తోఁగాని • పోదుకాదె? । శంబరాసురుఁ డంబుధి • జారవైచెఁ । గాని
నిను జంపఁడాయె లో • కాంతకరుని. 25

తే॥ గీ॥ మదన నీవిల్లు తునకలై • మండిపోను । గామ నీము
ల్కు లన్నియుఁ • గమలిపోను । బచ్చవిల్తుఁడ నీనారి • విచ్చిపోను । గుసు
మబాణుండ నీపొంగు • కుంగిపోను. 26

—* చంద్ర దూషణము *—

కం॥ చెంతల శిశిరకరంబులఁ । బంతముతో నేచుచున్న • ప్రాలే

శ్రీ కృష్ణదేవరాయాంధ్ర భాషా నిలయము
సుల్తాన్ బజార్, హైదరాబాద్. ఆం. ప్ర.

యకరున్ ! గంతుశరాసన మునుగా । నెంతో ధృతిఁజూచి కాంత •
లిట్లని రీర్ష్యన్. 27

శా॥ రాజుల్ నాహిభయుల్ దివేద్ధసుమముల్ • ప్రాంచత్సదాచారులన్
రాజచ్చక్రనరాబ్జ సన్నికరపూ • ర్ణశ్రీక తాపోమకుల్
రాజాభిఖ్యత నొంది తత్సుగుణజా • లైకాప్తి లేనట్టి నిన్
రాజీవాసనుఁడేల చేసెనొ జగ • న్నాథుండు జైవాతృకా! 28

సీ॥ గురుతల్పదోషంబు • గురుకుమారంబునా వరుసగా నీకళల్ •
సతికివె చె । జక్కవకవపీడ • సల్పినయాదోష మిదు రెక్కి యెదనుండె•
నెడతెగకయె । తప్పక తమ్ముల • దండించుదోషంబు తలయెత్తనియ్య
ద • య్యె లలిఁ బగలు । బహుపుణ్యయువతుల • బాధించుదోషంబు
పామయి పర్వాలఁ • బట్టిమింగె । తే॥ గీ॥ నిన్నిదురవస్థలొందియు •
నేవుమీఱి । తిరిగెదవు సిగ్గు లేకయె• సరసిజారి । నిఖిలదోషాధిపతివైన•
నీకు నెట్లు । నారులందున దయపుట్టు • సారసారి. 29

ఆ॥వె॥ విషముతోడఁ బుట్టి • విషరాశి జనియించి । విషధరా
ధ్వమందు । వెలసినట్టి । విషమరూప నీకు • వెలఁదులనేచుట । విషమ
మౌనె యెన్ని • విధులఁ గనిన. 30

తే॥గీ॥ అఖిలమునివరాళి మణియగు • నత్రిమునికి । భువనజాతా
పకారివి • భూరిజాతి । వెట్లు జనియించినావొ ది • నేశమిత్ర! । జలధి
బడబాగ్నిఁబుట్టిన • చందమునను. 31

తే॥గీ॥ ఓషధీశ ! యోషలనేచు • దోషమునను । నీకు బహు
శార్త్త భావంబు • నివ్వటిల్లె । మలినమౌ లాంఛనంబు లో • పల నిడు
కొని । యెగ్గుసిగ్గును లేక నీ • వెగిరెదార! 32

తే॥గీ॥ మఱియు నిందుని నిందించు • మందగమన । లందఱును
జూడఁ గుందకుం • జాళి కుసుమ । బృంద నీలోత్పలంబుల•పొందుమీఱి।
మందపవనుండు వీవఁగ • మానవతులు. 33

మలయమారుత దూషణము

వ॥ మలయపవను నుద్దేశించి. 34

తే॥ గీ॥ సోఁకినను సర్వజనులును • సొక్కి చిక్కి । దక్కి మేనులు

25212 31.3.73

మఱతు రం • తరపిశాచి। గట్టుదురు నిన్ను మంత్రయో • గ ప్రసిద్ధు! లట్లు గాకుండ నంతర • మందుఁ దిరుగు. 35

కం॥ దక్షిణుఁడ వనుచు సుర్వను। దక్షిణుఁను బొగడ నమ్మి • తత్పదకలనా। పేక్షం జరించుచుంటిమి। దక్షిణతయుఁ గలదె నీకు • దక్షిణపవనా! 36

ఆ॥ వె॥ మలయవలయ భవన • మానవతీమాన। మథన నీవు దుష్ట మానసుండ। వనుచుఁ బద్మజుండు • వాతాశనులకెల్లఁ। వత్సరములు వేయి వఱలఁ జేసె. 37

వ॥ ఇట్లు సమీరు దూఱి వారిజాక్షులు శుకపికాదిరవంబుల నుద్దేశించి.

కం॥ పికమా! శుకమా! యోశా। రికమా! ఘనమా యిటు చెల • రేగుట? నీకే। నొకమాట ననెద వినుమా। యిఁక మానుము మారు మీఱి • యేచెడు చలమా! 39

కం॥ ఈరీతి విరహభారం। బారని దుఃఖంబొనర్ప నడలి యడలి యా। య్యారుఁజఁగని రొకచో సర। సీరుహలోచనలు కొంత • సేపటి కచటన్. 40

వ॥ ఇట్లు విరహోత్కంఠితలు, పెన్నిధిఁ గన్న పేదచందంబున నవ్వైశ్యకుమారు మారసుకుమారుఁ బడసి సారతర మార సమర రస విస్మృమర పరిచయ పరిలసితాంతరంగలై సంభోగశృంగారరస సంభార సంపాదనాయత్తమత్తచిత్తలై బహువిధబంధ సంబంధబంధుర కామాంధకార సంచార రసావేశంబులం గాలంబు బుచ్చుచున్నంత. 41

తే॥ గీ॥ రచ్చసావళ్ళుముంగిళ్ళ • రాజవీధు। లందుఁ జరణాయుధంబుల • యారవములు। శ్రోత్రపర్వంబుగాఁ గాల • సూత్రపఠిత। దీపితార్థంబు దెల్పెనుఁ • ద్రివిధగతుల. 42

ఉ॥ పార్వికశర్వరీశ్వరుని • భావివివాహ మెఱింగి దుస్సహ
పూర్వవియోగతాపగతి • బొక్కెడు రాత్రి వధూటి కంటినీ
రుర్విఁ గణాకృతిం బడునొ • కో యనగా దినవైర్యుపాసికా
ఖర్వవిఖండితేందు తను • కాంతులొకో యన రాలె దారకల్. 43

ఆ॥వె॥ మోదమునకు మేర • ఖేదమే యగుచుండు। నల జనాళి కంచుఁ • దెలుపు కరణిఁ। జంద్రుఁ డంతకంత • కుం ద్రుటితాభుఁడై। తారకాళితోడఁ • దగ్గిపోయె. 44

సీ॥ అంబరపీతాంబ • రాయతోదరలంబ మానాబ్జ రత్నడం • బంబనంగ। నిస్తులోస్తోక ప్ర • శస్త వాస్తోష్పతి హస్త విన్యస్త శో • ణాబ్జ మనఁగ। బటుతర పుటపాక • ఘటిత హాటకగర్భ హాటకాసన కాం • తి • హా సనంగ। డోలాతలోద్ధాన • కేళికోన్మీలిత శూలిఫాలానల • కీలమనఁగ

ఆ॥వె॥ బరమ రుచిర తరుణ • భావరసావేశ! కౌతుక ప్రచార • కలనఁ బ్రాచి। తరుణి వదనమందు • ధరియించు నరుణాబ్జ। రుచిరతిలక మనఁగఁ • బ్రొద్దు వొడిచె. 45

ఆ॥వె॥ లేఖరాజు నిద్ర • లేవ దూతికపట్టు। ధర్మబిందుజాల • భవ్యమూర్తి। నిద్దమైన ముద్దు • టద్దపు బిళ్లయో। యనఁగ వెలసె భానుఁ • డపుడు దివిని 46

వ॥ ఇట్లనవరతం బయ్యార్యుజుని జీవయాత్రతార్తియైక పురుషార్థమాత్ర పరమార్థ పర్యవసానంబై ధర్మార్థసాధన గోష్ఠీవిరహితంబై యేఁగఁ గ్రమ బుగ నా కేకయరాక్షుండు సర్వాఖర్వధనరత్న వస్త్రాభరణాదికంబుల దుర్వ్యసనంబులకై వినియోగించి ధనాది విహీనుండై నిజాలయోపవన తటాక వాపీకూప ధర్మ సత్రాదు లమ్ముకొని తద్ద్రవ్యంబు నంతయు వేశ్యాద్యధీనంబుఁ జేసి విత్తవిహీనుండయి చౌర్యదుర్యాతంబుల జీవించుచు నొక్కొకప్పుడు రాజమందిరంబులం జొచ్చి యర్ధరాత్రంబున ధనాభరణాపహారంబు చేసి వచ్చుచు రాజభటులచే బద్ధుండగుచుఁ గాలాంతరంబున విడువంబడుచు పౌనఃపున్య చౌర్యంబులంబునః పునారాజభట బద్ధోన్ముక్తుండగుచుఁ గొన్ని దినంబులు గడపి నగరీస్థితోత్తమర్ణాదిచారగణ బాధితుండై మందిరస్థిత పుత్రకళత్ర బంధుబృందంబుచే సమ్మార్జనీలాలిత కపోలానన పృష్ఠభాగుండగుచునిలువ నెలువుగానక యశ్రుతాత్మీయ వచనయు, బరపురుషానురాగిణియు నగు కులకాంతనుం జూచి పొగిలిపొగిలి జన్మాంతర స్వకృత దురితాను భవంబునఁ గుంది కుంది

సర్వావిదితుండై యర్ధరాత్రంబున లేచి కౌపీనాల్లకమాత్రావశిష్టుండై విరచిత దేశాంతర పలాయనుండగుచుఁ దిరిగితిరిగి పురాతనజనకృత వైశాఖ శుక్లాష్టమ్య తృతీయావాసరాపరాహ్ణగత తత్పూర్వదివసకృతోపవాస కంఠగతప్రాణం సగమాధ్యయన సుదక్షిణ విచక్షణైక బ్రాహ్మణ శ్రేష్ఠసరసాన్నదానజనిత పుణ్యఫలపరిపాకంబునఁ జాగర్లమూడి నామక మహారాజధానియుం జేరి బికిరంబున శరీరపోషణంబు సేయుచుఁ బ్రదోష కాలంబుల సంగమేశ్వర దేవాలయంబు సొచ్చి దేవాదిదేవుఁడగు సంగమేశ్వరసందర్శనంబుఁ జేయుచు దదభిముఖస్థిత కళ్యాణమంటపంబున శయనించుచు ననేకదినంబులు గడపుచున్న సమయంబున సకలభువనజనవలయ మహాదురితవిసర నీరసయవస వైశ్వానరంబును, దరుణేందుశేఖరీకృత నిఖిలభక్తవరంబునగు, శివరాత్రినామకపుణ్యదినం బావిర్భవించిన నరుణోదయకాలంబున లేచి బాలకృష్ణామహానదీస్నానంబులం జేయుచున్నతన్నగరాలయ మహాజనంబులంజూచి కేకరాక్షుండు తానును మహానదీకృతావగాహనుండై తద్వాసరంబునఁ బట్టణోపవాసంబగుటవలనఁ బురంబున బికిరంబు దొరకనికతంబునఁ గృతోపవాసుండై సాయంకాల సమయంబున సంగమేశ్వరాలయస్థిత కళ్యాణమంటప దక్షిణభాగస్థిత మంటపంబున నిషణ్ణుండై తత్సమీపంబున లోకోత్తరప్రకాశమానంబైన సంగమేశ్వరోత్సవంబుచూచుచు సంతోషించుచు సంగమేశ్వరు నంతరంగంబున భజించుచున్నంత లింగోద్భవ కాలంబయ్యె నాసమయంబునఁ గేకరాక్షుండు మృతుండయ్యెనంత నతివికృతాకారులగు యమభటులు కేకరాక్షుం గొనిపోవచ్చినఁ ద్రిశూలధారులును బాలచంద్రరేఖా విరాజమాన మస్తకులును విశాలామల లలాటజాజ్వల్యమాన జ్వాలనేత్రులునునిఖిలాభరణాయ మానానవద్య రుద్రాక్షమాలికాక్షీణ విరాజమాన వక్షస్కులు నైనప్రమథగణంబు లావిర్భవించి యమభటులం దఱిమి దేదీప్యమానవిమానంబునఁ గేకరాక్షు నెక్కించుకొని పునరావృత్తిరహిత మహాకైలాసంబునకుం గొనిపోయిరి. 47

తే॥ గీ॥ సంగమేశ్వరచరితంబు ♦ సకలవిధ మ। హాత్మ్యశోభిత మఖిలపాపాంతకరము। తెలిసికొనఁగ నసాధ్యంబు ♦ తెలిసి పలుకఁ । గలరె

యెంతటి గొప్పవి ♦ జ్ఞాత లైన? 48

-శివరాత్రినా డుత్సవంబుచేయించి మాఘనృపాలుండు శుద్ధుండగుట-

కం॥ శ్రీ తరుణీ నిలయంబై । యాతత కాశ్మీరదేశ ♦ మలరారు
భువిన్ । జేతోమోద నిదాన ల । తాతత్స్వి శ్లిష్యమాణ ♦ తరువర
మగుచున్. 49

చం॥ ఇలఁగలస ర్వదేశముల ♦ నెంతయు ఖ్యాతివహించి యుల్లస
ల్లలిత లవంగలుంగ నిచు ♦ ళస్ఫుట కుందకదంబ మాలతీ
వలిత మధూకచూత వన ♦ భాసితమై మధుమాసవాసరా
కలిత మహాప్రమోద రసి ♦ కవ్రజమా నల దేశమందునన్. 50

తే. గీ. సంపదలమించుచు విరించి ♦ సర్గమునకు । భూషణంబన
వరమను ♦ పురము దనరు । నాపురి వసించి దీర్ఘప ♦ దాత్మజుండు
మాఘనృపుఁ డేలుచుండెను ♦ క్ష్మాతలంబు. 51

మ॥ పరదేశంబులనుండి వచ్చిన సుధీ ♦ పాళిక్ నితాంతంబునా
దరదృష్టిన్ గనుచుఁ గుశంకలఁ గువా ♦ దస్ఫూర్తులన్ వారి నె
ల్లర నొప్పించుచు దంభవృత్తిని యశో ♦ లాభం బపేక్షించి యా
భరణాదుల్ బహుమానమిచ్చి పనుచున్ ♦ వాఁడుద్ధతాహంకృతిన్.

తే. గీ. బంధువుల మిత్రులను భృత్య ♦ వర్గములను । నిరతమీ
రీతి నవమాన ♦ పఱచుచుండి । నరవరుండు సప్తవ్యస ♦ నములఁ దగిలి
భటులతోఁగూడి వేటకై ♦ బయలుదేఱె. 53

ఉ॥ హంగుగ మాఘభూపతి మ ♦ హార్హ తురంగమతంగజ వ్రజో
త్తుంగ శతాంగ పత్తి సహితుండగుచున్ జని చొచ్చెఁ గానలో
రంగదభంగకంకటశ ♦ రాస నిషంగశరాసి ధేనుకా
సంగతుఁడౌచు వాగురిక ♦ సంఘముతో శ్వగణంబు తోడుతన్.

మ॥ అటఁ జూపట్టె వనంబుముందఱ మహా ♦ హర్యక్షరాట్కుండలీ
కిటి గోఘేరలు లాయశల్యచమరీ ♦ కీశౌఘ సంవాసమై
స్ఫుటమందార రసాలకుంద సుమనః ♦ పూగోత్థమాధ్వీధునీ
నటదిందీవర ఝంకృతిప్రకట స ♦ న్మానార్హ సంస్థానమై. 55

వ॥ మాఘభూపాలుం డమ్మహాగహనంబుఁ బ్రవేశించి 56

సీ॥ కేసరిముఖమందు ♦ భాసించు పంచత । నఖిలాంగముల
యందు ♦ నలరఁజేసె । భూదారగణముల ♦ భూదారశబ్దంబు । సహి
యింపక శరాళి ♦ సమయఁజేసె। రాజజాయాభిధా ♦ రాజమానంబులౌ
ఋక్షంబుల వధించెఁ ♦ దక్షణంబ। వాహజాతికి నెల్ల ♦ వైరులటంచును।
వాహహితుల నెల్ల ♦ వరుసఁ జంపె

తే॥ గీ॥ వడిగ నీరీతి భూపతి ♦ వనమృగముల । బలిమి నప్పుడు
ఖండించి ♦ బడలికఁ గని । శీతవాతకుమారని ♦ సేవితమయి । వెలయు
నొక సరసీతటి ♦ విశ్రమించె. 57

వ॥ ఇట్లు విశ్రమించియున్న యన్నరనాథున కనేకపూర్వజన్మ సముపార్జిత సుకృతవిశేషంబు కతంబునఁ దీర్థయాత్రా కుతూహలం బుదయించుటయుఁ దక్షణంబ సకలసైన్యంబులం గ్రమ్మఱ నాజ్ఞాపించి తానును నిజనగరీప్రయాణాభిముఖుండై మఱలి నగరుసొచ్చి కళత్ర పుత్రమిత్ర మంత్రి పురోహితాదులకు స్వీయంబైన శుభేచ్ఛ నెఱింగించి జ్యౌతిషిక నిర్ణీతంబైన శుభదినంబునఁ గతిపయ స్వజనయుతుండై బయలుదేరి కాశీ గయాప్రయాగ జగన్నాథాది సకల పుణ్యస్థలంబుల సేవించుచు వచ్చి చాగర్లమూడి సవిధంబునం బొల్చు సంగమేశ్వర క్షేత్రంబు ప్రవేశించి కొంతకాలం బచ్చటనివసించి బాలకృష్ణాజల స్నాన పానాదులం బవిత్రుండగుచుసంగమేశ్వర నిరతకైంకర్య వైభవ విశేష సందర్శన వినోదమేదురామోదుం డగుచు నతండు. 58

ఉ॥ సంగమనాథుగేహమును ♦ సంగమసుస్థల వైభవంబునున్
దుంగతరంగభంగ రవ ♦ తుల్యసముద్రను తుంగభద్రనున్
రంగదభంగమంటప వ ♦ రంబు శతాంగము సౌధజాలమున్
రంగుగఁ జూచుచుండె శివ ♦ రాత్రియు డాయఁగవచ్చె నాత్మజా! 59

వ॥ అంత సంగమేశ్వర చరిత్రంబును సంగమస్థల నిస్తులమహాత్మ్యంబును బాలకృష్ణాప్రభావంబును జెప్పి మహాశివరాత్రినామక పుణ్యదినం బాసన్నంబై యున్న యది సంగమేశ్వర మంగళోత్సవంబు యుష్మత్కారయితవ్యంబని స్వీయపరకీయ జనంబులు ప్రబోధింప మాఘమహీపాలుండు భక్తివిరహితుండయ్యును బుణ్యాపుణ్యపరిశీలనాధురీణుండ

య్యును డంబప్రతిష్ఠార్థం బీశ్వరోత్సవంబు సేయింప నిశ్చయించియున్న సమయంబునఁ బురాతనానేక జన్మార్జిత సుకృత ఫలప్రదాన సావధానం బగు శివరాత్రివాసరం బావిర్భవించిన.

ఉ॥ స్నానము సంధ్యయున్ మఱచి ♦ సత్పథమున్ విడనాడి ధర్మవి
జ్ఞాన మొకింతలేక ధృఢ ♦ కైతవ గర్వములొప్పఁ బార్వతీ
జాని మహోత్సవంబు వెల ♦ చానలు ముందర నాడ మంగళ
ధ్వానము లొప్ప భూరివిభ ♦ వం బెసగన్ సలిపించె నాడటన్॥ 61

వ॥ ఇట్లయ్యుత్సవంబు సేయించి రాత్రి సుఖంబుగ నిద్రించి యున్నతరి నప్పార్థివు నిజకైంకర్యకార్య నిర్వాహపోషిత సకలమనీషా దోషుం గటాక్షింపఁ దలంచి సంగమేశ్వరుండు తదీయ స్వప్నంబునఁ బ్రత్యక్షుండై.

కం॥ అస్తోక కృపారసమున । హస్తంబున మేను నిమిరి ♦
యవనీపాలా వాస్తవముగ నలరితి నీ। నిస్తులవరివస్య ననుచు ♦ నెనరునఁ
బలికెన్. 63

వ॥ దంభ దర్పాది ప్రధానంబగు నీస్వభావంబు నరకప్రాప్తి హేతుభూతంబయ్యెనను నీకాకస్మికంబుగ లభించిన మత్కైంకర్య ధన వినియోగంబునం జేసి నీమనఃకాలుష్యంబు లడంగె. నిన్నుఁగడ తేర్ప నెంచినాడ నిదిమొదలు ప్రయత్నంబుగ మద్భక్తి పారవశ్యంబును, సౌమనస్యంబును, భక్తజనసంసర్గరతియు నీకొదవి నీచరితం బఖిలార్య శ్లాఘాపాత్రంబగుఁగావుత దేహావసానంబున సందేహము లేకుండ నీవుపావనంబగు మత్సమీపంబుఁ గైసేయుదువుగాత మని నొడివి యంతర్ధానం బునందె నంత. 64

కం॥ నరపతికృత కల్యోచిత । కరణీయుండై నిజాప్త ♦ గణము
లతోడం । బరిపరివిధములఁ గలలో । జరిగిన విధమెల్లఁ దెల్పి ♦ శాంత
మనీషన్. 65

తే॥ గీ॥ దేవతాసార్వభౌము నా ♦ త్రిపురహరుని । గొలుచుచుం
గొంతకాలంబు ♦ నిలిచి యచటఁ । బిదప నిజదేశమున కేఁగి ♦ విద్వద
భిమ । తప్రవర్తనుఁ డయ్యె స్వధర్మనిష్ఠ. 66

వ॥ అట్లతండు దైన్యశూన్యంబయిన జీవయాత్ర గడపుచు సంతతశివనామస్మరణ సంతతశివపూజాపరాయణత్వంబులం గాలంబు గడుం గడుఁ బారమార్థికంబుగ గడపుచుఁ దొల్లింటి రాజసతామస వికారంబులు మచ్చునకైనఁ గానరావిని సాధుబృందంబు లానందింప వందనీయ సుచరిత్ర పాత్రుండై విఖ్యాతి వహించె. 67

తే॥గీ॥ ఎట్టి రాజసబుద్ధులు • నెంతలేసి । తామసవికారములు
గల • పామరులును । సంగమేశ్వర సేవాప్ర • సక్తి గాంచి । శుద్ధసాత్వి
కులగుదు ర • శుద్ధిఁ దొఱఁగి. 68

వ॥ కావున సుతవతంసమా! సతతాశ్రితవితత వరప్రదానానూనయశోవిశేష విశాల విమలచరిత్రాకరుండగు సంగమేశ్వరుం డేతావత్ప్రభావుండని నిర్వచించుట విరించి ప్రముఖులకైన నరిది యని వ్యాసముని తనయున కత్యాదరంబున నిది బోధించె నని సూతుం డాతత తత్త్వజిజ్ఞాసాపరవశులగు శౌనకాదులకుం జెప్పిన వారలు నమృతాయమానంబగు సంగమేశ్వరమహామహిమంబు మనంబుల నిల్పి ధన్యులైరి. 69

కం॥ గురుకరుణారస జలధీ । పరమేష్ఠిప్రముఖ వినుత • పరమ
సమాధీ । నిరుపమ సౌశీల్యనిధీ । స్వరసవతంసీ కృతాంబు • జాతవిరోధీ.

పంచచామరము॥ పరాత్పరా భవాధిజాడ్య • భంజనా నిరంజనా!
సురాదిపూజితాంఘ్రియుగ్మ•సూరిభక్తజీవనా । పురాంతకా సమస్తలోక•
పోషకా వృషధ్వజా । పరేశ పార్వతీ మనోజ్ఞ • భాస్కరా మహేశ్వరా

తోటకవృత్తము॥ అజశుద్ధమతీ ప్రమ • థాధిపతీ । భుజగాభర
ణా గిరి • భూరమణా । రజతాద్రిచరా సుర • రక్షహరా । స్వజనాత్మనటా
గజ • చర్మపటా! 72

ఇది శ్రీమదాపస్తంబసూత్ర పవిత్ర విచిత్రచరిత్ర కౌండిన్యసగోత్రోద్భవ శ్రీమద్వారణాస్యన్వయ పయఃపారావార రాకానిశాకర పట్టాభిరామార్య పౌత్ర సీతారామాభిధాన విపశ్చిద్వరేణ్య పుత్ర పట్టాభిరామార్య విచక్షణ విరచితంబైన శ్రీసంగమేశ్వర స్థలపురాణంబునందుఁ జతుర్థాశ్వాసంబు సర్వంబును సంపూర్ణము.

భాషానిలయం

శ్రీ కృష్ణదేవరాయాంధ్ర భాషానిలయము
సుల్తాన్ బజార్, హైదరాబాద్. ఆం. ప్ర.

END OF
TITLE